

Protokoll

KIRKEMØTET
1991

Bergen
10. - 15. nov.

Det åttende Kirkemøtet i Den norske kirke ble holdt i Bergen fra søndag 10. til fredag 15. november 1991.

Møtets forhandlinger fant sted på Grand Hotel Terminus.

INNHold

I.	ÅPNING AV KIRKEMØTET 1991	7
	1. Åpningsgudstjeneste	9
	2. Åpningsmøte	9
	3. Mottakelse	9
	4. Hovedforedraget	9
II.	KONSTITUERING	11
	1. Innkalling	13
	2. Valg av dirigentskap	13
	3. Sakslisten	13
	4. Valg av tellekorps	14
	5. Valg av valgkomite	14
	6. Valg av komiteledere	15
	7. Kirkemøtets komiteer - supplerende valg	15
III.	SAKSLISTE	17
IV.	KOMITEINNSTILLINGER OG PLENUMSVEDTAK	21
	KM 1/91: Innstilling frå Protokollkomiteen	23
	KM 2/91: Valg og oppnevninger	25
	KM 3/91: Melding om Kirkerådets virksomhet 1990 og 1991	29
	KM 4/91: Melding om Mellomkyrkjeleg Råd si verksemd 1990 og 1991	35
	KM 5/91: Rammeprogram for Kirkerådet 1992-95	39
	KM 6/91: Rammeprogram for Mellomkirkelig Råd 1992-95	52
	KM 7/91: Kirkens økonomi	55
	KM 8/91: Særfond II	70
	KM 9/91: Melding om tilsettinger	77
	KM 10/91: Tidfesting av Kyrkjemøtet 1993	85
	KM 11/91: Orienteringssaker	87
	- Bispemøtet 1991 - Årsmelding for Den norske Sjømannsmisjon 1991	
	KM 12/91: Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke	90
	KM 13/91: Ung i kyrkja	110
	KM 14/91: Regelverk for bruk av kirker	118
	KM 15/91: Ordning for sørgegudstjeneste (Gudstjeneste ved katastrofer) ..	134

KM 16/91	Vedtatte ordninger for dåp (Formell godkjenning)	159
KM 17/91:	Preiketekstar for kyrkjeåret 1993-94	162
KM 18/91:	Mindre liturgiske endringer III	165
KM 19/91:	Tekstboka	187
KM 20/91:	Forsøksperm for gudstjeneste og liturgi	190
KM 21/91:	Den økumeniske bevegelse utfordrer Den norske kirke	194
KM 22/91:	Kirkemøtets forretningsorden	200
V.	DELTAKERE PÅ KIRKEMØTET 1991.....	203
VI.	KIRKEMØTET'S FASTE KOMITEER	211
VII.	ØVRIGE PROGRAMINNSLAG	217
VIII.	TALER, FOREDRAG OG HILSENER	221

*

I. ÅPNING AV KIRKEMØTET 1991

---

1. ÅPNINGSGUDSTJENESTE

Kirkemøtet 1991 ble åpnet med nattverd gudstjeneste i Mariakirken søndag 10. november kl. 17:00.

Biskop Fredrik Grønningsæter var liturg og predikant ved gudstjenesten. For øvrig medvirket ved orgelet Dag Fluge, Mariakirken Kammerkor under ledelse av Dag Johannesen, Lillian Rasmussen og Olav Øygard som tekstlesere (norsk og samisk) og Oddbjørn Evenshaug i forbindelse med forbønnen. Thor Brekkeflat, Knut Andresen og Margunn Sandal assisterte ved nattverden.

H. M. Kong Harald V var til stede under åpningsgudstjenesten.

Gudstjenesten ble direkte overført på NRK-Fjernsynet.

2. ÅPNINGSMØTET

Åpningssmøtet fant sted søndag 10. november kl. 20:00 i plenumssalen på Grand Hotel Terminus.

Kirkerådets formann, Oddbjørn Evenshaug, holdt åpningstalen (gjengitt på s. 223).

Statsråd Gudmund Hernes og biskop Gerhard Schwenzer holdt hilsningstaler til Kirkemøtet 1991 (gjengitt på s. 230 og s. 235).

H. M. Kong Harald V var til stede på åpningssmøtet.

3. MOTTAKELSE

Etter åpningssmøtet ble det arrangert en mottakelse på hotellet for innbudte gjester.

H. M. Kong Harald V deltok på mottakelsen.

Det vises for øvrig til liste over fremmøte gjester (s. 208).

4. HOVEDFOREDRAGET

Generalsuperintendent Günter Krusche, Berlin, holdt hovedforedraget under Kirkemøtet 1991 mandag 11. november kl. 09:00.

Foredragets tema var "Kirken og det nye Europa. Å

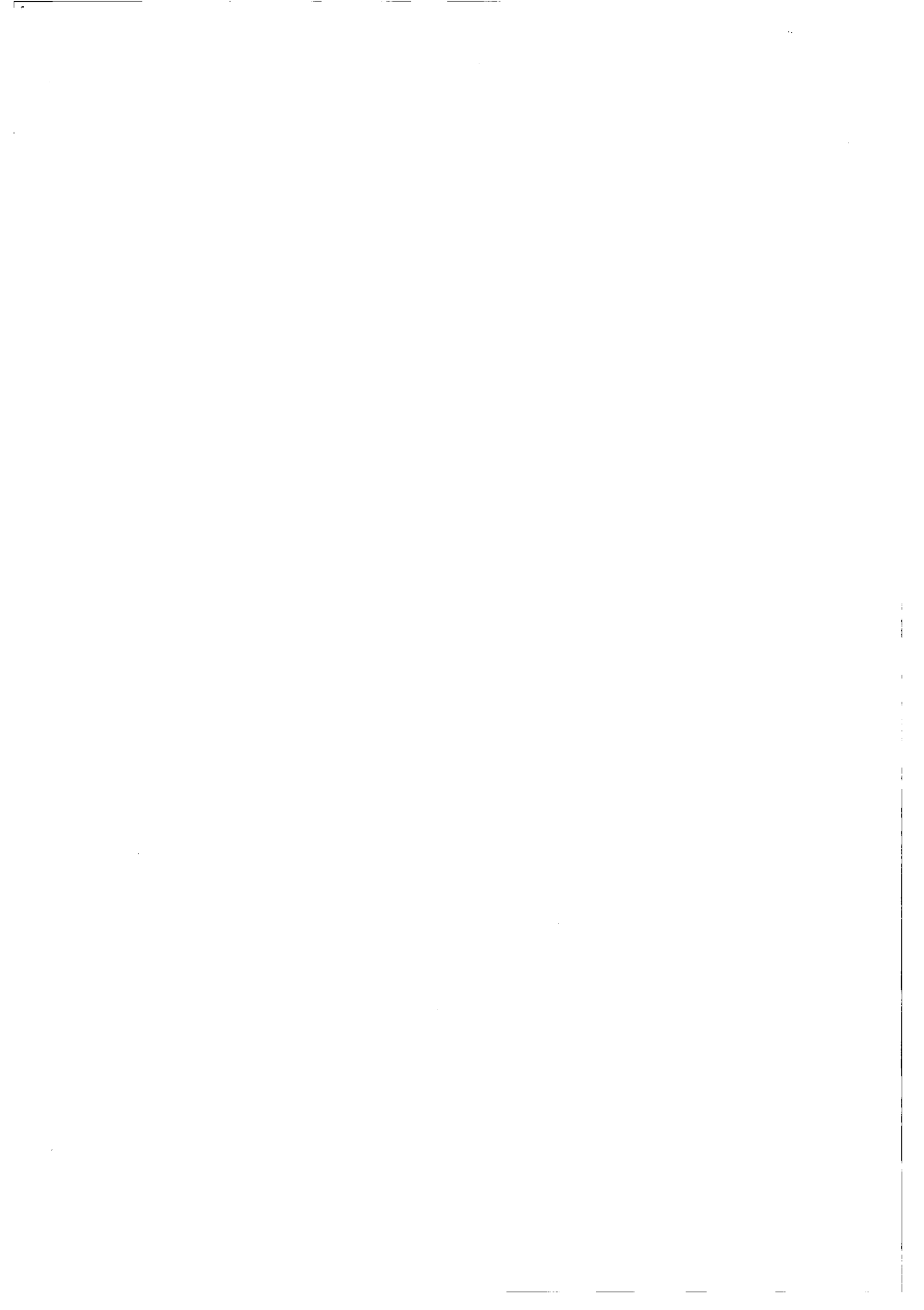
bygge broer for forståelse - Oppdraget til kirkene i Europa". Foredraget er gjengitt i sin helhet på s. 237.

*

II. KONSTITUERING

Konstitueringen av Kirkemøtet 1991 ble foretatt i forbindelse med åpningsmøtet søndag 10. november kl. 20:00. På grunn av mottakelsen, som fant sted kl. 21:15, ble deler av konstitueringen utsatt til mandag formiddag.

Kirkerådets formann, Oddbjørn Evenshaug, ledet det konstituerende møtet frem til dirigentskapet overtok.

1. INNKALLING

Innkalling til Kirkemøtet 1991, vedlagt saksdokumenter, var tilsendt delegatene til forskriftsmessig tid.

Kirkemøtet hadde ingen merknader til innkallingen.

2. VALG AV DIRIGENTSKAP

Ved skriftlig avstemning ble følgende valgt som dirigenter:

- Even K. Fougner
Personlig varadirigent: Ola M. Steinholt
- Nils Valde (Hoveddirigent)
Personlig varadirigent: Kristian Stendahl
- Gunvor Kongsvik
Personlig varadirigent: Else Haugland Madsen

Dirigentskapet ble enstemmig valgt.

3. SAKSLISTEN

Kirkerådets forslag til saksliste inneholdt 22 saker.

Andreas Aarflot fremmet forslag om at følgende sak ble tilføyet Kirkemøtets saksliste:

- TOLKNING AV VEDTAK - SAK KM 17/90

Under henvisning til vedtaket i sak KM 17/90 om "Det økumeniske tiåret - Kirker i solidaritet med kvinner" vil Kirkemøtet 1991 presisere:

Vedtaket om en jevnere kjønnsfordeling i alle stillinger i kirken (pkt. 4) er både en oppfordring til kvinner om å søke, og en henstilling til de kirkelige tilsettingsorganer om å ta dette prinsippet i betraktning.

Når det gjelder vedtakets pkt. 6 om eventuell utnevning av biskoper, sier vedtaket at "det er viktig at einkvar biskop blir utnevnt med eit klårt kyrkjeleg votum" (Protokollen KM 1990, s. 134).

Kirkemøtet 1991 vil presisere dette slik at det ved utnevning av biskop må bli tale om en kandidat som i det minste står blant de 3 første i avstemningsresultatet, enten det er kvinne eller mann.

Kirkemøtet viser i denne forbindelse til regel-
festet praksis i våre nordiske søsterkirker.

Dirigentskapet avviste forslaget på bakgrunn av bestemmelsene i Kirkemøtets forretningsorden, § 6-4. Det ble samtidig presisert at Aarflot selvsagt hadde anledning til å ta opp sakens anliggende i komiteen i forbindelse med sak KM 3/91, eventuelt KM 5/91.

Kirkemøtet sluttet seg til Kirkerådets forslag til saksliste og til forslaget til fordeling av saker på komiteene.

Dirigentskapet gjorde oppmerksom på at under behandlingen av sak KM 19/91 - Tekstboken - var 4 medlemmer av Kirkemøtet inhabile. Det gjaldt de personer som er medlemmer av styret i Verbum Forlag og Det Norske Bibelselskap. Det er Georg Hille, Andreas Aarflot, Finn Wagle og Ernst Baasland. Disse vil fratre under behandlingen av saken.

Kirkemøtet vil selv ta ansvar for den forberedelse av saken som er nødvendig før vedtak fattes.

4. VALG AV TELLEKORPS

Møtet gav sin tilslutning til følgende forslag til tellekorps:

- Dag Løkke (Hovedansvarlig)
- Kristin Fæhn
- Margunn Sandal
- Tordis Dypedahl
- Jan G. Nilsen

5. VALG AV VALGKOMITE

Ved skriftlig avstemning ble følgende valgt (varamedlem i parentes):

- Eldgrim Fossheim - Leder
(Marit Syrstad Stavne)
- Olav Øygaard
(Kåre Sten Larsen)
- Inger-Johanne Torstad
(Knut Sellevold)
- Marit Torp
(Arve Lein)
- Irene Sandvik
(Anne Louise Tveter)

6. VALG AV KOMITELEDERE

Ved skriftlig avstemning ble følgende valgt til komiteledere:

- Bjarne O. Weider (Komite A)
- Ole D. Mjøs (Komite B)
- Anne Glennås (Komite C)
- Arne Bergersen (Komite D)
- Helga Hjetland (Komite E)
- Astrid Grude Eikseth (Komite F)

Valget var enstemmig.

7. KIRKEMØTET'S KOMITEER
- SUPPLERENDE VALG

De nye medlemmer av Kirkemøtet ble fordelt på følgende komiteer:

- Oddbjørn Evenshaug
til Komite B
- Gunn-Bjerg Wisløff
til Komite F
- Sigurd Osberg
til Komite F
- Finn Walge
til Komite B

Følgende medlem ble etter forslag fra Kirkerådet flyttet til ny komite:

- Inger-Johanne Torstad
fra Komite D til Komite C

Etter at sakspapirene til Kirkemøtet var utsendt, var det fra Stavanger bispedømmeråd foreslått at følgende medlemmer bytter komite:

- Oddmund Brundtland
fra Komite B til Komite A
- Jonn Eikeland
(varamedlem for Olaf N. Myklatun)
fra Komite A til Komite B

I møtet fremmet Per Lønning forslag om at følgende medlemmer bytter komite:

- Per Lønning
fra Komite C til Komite A
- Per Barsnes
fra Komite A til Komite C

Dirigentskapet avviste etter noe debatt begge forslagene under henvisning til at de måtte ha vært fremmet innen fristen for å anmelde saker, jf. Forretningsordenens § 2-2.

*

III. SAKSLISTE

- HOVEDFOREDRAG: "KIRKEN OG DET NYE EUROPA"
- Sak KM 1/91: Innstilling frå Protokollkomiteen
  - Sak KM 2/91: Valg og oppnevninger
  - Sak KM 3/91: Melding om Kirkerådets virksomhet 1990 og 1991
  - Sak KM 4/91: Mellomkyrkjeleg Råd si verksemd 1990 og 1991
  - Sak KM 5/91: Rammeprogram for Kirkerådet 1992-95
  - Sak KM 6/91: Rammeprogram for Mellomkirkeleg Råd 1992-95
  - Sak KM 7/91: Kirkens økonomi
  - Sak KM 8/91: Sørfond II
  - Sak KM 9/91: Melding om tilsettinger
  - Sak KM 10/91: Tidfesting av Kyrkjemøtet 1993
  - Sak KM 11/91: Orienteringssaker
    - Bispemøtet 1991
    - Årsmelding for Den norske Sjømannsmisjon 1990
  - Sak KM 12/91: Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke
  - Sak KM 13/91: Ung i kyrkja
  - Sak KM 14/91: Regelverk for bruk av kirker
  - Sak KM 15/91: Ordning for sørgegudstjeneste (Gudstjeneste ved katastrofer)
  - Sak KM 16/91: Vedtatte ordninger for dåp (Formell godkjenning)
  - Sak KM 17/91: Preiketekstar for kyrkjeåret 1993-94
  - Sak KM 18/91: Mindre liturgiske endringer III

- Sak KM 19/91: Tekstboka
- Sak KM 20/91: Forsøksperm for
gudstjeneste og liturgi
- Sak KM 21/91: Den økumeniske bevegelse
utfordrer Den norske kirke
- Sak KM 22/91: Kirkemøtets forretningsorden

*

IV. KOMITEINNSTILLINGER
OG
PLENUMSVEDTAK

Sak KM 1/91: INNSTILLING FRÅ
PROTOKOLLMKOMITEEN

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument

Dokument 1.1 SAKSUTGREIING

Dokument 1.2 INNSTILLING FRÅ
PROTOKOLLMKOMITEEN

Protokollkomiteen har gjennomgått vedtaksprotokollen frå Kyrkjemøtet 1990 før utsending.

Protokollkomiteen har gjennomgått vedtaksprotokollen frå Kyrkjemøtet 1990 og forhandlings- og vedtaksprotokollane frå møta i Kyrkjerådet og Kyrkjerådet sitt arbeidsutval for tida frå november 1990 til september 1991.

Protokollkomiteen har vidare gjennomgått forhandlings- og vedtaksprotokollane frå Mellomkyrkjeleg Råd og arbeidsutvalet deira.

Komiteen har hatt 2 møte.

Sekretariatet har følgd dei arbeidsrutinene som var lagde til rette og såleis gitt komiteen gode arbeidsvilkår.

- Protokollen frå
Kyrkjemøtet 1990

Komiteen er i ettertid gjort merksam på at protokollet i sak KM 13/90 ikkje er sitert korrekt.

Vedtaket i sak 13/90, femte ledd, skal lyde:

Kirkerådet bes arbeide vidare med ressurssspørsmålene knyttet til gjennomføringen av dåpsopplæringsplanen i menighetene. Kirkemøtet mener at det må være en prioritert oppgave i tiden som kommer å skaffe til veie midler til gjennomføringen av handlingsplanen.

Protokollkomiteen seier seg lei for at dette ikkje vart retta opp før protokollen vart trykt.

- Kyrkjerådet si verksemd

Protokollkomiteen meiner at Kyrkjerådet i all hovudsak har ført vidare Kyrkjemøtet sitt vedtak på ein fullgod måte.

Når det gjeld oppfølging av sak KM 8/90 - Særfond II - har komiteen stilt spørsmål ved om Kyrkjerådet har gått litt lenger enn heimelen i pkt. 2 i vedtaket. Komiteen har likevel registrert at den aktuelle problemstillinga er tatt inn i Kyrkjerådet sitt saksframlegg til Kyrkjemøtet 1991 under sak KM 8/91, og finn derfor ikkje grunn til å gå nærare inn på dette spørsmålet.

Utover dette har Protokollkomiteen ingen merknader.

- Mellomkyrkjeleg Råd

Protokollkomiteen meiner at Mellomkyrkjeleg Råd har følgd opp dei vedtaka rådet er ansvarleg for, på ein fullgod måte.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Nils Valde
Saksordførar: Gunvor Heiene

Desse hadde ordet:

Gunvor Heiene.

KYRKJEMØTET
SITT VEDTAK

Protokollkomiteens innstilling tas til etterretning.

*

Vedtaket var samrøystes.

Sak KM 2/91: VALG OG OPPNEVNINGER

Valg og oppnevninger forestått av Valgkomiteen:

- I. MELLOMKIRKELIG RÅD
- SUPPLERENDE VALG 1991-94
- II. NORDISK ØKUMENISK RÅD
- SUPPLERENDE OPPNEVNING 1991-92
- III. STYRET FOR SÆRFOND II
- NYTT VARAMEDLEM
- IV. KONFERANSEN AV EUROPEISKE KIRKER
- OPPNEVNING AV DELEGASJON TIL
GENERALFORSAMLINGEN 1992
- V. PROTOKOLLKOMITEEN
- VARAMEDLEMMER

Stemmegivning og opptelling

Til alle valg var det skriftlig stemmegivning.

Opptellingen skjedde under ledelse av tellekorpsets leder, Dag Løkke.

Resultatet av avstemningen er skriftlig overlevert møtets dirigentskap.

*

- I. MELLOMKIRKELIG RÅD 1991-94
- SUPPLERENDE VALG (to varamedlemmer)

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.6)
- Valgkomiteens forslag
(stemmeseddel)

Valgkomiteens forslag til valg av to varamedlemmer:

- Sokneprest Eivind Rian, Nidaros
- Lektor Tor Nes, Borg

Det fremkom ikke andre forslag.

Valgresultat:

Det ble avgitt 79 stemmer for de foreslåtte kandidater.

II. NORDISK ØKUMENISK RÅD
- SUPPLERENDE OPPNEVNING 1991-92

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.7)
- Valgkomiteens forslag (stemmeseddel)

Valgkomiteens forslag til henholdsvis representant og vararepresentant:

- Representant: Avdelingsleder
Astrid Grude Eikseth
- Vararepresentant: Daglig leder
Kari Ripegutu

Det fremkom ikke andre forslag.

Valgresultat:

Representant:

- Astrid Grude Eikseth - 78 stemmer
- Målfrid Nordhaug - 1 stemme

Vararepresentant:

- Kari Ripegutu - 79 stemmer

III. STYRET FOR SÆRFOND II
- NYTT VARAMEDLEM

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.8)
- Valgkomiteens forslag (stemmeseddel)

Valgkomiteens forslag til varamedlem for Kirkerådets direktør:

- Kirkerådets administrasjonssjef

Det fremkom ikke andre forslag.

Valgresultat:

Det ble avgitt 79 stemmer for forslaget.

IV. KONFERANSEN AV EUROPEISKE KIRKER
- OPPNEVNING AV DELEGASJON TIL
GENERALFORSAMLINGEN 1992

Dokumenter:

- Saksorientering (Dokument 2.9)
- Innstilling ved Valgkomiteen
(Dokument 2.10)
- Valgkomiteens forslag
(stemmeseddel)

Valgkomiteens forslag til delegater:

- Direktør Sigrun Møgedal Oslo
- Biskop Finn Wagle Nidaros
- Undervisningskonsulent
Astrid Hareide Sør-Hålogaland
- Student Ragnhild Jepsen Tunsberg
- Generalsekretær
Trond Bakkevig Oslo

Suppleant:

- Professor Berge Furre Oslo

Olaug Vedvik Torset foreslo at Målfrid Nordhaug ble satt opp som delegat i stedet for Trond Bakkevig.

Valgresultat:

Delegater:

- Sigrun Møgedal - 78 stemmer
- Finn Wagle - 78 stemmer
- Astrid Hareide - 78 stemmer
- Ragnhild Jepsen - 78 stemmer
- Trond Bakkevig - 71 stemmer

Suppleant:

- Berge Furre - 77 stemmer

Målfrid Nordhaug fikk 7 stemmer som delegat.

V. PROTOKOLLKOMITEEN
- VARAMEDLEMMER

Dokumenter:

- Valgkomiteens forslag
(stemmeseddel)

I sak KM 22/91 - Kirkemøtets forretningsorden - ble det bl.a. vedtatt at det skal velges personlige varamedlemmer til medlemmene i Kirkemøtets protokollkomite.

Valgkomiteens forslag til personlige varamedlemmer:

- Erik Aaraas
Varamedlem for Gunvor Heiene
- Irene Sandvik
Varamedlem for Per Arne Nilsen
- Bodil Bø Oftestad
Varamedlem for John Tegnér

Det fremkom ikke andre forslag.

Valgresultat:

De foreslåtte personlige varamedlemmer ble valgt med 78 stemmer.

Sak KM 3/91: MELDING OM
KIRKERÅDET'S VIRKSOMHET
1990 OG 1991

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

- Dokument 3.1 SAKSORIENTERING
- Dokument 3.2 ÅRSMELDING 1990
KIRKERÅDET
- Dokument 3.3 REGNSKAP OG
REVISJONSBERETNING 1990
KIRKERÅDET
- Dokument 3.4 KORT RAPPORT OM
KIRKERÅDET'S VIRKSOMHET
JANUAR - SEPTEMBER 1991

INNSTILLING FRA KOMITE C:

Helhetsvurderinger

Komiteen vil gi honnør til Kirkerådet og dets sekretariat for omfattende og vel utført arbeid, dette til tross for at man også i 1990 og 1991 har måttet arbeide innen stramme økonomiske rammer.

Komiteen har drøftet de fremlagte regnskaper for 1990, og vil uttrykke glede over årets positive resultat. Komiteen vil likevel konstatere at det fortsatt foreligger underskudd, men uttrykker tilfredshet med at dette underskudd er minsket betraktelig, og håper at det i nær framtid kan avvikles.

Komiteen kunne ønsket en nærmere redegjørelse for den relativt radikale omorganisering og regionalisering av rådsstrukturen, og en beskrivelse av hvilke følger denne ventes å få for arbeidets form og innhold.

Komiteen ønsker i neste årsmelding en synliggjøring av hvorvidt de mål som er satt for den totale virksomhet,

er oppnådd. Da ønskes også en vurdering av erfaringene med omorganiseringen.

Når det gjelder sak KM 17/90: "Det økumeniske tiåret - kyrkjer i solidaritet med kvinner", vedtakets punkt 6, må komiteen konstatere og beklage at saken ble ufullstendig framstilt i media, i og med at andre del av vedtaket ikke kom fram: Å ta hensyn til det kirkelige votum ved den enkelte bispeutnevning.

Komiteens merknader til
"Diakoni og samfunnsspørsmål"

Komite C har merket seg flere positive tiltak på diakonifeltet og vil spesielt framheve følgende:

- Den landsomfattende inspirasjonskonferansen i forbindelse med Diakonhjemmets 100-års jubileum, som også Kirkerådet var med og arrangerte, fungerte på et høyt faglig nivå, og intensjonene ble oppfylt.
- Kirken og HIV/AIDS-prosjektet satte ikke minst søkelyset på holdninger innad i kirken og er et eksempel på at prosjekter kan gjennomføres med godt resultat på utradisjonelle måter.
- Å gi inspirasjon til lokalt diakonalt arbeid er en viktig oppgave. Sorg og omsorg-prosjektet er et eksempel på et samarbeidstiltak som har gitt ringvirkninger på lokalplan.

Når det gjelder Kirkens SOS, registreres det dessverre at arbeidet går tungt enkelte steder p.g.a. økonomiske vanskeligheter. Årsmeldingens beskrivelse blir på denne bakgrunn vel optimistisk.

Til feltene sosial-etikk og kvinnespørsmål har Komite C følgende bemerkninger:

- En vil uttrykke tilfredshet med opprettelsen av Bioteknologigruppa. Dette gir muligheter for beredskap på et omfattende og aktuelt sosial-etisk problemfelt.
- Komiteen registrerer at et støttesenter for mishandlede kvinner ennå ikke har latt seg realisere, og beklager sterkt at aktuelle samarbeidsinstitusjoner ikke har vist større interesse for å ta opp denne utfordring.

Når det gjelder rapporten om Kirkerådets virksomhet i inneværende år, vil komiteen spesielt uttrykke stor glede over etableringen av prosjektet for videreføring av kirkens arbeid blant mennesker med psykisk utvik-

lingshemning. Dette er et resultat av godt samarbeid mellom departementet og Kirkerådet og viser vilje til dristighet og fleksibilitet.

Komiteen ser også positivt på at arbeidet med to nye kurstrinn i prosjektet lederutvikling for kvinner er kommet i gang.

Når det gjelder de opplysningene som gis om andelen kvinnelige søkere til prestestillinger, vil komiteen påpeke at de tallene som kommer fram hverken bekrefter eller avkrefter at kvinner forbigås ved ansettelse.

*

De øvrige komiteers mer spesifikke merknader til eget fagområde er som følger:

KOMITE A:

Komite A har ikke kommet med noen merknader.

KOMITE B:

Kirkens undervisningsråds arbeidsforhold

Det går fram av meldingen at Kirkens undervisningsråd hadde bare to møter i 1990 (samt ett møte i arbeidsutvalget). Det må sørges for at de faglige rådene får reell mulighet til å ta del i arbeidet med sakene innenfor sin sektor.

KOMITE D:

1. Komiteen har, i tilknytning til pkt. DI - Reformspørsmål - på s. 17, merket seg at den arbeidsgruppe som kirkestatsråden lovte skulle oppnevnes for å arbeide videre med "Den lokale kirkes ordning", ennå ikke er oppnevnt. Komiteen mener det er grunn til sterkt å beklage den lave prioritet som departementet synes å gi denne saken. En trenering av denne saken vil kunne få uheldige konsekvenser for kirken bl.a. i forholdet til arbeidet med ny kommunelov, som nå er i slutfasen. Proposisjonen vil foreligge i løpet av kort tid, og loven forventes iverksatt fra 1.1.1993. Komiteen mener det derfor er påtrengende nødvendig at arbeidsgruppen som skal arbeide videre med Kirkelovutvalget, kommer i arbeid så raskt som mulig.

2. Komiteen viser til pkt. B - Undervisning, s. 25, der det nevnes at veiledningsmaterialet "Tjenesteoppgaver i konfirmantarbeidet" blir lagt på is da det allerede er laget et ressurshefte i Tunsberg bispedømmeråd: "Konfirmanter i tjeneste". Komiteen mener dette er en hensiktsmessig og ressursbesparende måte å løse oppgaver på i kirken, og Kirkerådet oppfordres til å løse sine oppgaver i et mest mulig nært samarbeid med bispedømmerådene.
3. Komiteen finner ellers at Meldingen gir en god oversikt over de mange oppgaver som Kirkerådet har arbeidet med. Det er lagt vekt på større korrespondanse mellom Meldingen og Rammeprogrammet og at denne sammenhengen i praksis er blitt klarere.

KOMITE E:

Komite E vil peke på den positive utviklingen som har skjedd ved at

- råd og utvalg har blitt omorganisert. Dette vil trolig føre til besparelser og større aktivitet.
- råd og utvalg har blitt regionalisert med større muligheter for å benytte de ressurser som finnes i ulike regioner.
- KIT-informasjon som sendes kirkens ledelse sentralt og regionalt.
- saken om ordinasjon av ikke-teologer nå følges opp i Kirkerådet ved at sekretariatet arbeider med utkast til nærmere retningslinjer, ansvarsforhold og prosedyrer for evalueringsnemndas arbeid slik det er forutsatt i Kirkemøtets vedtak.

Komite E etterlyser oppfølging av sak KM 16/90 - Utdanning og tjeneste - og viser spesielt til pkt. 3 i vedtaket:

Kirkerådet bes finne den mest tjenlige organisering av arbeidet med disse oppgavene og spesielt vurdere spørsmålet om et eget organ for dette saksområdet.

Til slutt vil Komite E si seg godt fornøyd med en godt oppbygd årsmelding med oppsummering og vurdering av det enkelte punkt.

KOMITE F:

Kommentarer til
F. INFORMASJON:

- "Kirke-Aktuelt" er blitt et meget godt blad, som gir oppdatering og dokumentasjon om forhold ute og hjemme. Komiteen er tilfreds med at bladet nå går til en bredere målgruppe. Komiteen er glad for at KIT-inform er etablert som et tiltak for å bedre den interne informasjonen mellom sentralt og regionalt nivå i kirken.
- Komite F ser det som ønskelig at "Church of Norway News" kan komme ut med mer enn 2 nummer i året. Komiteen regner med at jevnlig telefaks-meldinger med kirkestoff til det internasjonale kontaktnettet kan gi utfyllende informasjon.

Komiteen er tilfreds med informasjonsarbeidet som Kirkens Informasjonstjeneste/Kirkens informasjonsråd gjør, i forhold til de begrensede ressursene en rår over.

Kommentarer til
G. KIRKENS U-LANDSINFORMASJON:

U-landsavisa og heftet "Veien til Damaskus" er et verdifullt ressursmateriale for menighetene. Dette materialet reiser problemstillinger som ellers vanskelig ville kommet på dagsorden.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet tar Årsmeldingen for Kirkerådet 1990 til etterretning samt Rapporten om Kirkerådets virksomhet januar - september 1991 til orientering.
2. Kirkemøtet tar Kirkerådets reviderte regnskap med revisjonsberetning for 1990 til etterretning.
3. Kirkemøtet takker Kirkerådet og dets sekretariat for godt utført arbeid i 1990 og 1991.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Gunvor Leknes Frøyland

Følgende hadde ordet:

Gunvor Leknes Frøyland, Erik Aaraas, Per Lønning, Georg I. Johansen.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Kirkemøtet tar Årsmeldingen for Kirkerådet 1990 til etterretning samt Rapporten om Kirkerådets virksomhet januar - september 1991 til orientering.
2. Kirkemøtet tar Kirkerådets reviderte regnskap med revisjonsberetning for 1990 til etterretning.
3. Kirkemøtet takker Kirkerådet og dets sekretariat for godt utført arbeid i 1990 og 1991.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 4/91: MELLOMKYRKJELEG RÅD
SI VERKSEMD
1990 OG 1991

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument

- Dokument 4.1 SAKSUTGREIING
- Dokument 4.2 ÅRSMELDING FOR
MELLOMKYRKJELEG RÅD 1990
- Dokument 4.3 REKNESKAP OG
REVISJONSMELDING 1990
- Dokument 4.4 KORT RAPPORT OM VERKSEMDA
I MELLOMKYRKJELEG RÅD 1991

INNSTILLING FRÅ KOMITE F:

I Komiteen takkar Mellomkyrkjeleg Råd for engasjementet i økumeniske og internasjonale spørsmål og for det omfattande arbeidet som rådet har utført på dette området i 1990.

II Årsmelding for
Mellomkyrkjeleg Råd 1990 og
Rapport om arbeidet i Mellomkyrkjeleg Råd
januar - oktober 1991

Komiteen har fått Årsmelding for Mellomkyrkjeleg Råd 1990 og Rapport om Rådet sitt arbeid i tidsrommet januar - oktober 1991.

Merknader frå Komite F

- Komiteen registerer med glede det mangfaldet av kontaktar som er oppretta mellom bispedøme og lokalkyrkjelydar i Den norske kyrkja og systerkyrkjer over heile verda. Ein ser det som ei føremon at Mellomkyrkjeleg Råd får melding om aktivitetane i bispedøma og kyrkjelydane på dette området, og at ein nyttar seg av dei ressursane og røynslene som der er tilgjengelege på dette feltet.

- Komiteen takkar for Idébok i Lokaløkumenikk som Komiteen for Økumenisk Samarbeid og Utveksling står bak, og som vert gjeven ut i samband med dette Kyrkjemøtet. Ein vil oppmoda kyrkjelydane til å ta i bruk boka og prøve ideane ut i praksis. Det er ei von at dette kan vere med på å styrke det økumeniske engasjementet på lokalplanet i kyrkja vår.
- Komiteen har merka seg og er glad for det arbeidet Ungdomsutvalet i Mellomkyrkjeleg Råd gjer for å rekruttere ungdom til den økumeniske rørsle og styrkje det økumeniske medvitet mellom ungdom.
- Komiteen støttar Mellomkyrkjeleg Råd sitt engasjement for born sine rettar og bed om at dette arbeidet vert prioritert og samordna med Kyrkjerådet og Bispemøtet sitt engasjement.
- Komiteen har med glede registrert at Den norske kyrkja er sterkt representert i sentrale posisjonar i dei internasjonale økumeniske organa. Men dette medfører også økonomiske forpliktingar. Komiteen seier seg også i år lei for at Den norske kyrkja ikkje kan ivareta det økonomiske ansvaret den har i høve til dei internasjonale økumeniske organa. Det bør arbeidast vidare med framtidige modellar for ansvarleg økonomisk deltaking.
- Komiteen er glad for at utviklinga i Sør-Afrika no går i retning av demokrati. Ein har registrert at Mellomkyrkjeleg Råd har medverka positivt i denne prosessen og er tilfreds med Rådet sin innsats. Samstundes vil komiteen også uttrykkje glede over den støtta Utanriksdepartementet har gjeve i denne samanhengen. Komiteen bed om at denne støtta vert oppretthalden til ein har fått eit stabilt demokrati i Sør-Afrika. Det er frå kyrkja si side ynskjeleg at slike samarbeid også kan vurderast i andre delar av verda der folk vert undertrykt og menneskerettane vert brotne.
- Utviklinga i Aust-Europa har fått konsekvensar også for Den norske kyrkja. Det har opna for eit utvida engasjement på alle plan i kyrkja. Komiteen ser med glede på dette. Samstundes vil ein målbere at kontaktane må byggjast opp på grunnlag av at vi har noko å dele med kvarandre; å gje og å få. Ein må søkje å unngå at utvekslingsprogramma medfører avhengighet for den økonomisk svakare part.

- Komiteen vil peike på at kyrkjene i Aust-Europa har bede om hjelp til kyrkjeleg utdanning. Kyrkjemøtet skal handsame dåpsopplæringsplanen for Den norske kyrkja, og komiteen bed om at ein i arbeidet med denne saka ikkje gløymer dei systerkyrkjene som knapt har noko materiell til bruk i dåpsopplæringa si. Det kan til dømes vera aktuelt å la ein viss sum av inntektene frå salget av dåpsopplæringsmateriellet gå inn i eit fond for kristen undervisning i kyrkjene i Aust-Europa. Her kan også kyrkjelydane engasjerast på andre måtar.

- Komiteen har registrert Mellomkyrkjeleg Råd sitt engasjement i høve til dei kristne kyrkjene i Midt-Austen. Den vil påpeike at det i Den norske kyrkja trengst meir informasjon om dei 16 millionar kristne i Midt-Austen. Det er viktig at kontakten med desse kyrkjene vert styrka. I denne samanhangen vil komiteen peike på den kontakten som er oppretta mellom Tunsberg bispedøme og Den Koptisk Ortodokse kyrkja i Egypt, og vonar denne vert utvikla vidare.

III Rekneskap for Mellomkyrkjeleg Råd 1990

Komiteen har fått Mellomkyrkjeleg Råd sitt rekneskap for 1990 saman med kommentarar og revisjonsmelding.

Komiteen sin merknad

Komiteen er nøgd med Mellomkyrkjeleg Råd sin bruk av dei ressursane det har til disposisjon og tek rekneskapen til etterretning.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjemøtet godkjenner Mellomkyrkjeleg Råd si årsmelding for 1990.
2. Kyrkjemøtet godkjenner Mellomkyrkjeleg Råd sin rekneskap for 1990.
3. Kyrkjemøtet tek til orientering tilleggsrapporten om Mellomkyrkjeleg Råd si verksemd i tidsrommet januar - oktober 1991.
4. I samband med handsaminga av Mellomkyrkjeleg Råd si verksemd vil Kyrkjemøtet uttale:

Kyrkjemøtet ser med glede på utgjevinga av Idébok i Lokalökumenikk og vil oppmode kyrkjelydane til å ta

i bruk boka, ta initiativ til, og støtte opp om økumeniske tiltak i lokalmiljøet.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Even K. Fougner
Saksordførar: Olaug Vedvik Torset

Desse hadde ordet:

Olaug Vedvik Torset, Turid Karlsen Seim, Ola M. Steinholt, Astrid Grude Eikseth, Bjørn Bue.

KYRKJEMØTET
SITT VEDTAK

---

1. Kyrkjemøtet godkjenner Mellomkyrkjeleg Råd si årsmelding for 1990.
2. Kyrkjemøtet godkjenner Mellomkyrkjeleg Råd sin rekneskap for 1990.
3. Kyrkjemøtet tek til orientering tilleggsrapporten om Mellomkyrkjeleg Råd si verksemd i tidsrommet januar - oktober 1991.
4. I samband med handsaminga av Mellomkyrkjeleg Råd si verksemd vil Kyrkjemøtet uttale:

Kyrkjemøtet ser med glede på utgjevinga av Idébok i Lokaløkumenikk og vil oppmode kyrkjelydane til å ta i bruk boka, ta initiativ til, og støtte opp om økumeniske tiltak i lokalmiljøet.

*

Vedtaket var samrøystes.

Sak KM 5/91: RAMMEPROGRAM FOR
KIRKERÅDET 1992-95

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 5.1 SAKSORIENTERING

Dokument 5.2 RAMMEPROGRAM FOR
KIRKERÅDET 1992-95

INNSTILLING FRA KOMITE C:

Saksorientering

- Bakgrunn

Kirkemøtet vedtar hvert år et 4-årig rullerende Ramme-
program for Kirkerådets virksomhet. På grunnlag
av dette Rammeprogrammet utformer Kirkerådet sitt
årlige arbeidsprogram.

Rammeprogrammet er utarbeidet ut fra prinsippene om
målstyrt virksomhetsplanlegging. Dokumentet, som
gir en framstilling av hva Kirkerådet er, er bestem-
mende for rådets arbeidsoppgaver.

Målstrukturen i det framlagte forslaget til Ramme-
program er endret en del i forhold til fjorårets
utgave.

Konkrete tiltak er i størst mulig grad tatt ut av
Rammeprogrammet, som derimot er utbygget med en del
løpende arbeidsoppgaver som tidligere inngikk i
arbeidsprogrammet.

Målstrukturen i det foreliggende dokumentet har
følgende 4 nivåer:

Ett overordnet mål, to hovedmål under dette og seks
delmål under hvert hovedmål. Ulike arbeidsområder
utgjør det nederste nivået i strukturen.

Det overordnede mål for Kirkerådet har, slik det er

omformulert i forslaget til Rammeprogram, denne ordlyden:

"Den norske kirke skal være en bekjennende, misjonerende og åpen folkekirke."

Dette overordnede mål er foreslått konkretisert i følgende 2 hovedmål:

Hovedmål I:

- Kirkerådet skal på vegne av Kirkemøtet løse felles kirkelige oppgaver og fremme samarbeidet i Den norske kirke.

Hovedmål II:

- Kirkerådet skal bidra til å styrke livet i menighetene.

- Arbeidsmåte

Komite C har hatt hovedansvaret for å vurdere hele Rammeprogrammet. De andre komiteene har bidratt med innspill, særlig i forbindelse med deres arbeidsfelt, og Komite C har hatt i oppgave å vurdere disse.

Når det gjelder Kap. III og IV, var fordelingen på de ulike komiteene slik:

- Kap. III: Hovedmål I med delmål og prioriterte arbeidsområder.

Hovedmål I-A	- Komite D
Hovedmål I-B1-2	- Komite D
Hovedmål I-B3	- Komite E
Hovedmål I-C	- Komite B
Hovedmål I-D	- Komite F
Hovedmål I-E og F	- Komite C

- Kap. IV: Hovedmål II med delmål og prioriterte arbeidsområder.

Hovedmål II-A	- Komite A
Hovedmål II-B	- Komite B
Hovedmål II-C	- Komite C
Hovedmål II-D	- Komite D
Hovedmål II-E	- Komite E
Hovedmål II-F	- Komite F

Komite C har mottatt merknader og endel endringsforslag fra de andre komiteene. Dette stoffet er drøf-

tet i komiteen og innarbeidet i merknadene nedenfor og i forslaget til vedtak.

Etter en helhetsvurdering har komiteen valgt å la noen av merknadene falle ut. Dette er også tilfellet for en del av endringsforslagene, men disse er i så fall kommentert i komiteens innstilling. Det vil derimot ikke framgå hvilke endringsforslag som er tatt inn i sin opprinnelige form og hvilke som er blitt bearbeidet av Komite C. Foruten merknader sorteres det i innstillingen også mellom redaksjonelle justeringer og endringer som foreslås tatt opp til votering.

Det som er spesielt for årets behandling av Rammeprogrammet, er nettopp det at de ulike komiteenes forslag til endringer nå kan føre fram til realitetsbehandling, for eventuelt å bli vedtaksført. Oppbygningen av den foreliggende komiteinnstillingen er derfor noe endret i forhold til foregående års innstillinger der endringsforslagene bare framkom fra komiteene.

Komiteens merknader

- Helhetsvurdering

Komite C vil uttrykke glede over det omfattende arbeidet som er gjort i forbindelse med endringen av strukturen i Rammeprogrammet.

I fortsettelsen vil det være viktig å bevare en nødvendig fleksibilitet, å sørge for at løste oppgaver tas ut og sikre at arbeidsmåten evalueres underveis.

I dette arbeidet er det viktig å skille mellom mål og virkemidler. I forslaget til Rammeprogram er en kommet langt på vei i denne opprydningen, men ennå står noe igjen.

Vi er også glade for framgangen i det nødvendige arbeidet med å fordele arbeidsoppgaver og klargjøre kommunikasjonslinjer mellom de forskjellige nivåer i kirkens organisasjon.

Dessuten vil vi påpeke at det i gjennomføringen av programmet er viktig at man også tenker på tvers av administrative og faglige strukturer.

Komiteen vil videre be Kirkerådet sørge for at det er en rimelig fordeling mellom bokmål og nynorsk i rådets totale virksomhet. Kirkerådet oppfordres også til å arbeide for flere utgivelser på samisk.

Når det gjelder Kirkemøtets arbeid med Rammeprogrammet, er det fare for at dette lett kan resultere i en ønskeliste over gode tiltak, uten at disse er prioritert og satt inn i en ressursmessig ramme. Enkelte av Kirkemøtets øvrige vedtak som komiteen ikke har hatt den fulle oversikt over, kan ytterligere bidra til dette.

- Merknader til
programmets ulike deler

I Kirkerådet i
Den norske kirke

Kap. I gir en framstilling av Kirkerådets selvforståelse, men siden kapitlet er en del av det Rammeprogrammet Kirkemøtet skal vedta, må det gi uttrykk for det som er Kirkemøtets forståelse av Kirkerådet. Dette er bakgrunnen for komiteens forslag til redaksjonelle endringer slik de framstår nedenfor.

- Kapitlets underoverskrift foreslås endret til: "Momenter til forståelse av Kirkerådets oppgave."
- 2. avsnitt(s. 7), begge linjene strykes.:
- Overskriften til tredje avsnitt (s. 7) endres til: "Kirkerådet er Kirkemøtets arbeidsutvalg".
- Overskriften til fjerde avsnitt (s. 7) endres til: "Kirkerådet er organ for Kirkemøtet mellom samlingene".
- Andre setning i fjerde avsnitt (s. 7) endres til: "Kirkemøtet, som er det øverste representative organ i Den norske kirke, har Kirkerådet som sitt utøvende organ. Kirkerådet utøver kirkeledelse på delegasjon når Kirkemøtet ikke er samlet".
- Den siste overskriften (s. 9) endres til: "Konkretiseringer og prioriteringer".
- Tredje avsnitt (s. 9) strykes.

Komiteen vil videre påpeke at kapitlet med fordel kan gjennomgås, spesielt i forbindelse med spørsmålet om sammenslåingen av Kirkerådets og Mellomkirkelig Råds sekretariater.

II Overordnet mål

I formuleringen av hovedmålene savner komiteen et mer åpent og utadrettet perspektiv, slik det også er nedfelt i delmål og arbeidsområder. Den vil derfor foreslå at hovedmål II (s. 10) endres til:

- Kirkerådet skal arbeide for å styrke livet i menighetene gjennom fornyelse, vekst og tjeneste.

III Hovedmål I med delmål og prioriterte arbeidsområder

I tilknytning til I-B1, andre strekpunkt (s. 13) som omhandler styrking av de kirkelige organers myndighet, vil komiteen understreke betydningen av at menighetsrådenes stilling i forhold til den kommunale forvaltning styrkes.

Komiteen vil også understreke at arbeidet med den nye kommuneloven må forholde seg til det pågående arbeidet med det kirkelige lovverk.

Til I-B1 (s. 13) foreslås følgende to nye strekpunkter:

- Å utrede spørsmålet om overføring av tilsettingsmyndighet til bispedømmerådet også for prostestillinger.

(Mot 2 stemmer)

- Å arbeide for at Stortingets vedtak blir iverksatt om å overføre til bispedømmerådene Kirkedepartementets myndighet vedrørende oppsigelse, ileggelse av ordensstraff, avskjed og suspensjon (Kirkeordningslovens § 51 b).

(Mot 1 stemme)

Det er også framkommet et forslag om at følgende tas med som et nytt strekpunkt under I-B1 (s. 13): Å bidra til at Kirkemøtets vedtak om at "det er samstundes viktig at einkvar biskop blir utnevnt med eit klårt kyrkjeleg votum" (sak KM 17/90) blir fulgt opp.

Komiteen avviser forslaget og peker på at det er en selvfølge at Kirkerådet følger opp Kirkemøtets vedtak. En kan ikke se at det har skjedd noe i denne saken som tilsier at dette ikke er

gjort. Komiteen viser for øvrig til merknadene i sak KM 3/91 om medias presentasjon av vedtaket på fjorårets Kirkemøte angående kvinnelige biskoper (sak KM 17/90).

Et mindretall i komiteen har denne protokolltilførselen:

Et mindretall på 5 ønsket Komite D's forslag tatt til følge, da det har vist seg et klart behov av å tydeliggjøre det aktuelle vedtaket i 1990.

Det foreligger et forslag om å ta inn en tilføyelse i I-B3, andre strekpunkt (s. 14) slik at dette punktet får denne ordlyden: "Å arbeide for at bevilgende myndigheter lokalt, regionalt og sentralt prioriterer opprettelse av nye kirkelige stillinger, særlig med tanke på innføringen av Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke".

Komiteen fremmer ikke dette som et endringsforslag, idet vi mener at sakens anliggende blir ivaretatt i pkt. 2 i nedenfor stående forslag til vedtak (s. 11) som gjelder innarbeidelse av øvrige Kirkemøte-vedtak i Rammeprogrammet.

Til I-C (s. 14) foreslår komiteen at det føyes til et nytt punkt I-C3 med følgende ordlyd:

Styrke samarbeidet med Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet og aktivt stimulere til økt bevissthet i det lokale menighetsliv når det gjelder ansvaret for kirkenes tjeneste for nordmenn i utlandet.

Begrunnelsen for denne tilføyelsen er den stillingen arbeidet for nordmenn i utlandet har i vår kirke og det samarbeidsforhold som er etablert med Den norske Sjømannsmisjon, jf. sak KM 21/89.

Til I-D1, første strekpunkt (s. 15) er det foreslått en tilføyelse slik at punktet får denne ordlyd: "Å utvikle materiell som det er behov for i menighetene på begge målformer og som er til nytte for menighetsrådene på viktige områder".

Komiteen mener dette anliggendet er ivaretatt under komiteens generelle merknader ovenfor (s. 4) om en rimelig fordeling mellom bokmål og nynorsk og hensynet til samisk.

Pkt. I-E2, de to første strekpunktene (s. 17) foreslås endret til følgende to nye strekpunkt:

- Å stimulere til, samarbeide om og formidle relevant forsknings- og utviklingsarbeid.
- Å fortsette arbeidet med prosjektet Kirkeforskning.

Det følgende er forslag til redaksjonelle justeringer:

- I-F1 (s. 17) foreslås endret til: "Styrke den sosial-etiske bevissthet i kirke og samfunn og arbeide for et samfunn basert på kristne og humanistiske verdier".
- Under samme punkt, strekpunkt fire (s. 18), foreslås "(TV2)" endret til "herunder TV2", siden det kjapt kan etableres nye radio- og TV-kanaler.
- Under I-F3 (s. 18) foreslås tredje strekpunkt, som gjelder deltakelse i gjennomføringen av Det økumeniske tiåret, flyttet opp og koblet på I-F3, idet dette punktet er overordnet de andre strekpunktene.

Under I-F2 (s. 18) ønsker komiteen å fokusere sterkere på enkelte aktuelle utfordringer. Komiteen foreslår derfor andre og tredje strekpunkt endret til:

- Å ha et løpende arbeid med spørsmål som gjelder familiens kår og menneskets stilling fra livets begynnelse til livets slutt.
- Å engasjere seg i menneskerettighetsspørsmål, herunder innvandrerspørsmål og arbeid mot rasisme.

IV Hovedmål II med delmål og prioriterte arbeidsområder

Til avsnittene II-A1 (s. 19) og II-A2 (s. 20) har komiteen disse kommentarene:

Vi har både ressurssterke og ressursvake menigheter. Komiteen er opptatt av at det legges vekt på å få til formuleringer som gjør at de ressursvake menighetene lettere kan identifisere seg med målsettingene og derigjennom også få realisert dem hos seg.

Vedrørende II-A1, fjerde strekpunkt (s. 20), ønsker komiteen å understreke at "å fremme liturgisk forståelse" i særlig grad må være å styrke bevisstheten om gudstjenesten som et møte med Den Hellige, hvor menighetens grunnholdning er preget av tilbedelse.

Komiteen ser store muligheter for å utvikle en slik forståelse ved ulike former for samvær, også utenom høymessen.

Når det gjelder hovedmål II-A (s. 19), foreslår Komite C overskriften til avsnitt A endret til:

Gudstjenesteliv, evangelisering og misjon.

Under II-A3 (s. 21) foreslås dette som nytt strekpunkt:

- Å motivere til opprettelse av misjonsutvalg i bispedømmer og menigheter.

Videre foreslår komiteen et nytt punkt II-B2 med følgende ordlyd:

Styrke samarbeidet skole - kirke.

Som strekpunkt til dette foreslås:

- Styrke samarbeidet med Grunnskolen om den kristne oppseding og undervisning i henhold til Mønsterplanen.

Nåværende pkt. II-B2, B3 og B4 endres til II-B3, B4 og B5.

Når det gjelder II-B2, første strekpunkt (s. 21), vil komiteen framholde følgende:

En revisjon av Plan for konfirmasjonstiden bør komme på bakgrunn av en grundig evaluering av planen ut fra erfaringer i menighetene. En revidert Plan for konfirmasjonstiden må også ses i sammenheng med Plan for dåpsopplæring og arbeidet med en helhetsplan for undervisningen (II-B4).

Som redaksjonell justering foreslås pkt. II-C2 (s. 22) endret til:

Bygge opp og formidle kompetanse på aktuelle og særlig utfordrende diakonale områder.

Under II-C2 (s. 23) foreslås følgende tilføyd som et nytt andre strekpunkt:

- Å arbeide med spørsmål som gjelder overgrep mot og omsorgssvikt overfor barn.

Til punkt II-E1 (s. 25) foreligger det forslag om å tilføye følgende som nytt strekpunkt: "Å ta initiativ til at det formuleres hovedmålsettinger og retningslinjer for personalpolitikken i kirken."

Komiteen har en noe annen forståelse av Kirkerådets rolle når det gjelder personalpolitikk, og avviser derfor dette framlegget. Etter komiteens mening er det Kirkerådets oppgave å legge tilrette for en god personalpolitikk, men en så aktiv rolle som dette forslaget innebærer, må anses for å være arbeidsgivers oppgave.

Også dette forslaget til nytt strekpunkt under II-E1 avvises: "Å arbeide for en bedre rådgivningspraksis med hensyn til egnethet i forhold til studenter som utdanner seg til kirkelig tjeneste".

Komiteen anser anliggendet som viktig, men mener at det er ivaretatt i de to siste strekpunktene under II-E4 (s. 26).

V Ressursmessige rammer

Komiteen har ingen merknader til dette kapitlet.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet vedtar det framlagte Rammeprogram for Kirkerådet 1992-95 med de refererte redaksjonelle justeringer og med følgende endringene og tillegg:
  - a) Hovedmål II (s. 10) endres til:
    - Kirkerådet skal arbeide for å styrke livet i menighetene gjennom fornyelse, vekst og tjeneste.
  - b) Under I-B1 (s. 13) tilføyes følgende to nye strekpunkter:
    - Å utrede spørsmålet om overføring av tilsetningsmyndighet til bispedømmerrådet også for prostestillinger.

- Å arbeide for at Stortingets vedtak blir iverksatt om å overføre til bispedømmerådene Kirkedepartementets myndighet vedrørende oppsigelse, ileggelse av ordensstraff, avskjed og suspensjon (Kirkeordningslovens § 51 b).

c) Dette føyes til som nytt punkt I-C3 (s. 15):

Styrke samarbeidet med Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet og aktivt stimulere til økt bevissthet i det lokale menighetsliv når det gjelder ansvaret for kirkenes tjeneste for nordmenn i utlandet.

d) I-E2, de to første strekpunktene (s. 17) endres til:

- Å stimulere til, samarbeide om og formidle relevant forsknings- og utviklingsarbeid.
- Å fortsette arbeidet med prosjektet Kirkeforskning.

e) I-F2, andre og tredje strekpunkt (s. 18) endres til:

- Å ha et løpende arbeid med spørsmål som gjelder familiens kår og menneskets stilling fra livets begynnelse til livets slutt.
- Å engasjere seg i menneskerettighetsspørsmål, herunder innvandrerspørsmål og arbeid mot rasisme.

f) Hovedmål II-A, overskriften til avsnitt 1A (s. 19) endres til:

Gudstjenesteliv, evangelisering og misjon.

g) Nytt strekpunkt II-A3 (s. 21):

- Å motivere til opprettelse av misjonsutvalg i bispedømmer og menigheter.

h) Nytt punkt II-B2:

Styrke samarbeidet kirke - skole

Nytt strekpunkt under dette:

- Styrke samarbeidet med Grunnskolen om den kristne oppseding og undervisning i henhold til Mønsterplanen.

Nåværende punkt II-B2, B3, og B4 endres til II-B3, B4 og B5.

i) Under II-C2 (s. 23) tilføyes som nytt andre strekpunkt:

- Å arbeide for spørsmål som gjelder overgrep mot og omsorgssvikt overfor barn.

2. Kirkemøtet forutsetter at andre vedtak i Kirkemøtet 1991 som får konsekvenser for Rammeprogrammet, blir innarbeidet i dette.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Hans Olav Høivik

Følgende hadde ordet:

Hans Olav Høivik, Oddbjørn Evenshaug, Georg I. Johansen, Astrid Grude Eikseth, Andreas Aarflot, Per Lønning, Ole Herman Fisknes, Erik Aaraas, Ola M. Steinholt, Berge Furre, Arve Lein, Hilde Fylling, Inger-Johanne Torstad, Harald Lindemann.

Fremsatte forslag

Ola M. Steinholt fremmet følgende forslag:

Tilføyelse til komiteens merknader, s. 7, pkt. I-E2, etter 2. strekpunkt:

"Når det gjelder arbeidet med prosjektet Kirkeforskning, må Universitetet i Tromsø inkluderes som en av de aktuelle samarbeidspartnere."

Komiteen tok dette inn.

Harald Lindemann fremmet dette forslaget:

Tilføyelse - pkt. i:

"Med særlig vekt på det forebyggende arbeid."

Votering

Forslaget til Harald Lindemann ble enstemmig vedtatt.

Komiteens forslag til pkt. h falt mot 44 stemmer.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Kirkemøtet vedtar det framlagte Rammeprogram for Kirkerådet 1992-95 med de refererte redaksjonelle justeringer og med følgende endringer og tillegg:
  - a) Hovedmål II (s. 10) endres til:
    - Kirkerådet skal arbeide for å styrke livet i menighetene gjennom fornyelse, vekst og tjeneste.
  - b) Under I-B1 (s. 13) tilføyes følgende to nye strekpunkter:
    - Å utrede spørsmålet om overføring av tilsetningsmyndighet til bispedømmerådet også for prostestillinger.
    - Å arbeide for at Stortingets vedtak blir iverksatt om å overføre til bispedømmerådene Kirkedepartementets myndighet vedrørende oppsigelse, ileggelse av ordensstraff, avskjed og suspensjon (Kirkeordningslovens § 51 b).
  - c) Dette føyes til som nytt punkt I-C3 (s. 15):

Styrke samarbeidet med Den norske Sjømanns-
misjon/Norsk kirke i utlandet og aktivt sti-
mulere til økt bevissthet i det lokale me-
nighetsliv når det gjelder ansvaret for
kirkens tjeneste for nordmenn i utlandet.
  - d) I-E2, de to første strekpunktene (s. 17) endres til:
    - Å stimulere til, samarbeide om og formidle relevant forsknings- og utviklingsarbeid.
    - Å fortsette arbeidet med prosjektet Kirkeforskning.
  - e) I-F2, andre og tredje strekpunkt (s. 18) endres til:
    - Å ha et løpende arbeid med spørsmål som gjelder familiens kår og menneskets stilling fra livets begynnelse til livets slutt.

- Å engasjere seg i menneskerettighetsspørsmål, herunder innvandrerspørsmål og arbeid mot rasisme.
  - f) Hovedmål II-A, overskriften til avsnitt 1A (s. 19) endres til:

Gudstjenesteliv, evangelisering og misjon.
  - g) Nytt strekpunkt under II-A3 (s. 21):
    - Å motivere til opprettelse av misjonsutvalg i bispedømmer og menigheter.
  - h) Under II-C2 (s. 23) tilføyes som nytt andre strekpunkt:
    - Å arbeide med spørsmål som gjelder overgrep mot og omsorgssvikt overfor barn, med særlig vekt på det forebyggende arbeid.
2. Kirkemøtet forutsetter at andre vedtak i Kirkemøtet 1991 som får konsekvenser for Rammeprogrammet, blir innarbeidet i dette av Kirkerådet.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 6/91: RAMMEPROGRAM FOR
MELLOMKIRKELIG RÅD
1992-95

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 6.1 SAKSORIENTERING

Dokument 6.2 RAMMERPROGRAM FOR
MELLOMKIRKELIG RÅD
1992-95

INNSTILLING FRA KOMITE F:

Komiteens merknader

Komiteen har gjennomgått Mellomkirkelig Råds ramme-
program og funnet at Mellomkirkelig Råd her har tatt
opp de vesentligste utfordringene Den norske kirke står
overfor i møte med kirker hjemme og ute, og i møte med
internasjonale problemer. Komiteen vil be Mellomkirke-
lig Råd utarbeide momenter til en selvforståelse i lik-
het med det som er gjort for Kirkerådet.

Komiteen ser det som svært verdifullt at det økumeniske
engasjementet kommer så mange som mulig i vår kirke til
del. Komiteen vil i den forbindelse be om at når dele-
gasjoner som skal representere Den norske kirke inter-
nasjonalt, utpekes, gjøres rekrutteringen bredere, og
den geografiske fordeling sikres. I slike delegasjoner
må det være en rimelig balanse mellom nye og rutinerte
medlemmer. Bispedømmerådene bør bidra aktivt i rekrut-
teringsarbeidet for å finne fram til egnede kandidater
og fremme disse for Mellomkirkelig Råd.

Komiteen vil understreke det gledelige i den utveks-
lingen som finner sted omkring liturgiske spørsmål med
kirker i andre land og ser frem til samarbeid mellom
Mellomkirkelig Råd og Kirkerådet om disse spørsmål.

Komiteen foreslår følgende endringer i rammeprogrammet:

- Punkt 2.2 (s. 4):
Strekpunkt 2 og 3 forslås erstattet av følgende:

- Bidra til at rapportene fra baptistisk/lutherske og katolsk/lutherske dialoger blir studert blant prester og lekfolk i vår kirke, og at samtalene blir videreført.

- Punkt 3 (s. 4):
Strekpunkt 3 forslås endret til dette:
  - Distribudere og oppmuntre til bruk av den lokal-økumeniske idéboken "Ut av båsene" som gir praktisk hjelp til lokaløkumenisk engasjement.

- Nytt strekpunkt 4 (s. 4):
  - Fortsette arbeidet med å styrke det økumeniske engasjementet blant ungdom i Den norske kirke.

- Nytt strekpunkt 5 (s. 4):
  - Søke å benytte de ressursene våre misjonærer og andre med økumeniske kunnskaper og erfaringer i lokalmenighetene representerer.

- Punkt 4.1 (s. 5):
Strekpunkt 6 erstattes med følgende:
  - Arbeide med hvordan det kan skapes bevegelse i retning av større kirkelig enhet og hva slags målsettinger og modeller arbeidet skal ha.

- Strekpunkt 7 (s. 6) endres slik:
  - Arbeide med spørsmål om frigjøringsteologi ...

- Strekpunkt 8 (s. 6) erstattes med følgende:
  - Studere kristne, fundamentalistiske høyre-bevegelser i Den tredje verden - et tema som oppleves stadig mer aktuelt for kirkene i sør. Det er ytterliggående karismatiske og herlighetsteologiske grupperinger som vokser sterkest i verdens fattige land. Disse gruppene har en markant reaksjonær politisk profil.

- Strekpunkt 9 (s. 6) endres slik:
  - Følge opp arbeidet med kirkenes økumeniske tiår ...

- Punkt 4.2.1 (s. 6):
Strekpunkt 3 endres slik:
  - Videreutvikle samarbeidet med Kirkens U-landsinformasjon, Kirkens Nødhjelp og andre relevante kirkelige grupperinger.

- Punkt 4.2.2.2 (s. 7):
Strekpunkt 3 endres slik:
  - Arbeide med kirkenes og urbefolkningenes spesielle markeringer i forbindelse med at det i 1992 er 500 år siden Columbus reiste til Amerika.

- Punkt 4.2.2.4 (s. 7) får ny tittel:
Menneskerettigheter og fred.
- Nytt strekpunkt 2 (s. 7):
  - arbeide for å skape dialog og forsoning mellom stridende parter ut fra kontakter med kirker i konfliktområder i Midt-Østen og i Mellom-Amerika.

Forslag til vedtak

Kirkemøtet vedtar det fremlagte forslag til Rammeprogram for Mellomkirkelig Råd 1992-95 med de foreslåtte endringer.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Gunvor Kongsvik
Saksordfører: Terje Fonk

Følgende hadde ordet:

Terje Fonk, Per Lønning, Jan-Martin Berentsen.

KIRKEMØTET's
VEDTAK

Kirkemøtet vedtar det fremlagte forslag til Rammeprogram for Mellomkirkelig Råd 1992-95 med de foreslåtte endringer.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 7/91: KIRKENS ØKONOMI

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

- Dokument 7.1 SAKSORIENTERING
- Dokument 7.2 PROSEDYRE FOR KYRKJEMØTET SI
HANDSAMING AV FRAMLEGG TIL
LØYVINGAR OVER STATSBUDDSJETTET
- Dokument 7.3 BUDSJETTFORSLAG 1993
FRA BISPEDØMMENE
- Dokument 7.4 BUDSJETTFORSLAG 1993
KIRKERÅDET
- Dokument 7.5 BUDSJETTFORSLAG 1993
MELLOMKIRKELIG RÅD
- Dokument 7.6 STATSBUDDSJETTET 1992
- Dokument 7.7 NOTAT OM
KIRKENS ØKONOMI

INNSTILLING FRA KOMITE D:

Komiteen har behandlet saken om kirkens økonomi på bakgrunn av de framlagte dokumenter.

Komiteens merknader

- KIRKEMØTET'S BEHANDLING AV
FORSLAG TIL STATSBUDDSJETT
1. Komiteen vil understreke at Kirkemøtets behandling av saken i utgangspunktet dreier seg om de statlige kirkebudsjetter, men vil samtidig peke på det faktum at kirkens økonomi ikke minst også dreier seg om kommunale bevilgninger og frivillig innsamlede midler i den enkelte menighet.
  2. Budsjettreformen som ble gjennomført på bispedømmeplan i 1991, får også konsekvenser for

Kirkemøtets behandling av budsjettsaker. Dette har komiteen tatt hensyn til i sitt forslag til vedtak (pkt. 1). Komiteen foreslår at retningslinjene endres i samsvar med dette.

- FORSLAGET TIL
STATSBUDSJETT FOR 1992

3. Komiteen vil uttrykke tilfredshet med de mål og strategier som er formulert i budsjettet når det gjelder Kirkedepartements ansvar og oppgaver. Dette gir et godt utgangspunkt for deling av ansvar og oppgaver mellom departementet og kirkelige organer innenfor rammen av vår kirkeordning.
4. Komiteen vil imidlertid peke på den nære sammenheng mellom de organisatoriske og økonomiske rammevilkår, og de mål og strategier som er knyttet til kirkens liv og virksomhet. I budsjettforslaget nevnes flere sentrale målsettinger som gjelder kirkens sentrale oppdrag - f.eks. Plan for dåpsopplæring og samisk kirkeliv - uten at dette har fått nedslag i budsjettet i form av økte bevilgninger. Komiteen vil uttrykke forventning om at sentrale satsingsområder som gjelder kirkens virksomhet, også vil bli fulgt opp i budsjettsammenheng.
5. I departementets forslag til statsbudsjett er det foreslått 9 nye stillinger, mens det fra kirkens egne organer ble prioritert 28 1/2. Komiteen beklager at budsjettøkningen ikke står i forhold til de uttrykte behov for stillinger på menighetsplan, men komiteen har også registrert at departementet har fulgt opp prioriteringene fra kirkens organer når det gjelder de nye stillinger som allerede er bevilget.

Når det gjelder fordelingen av de tre nye prestestillingene, vil komiteen uttrykke forventning om at de kirkelige prioriteringer følges opp, - dvs. at prestestillingene tildeles Lurøy, Sandnes og Ris prestegjeld.
6. Komiteen beklager at det fra departementets side ikke var gitt rom for nye kateket- eller soknediakonstillinger. Det er nødvendig at både diakoniens og undervisningstjenestens stilling i vår kirke får bedret sine vilkår, jf. bl.a. de vedtatte planer for henholdsvis diakoni og dåpsopplæring i Den norske kirke.
7. Det foretas nå en samlet tildeling på Kap. 0294,

Post 11, uten underposter. De enkelte områder og behov blir dermed mindre synlige i budsjettet. En slik budsjettering vil kunne medføre at ressursene må omprioriteres dersom bevilgningene på Post 11 - Varer og tjenester - totalt sett er for liten i forhold til behovene. På bispedømmeplan vil dette kunne bli nødvendig bl.a. for å sikre en tilfredsstillende gjennomføring av de lovfestede bispedømmemøter i 1992. I Kirkerådet vil det føre til at stillinger må holdes ubesatt også i 1992 for at budsjettet skal strekke til. Komiteen beklager at Post 11 heller ikke dette året er styrket.

8. Kirkemøtets vedtak om opprettelse av Samisk Råd for Den norske kirke og ønske om konsulent for samisk kirkeliv er ikke fulgt opp i budsjettet. Det bør arbeides for å sikre nødvendige midler til disse formål allerede fra 1992.
9. Komiteen mener at en eventuell underdekning på det samlede lønnsbudsjett (Kap. 0294, Post 01) ikke kan belastes Kirkerådet alene, men fordeles forholdsmessig mellom de 12 sekretariater som omfattes av dette kapitlet.

FORSLAG TIL
STATSBUDSJETT FOR 1993
(KAP. 0294)

10. Komiteen vil generelt understreke den viktige oppgave som nå er pålagt de kirkelige administrasjoner på sentralt og særlig regionalt plan. Kirkemøtet ser det derfor som nødvendig at det på Kap. 0294 blir gitt store nok bevilgninger til at bispedømmenes og Kirkerådets sekretariater på en tilfredsstillende måte kan få utført de oppgaver som de er pålagt. Komiteen vil her peke på nødvendigheten av at samtlige bispedømmer har en stiftskapellan II, slik at personalomsorgen kan bli ivaretatt på en tilfredsstillende måte.
11. Komiteen vil peke på at Kap. 0294, Post 01 - Lønn og godtgjøringer - må være stor nok til at alle stillingshjemler i bispedømmenes og Kirkerådets sekretariater kan besettes.
12. Komiteen har merket seg at det er iverksatt tiltak for å organisere Kirkerådets sekretariat på en bedre måte i forhold til disponeringen av bevilgningene på Post 11 - Varer og tjenester. De besparelser som oppnås, innebærer imidlertid ikke at det nåværende bevilgningsnivå er til-

strekkelig. Komiteen foreslår derfor at Post 11 blir ytterligere styrket.

- SAMMENFATTENDE SYNSPUNKTER
PÅ KIRKENS ØKONOMI

13. Kirkemøtet bør i sterkere grad framtre som et strategiorgan ved å vurdere mål og strategier for hele Den norske kirke. Disse mål vil være viktige i Kirkedepartementets arbeid med statsbudsjettet - både når det gjelder "Mål for virksomheten" og bevilgningene som følger av disse. Disse mål vil også være viktige for bispedømmene i deres arbeid med planlegging av virksomheten og i det forberedende arbeid med statsbudsjettet.
14. Kirkemøtet bør - ut fra sitt ansvar for innholdet i kirkens virksomhet - vurdere de økonomiske konsekvenser både av de mål som er formulert i statsbudsjettet og de mål som Kirkemøtet selv formulerer.
15. Det bør arbeides med resultatvurdering for å finne ut om man har nådd de mål man har satt seg.
16. Kirkemøtet bør drøfte den plass de kirkelige fond skal ha i kirkens økonomi.

Forslag til vedtak

- KIRKEMØTET'S BEHANDLING AV
FORSLAG TIL STATSBUJETT

1. Kirkemøtet vil uttrykke tilfredshet over budsjettreformen som er gjennomført med virkning for bispedømmenes økonomiforvaltning fra 1991. Kirkemøtet ser dette som et viktig skritt i det kirkelige reformarbeid i retning av å overføre myndighet til kirkelige organer.

Budsjettreformen endrer etter Kirkemøtets mening den funksjon som Kirkemøtet bør ha i budsjett-saker. Kirkemøtet vil heretter drøfte framlegg til statsbudsjett for kirken i sin helhet og ikke begrense sine uttalelser til den administrative side av virksomheten på sentralt og regionalt plan. Som følge av dette vil Kirkemøtet heretter ikke behandle forslagene til budsjetter for bispedømmenes administrasjoner spesielt (jf. sak KM 21/85), og retningslinjene endres i samsvar med dette.

- **STATSBUDSJETT FOR 1992**
(KAP. 0294)

2. I den grad det fortsatt vil være underdekning på det samlede lønnsbudsjett (Kap. 0294, Post 01), mener Kirkemøtet at Kirkerådet ikke kan bære denne byrden alene. Den må derfor fordeles forholdsmessig mellom de 12 sekretariater som omfattes av dette kapittel.
3. Kirkemøtet fordeler den disponible ramme på Kap. 0294, Post 70, slik for 1992:

- Mellomkirkelig Råd	Kr. 2.385.000.-
- Kirkens Informasjons- tjeneste	Kr. 580.000.-

Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å endre Kirkemøtets fordeling av Post 70 dersom Stortinget endrer forutsetningene for Kirkemøtets vedtak.

- **GENERELL KOMMENTAR TIL**
STATSBUDSJETT FOR 1993

4. Med utgangspunkt i at bispedømmerådene nå er gitt tilsettingsmyndighet og arbeidsgiveransvar ser Kirkemøtet det som naturlig at også ansvar for forvaltning av Kap. 0295 overføres fra biskopene til bispedømmerådene, og ber om at Kirkerådet tar dette opp i drøftinger med departementet. Biskopen bør imidlertid fortsatt ha ansvar for vikartjenester innenfor de rammer bispedømmerådet fastsetter (jf. den geistlige lønningslov).
5. Kirkemøtet vil understreke at det må bevilges tilstrekkelige midler over Kap. 0295 - Presteskapet - og at det må arbeides videre med fordelingen av midler til de enkelte bispedømmer. Det må etableres ordninger som sikrer refusjon ved sykdom og fødselspermisjon. Det må være tilstrekkelige bevilgninger til at ledige stillinger kan utlyses umiddelbart, og at vakanser uten vikar unngås.
6. Kirkemøtet vil understreke nødvendigheten av at gjennomføring av vedtatte planer for diakoni og dåpsopplæring i Den norske kirke gjør det nødvendig med utvidede ressursrammer for disse arbeidsområder.
7. På grunn av at stillingsrammen for Den norske

kirke er delt på et stort antall mindre enheter (menigheter), for det meste med 1-2 statlige stillinger, er det uforsvarlig med "normalinnsparing" på stillingsbudsjettet for kirken i samme omfang som i andre etater.

- FORSLAG TIL
STATSBUDSJETT FOR 1993
(KAP. 0294)

8. Kirkemøtet ber om at Kirkemøtets vedtak i 1990 om "Handlingsprogram for samisk kirkeliv" (sak KM 15/90) blir fulgt opp.
9. Kirkemøtet ber om at Mellomkirkelig Råd omfattes av budsjettets Kap. 0294, Postene 01 og 11, slik både Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd har foreslått.
10. Kirkemøtet godkjenner Kirkerådets foreløpige forslag og Mellomkirkelig Råds forslag til statsbudsjett for 1993, det sistnevnte på til sammen kr. 2.203.800.-.

- GENERELT OM
KIRKENS ØKONOMI

11. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide med mål og strategier for de statlige bevilgninger til kirkelig virksomhet med sikte på behandling i Kirkemøtet fra og med 1992. Siktemålet med dette må være at Kirkemøtets vurderinger kan få anvendelse for myndighetenes arbeid med statsbudsjettet fra og med 1994.
12. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide med å vurdere hvilke økonomiske rammer som bør følge av de mål og strategier for virksomheten som Kirkemøtet og departementet legger til grunn.
13. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide med rutiner for resultatvurdering når det gjelder de statlige bevilgninger til kirkelige formål.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Knut Sellevold

Følgende hadde ordet:

Knut Sellevold, Per Lønning, Målfrid Nordhaug, Kristian

Stendahl, Per Barsnes, Fredrik Grønningsæter, Helga Hjetland, Bjørn Bue.

Fremsatte forslag

Per Lønning fremmet forslag om at saken ble sendt tilbake til komiteen.

Forslaget ble tatt til følge.

NY INNSTILLING FRA KOMITE D:

Komiteen har behandlet saken om kirkens økonomi på bakgrunn av de framlagte dokumenter.

Komiteens merknader

- KIRKEMØTET'S BEHANDLING AV
FORSLAG TIL STATSBUDDSJETT

1. Komiteen vil understreke at Kirkemøtets behandling av saken i utgangspunktet dreier seg om de statlige kirkebudsjetter, men vil samtidig peke på det faktum at kirkens økonomi ikke minst også dreier seg om kommunale bevilgninger og frivillig innsamlede midler i den enkelte menighet.
2. Budsjettreformen som ble gjennomført på bispedømmeplan i 1991, får også konsekvenser for Kirkemøtets behandling av budsjettsaker. Dette har komiteen tatt hensyn til i sitt forslag til vedtak (pkt. 1). Komiteen foreslår at retningslinjene endres i samsvar med dette.

- FORSLAGET TIL
STATSBUDSJETT FOR 1992

3. Komiteen vil uttrykke tilfredshet med de mål og strategier som er formulert i budsjettet når det gjelder Kirkedepartements ansvar og oppgaver. Dette gir et godt utgangspunkt for deling av ansvar og oppgaver mellom departementet og kirkelige organer innenfor rammen av vår kirkeordning.
4. Komiteen vil imidlertid peke på den nære sammenheng mellom de organisatoriske og økonomiske rammevilkår, og de mål og strategier som er knyttet til kirkens liv og virksomhet. I budsjettforslaget nevnes flere sentrale målsetninger som gjelder kirkens sentrale oppdrag - f.eks. Plan for dåpsopplæring og samisk kirkeliv - uten at dette har fått nedslag i budsjettet i

form av økte bevilgninger. Komiteen vil uttrykke forventning om at sentrale satsingsområder som gjelder kirkens virksomhet, også vil bli fulgt opp i budsjettsammenheng.

5. I departementets forslag til statsbudsjett er det foreslått 9 nye stillinger, mens det fra kirkens egne organer ble fremmet forslag om 28 1/2 stillinger som et absolutt minimum. Komiteen beklager at budsjettøkningen ikke står i forhold til de uttrykte behov for stillinger på menighetsplan.

Komiteen vil understreke at det fra Kirkemøtets side gjentatte ganger har vært pekt på det store gap mellom kirkens uttalte behov for stillinger, og de bevilgninger som er gitt.

Komiteen har registrert at det er i ferd med å bre seg en sterk frustrasjon blant kirkelig ansatte over den merbelastning som denne underbemanning medfører. Situasjonen forverres ved at de ansatte stilles overfor stadig nye og krevende arbeidsoppgaver.

Når det gjelder fordelingen av de tre nye prestestillingene, vil komiteen uttrykke forventning om at de kirkelige prioriteringer følges opp, - dvs. at prestestillingene tildeles Lurøy, Sandnes og Ris prestegjeld.

6. Komiteen beklager at det fra departementets side ikke var gitt rom for nye kateket- eller soknediakonstillinger. Det er nødvendig at både diakoniens og undervisningstjenestens stilling i vår kirke får bedret sine vilkår, jf. bl.a. de vedtatte planer for henholdsvis diakoni og dåpsopplæring i Den norske kirke.
7. Det foretas nå en samlet tildeling på Kap. 0294, Post 11, uten underposter. De enkelte områder og behov blir dermed mindre synlige i budsjettet. En slik budsjettering vil kunne medføre at ressursene må omprioriteres dersom bevilgningene på Post 11 - Varer og tjenester - totalt sett er for liten i forhold til behovene. På bispedømmeplan vil dette kunne bli nødvendig bl.a. for å sikre en tilfredsstillende gjennomføring av de lovfestede bispedømmemøter i 1992. I Kirkerådet vil det føre til at stillinger må holdes ubesatt også i 1992 for at budsjettet skal strekke til. Komiteen beklager at Post 11 heller ikke dette året er styrket.

8. Kirkemøtets vedtak om opprettelse av Samisk Råd for Den norske kirke og ønske om konsulent for samisk kirkeliv er ikke fulgt opp i budsjettet. Det bør arbeides for å sikre nødvendige midler til disse formål allerede fra 1992.
9. Komiteen mener at en eventuell underdekning på det samlede lønnsbudsjett (Kap. 0294, Post 01) ikke kan belastes Kirkerådet alene, men fordeles forholdsmessig mellom de 12 sekretariater som omfattes av dette kapitlet.

- FORSLAG TIL
STATSBUDSJETT FOR 1993
(KAP. 0294)

10. Komiteen vil generelt understreke den viktige oppgave som nå er pålagt de kirkelige administrasjoner på sentralt og særlig regionalt plan. Kirkemøtet ser det derfor som nødvendig at det på Kap. 0294 blir gitt store nok bevilgninger til at bispedømmenes og Kirkerådets sekretariater på en tilfredsstillende måte kan få utført de oppgaver som de er pålagt. Komiteen vil her peke på nødvendigheten av at samtlige bispedømmer har en stiftskapellan II, slik at personalomsorgen kan bli ivaretatt på en tilfredsstillende måte.
11. Komiteen vil peke på at Kap. 0294, Post 01 - Lønn og godtgjøringer - må være stor nok til at alle stillingshjemler i bispedømmenes og Kirkerådets sekretariater kan besettes.
12. Komiteen har merket seg at det er iverksatt tiltak for å organisere Kirkerådets sekretariat på en bedre måte i forhold til disponeringen av bevilgningene på Post 11 - Varer og tjenester. De besparelser som oppnås, innebærer imidlertid ikke at det nåværende bevilgningsnivå er tilstrekkelig. Komiteen foreslår derfor at Post 11 blir ytterligere styrket.

- GENERELT OM
KIRKENS ØKONOMI

13. Kirkemøtet bør i sterkere grad framtre som et strategiorgan ved å vurdere mål og strategier for hele Den norske kirke. Disse mål vil være viktige i Kirkedepartementets arbeid med statsbudsjettet - både når det gjelder "Mål for virksomheten" og bevilgningene som følger av disse. Disse mål vil også være viktige for bispedømmene i deres arbeid med planlegging av

virksomheten og i det forberedende arbeid med statsbudsjettet.

14. Kirkemøtet bør - ut fra sitt ansvar for innholdet i kirkens virksomhet - vurdere de økonomiske konsekvenser både av de mål som er formulert i statsbudsjettet og de mål som Kirkemøtet selv formulerer.
15. Det bør arbeides med resultatvurdering for å finne ut om man har nådd de mål man har satt seg.
16. Kirkemøtet bør drøfte den plass de kirkelige fond skal ha i kirkens økonomi.

Forslag til vedtak

- KIRKEMØTET'S BEHANDLING AV FORSLAG TIL STATSBUDESJETT

1. Kirkemøtet vil uttrykke tilfredshet over budsjettreformen som er gjennomført med virkning for bispedømmenes økonomiforvaltning fra 1991. Kirkemøtet ser dette som et viktig skritt i det kirkelige reformarbeid i retning av å overføre myndighet til kirkelige organer.

Budsjettreformen endrer etter Kirkemøtets mening den funksjon som Kirkemøtet bør ha i budsjett-saker. Kirkemøtet vil heretter drøfte framlegg til statsbudsjett for kirken i sin helhet og ikke begrense sine uttalelser til den administrative side av virksomheten på sentralt og regionalt plan. Som følge av dette vil Kirkemøtet heretter ikke behandle forslagene til budsjetter for bispedømmenes administrasjoner spesielt (jf. sak KM 21/85), og retningslinjene endres i samsvar med dette.

- STATSBUDESJETT FOR 1992

2. Kirkemøtet har gjentatte ganger pekt på det store gap som er mellom kirkens uttalte behov for stillinger, og de bevilgninger som er gitt.

Kirkemøtet beklager at statsbudsjettet for 1992 ikke følger opp behovene for styrking av den kirkelige bemanning på samme måte som det er gjort for andre statlige sektorer.

3. I den grad det fortsatt vil være underdekning på det samlede lønnsbudsjett (Kap. 0294, Post 01),

mener Kirkemøtet at Kirkerådet ikke kan bære denne byrden alene. Den må derfor fordeles forholdsmessig mellom de 12 sekretariater som omfattes av dette kapittel.

4. Kirkemøtet fordeler den disponible ramme på Kap. 0294, Post 70, slik for 1992:

- Mellomkirkelig Råd	Kr. 2.385.000.-
- Kirkens Informasjons- tjeneste	Kr. 580.000.-

Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å endre Kirkemøtets fordeling av Post 70 dersom Stortinget endrer forutsetningene for Kirkemøtets vedtak.

- STATSBUDSJETT FOR 1993

5. Med utgangspunkt i at bispedømmerådene nå er gitt tilsettingsmyndighet og arbeidsgiveransvar, ser Kirkemøtet det som naturlig at også ansvar for forvaltning av Kap. 0295 overføres fra biskopene til bispedømmerådene, og ber om at Kirkerådet tar dette opp i drøftinger med departementet. Biskopen bør imidlertid fortsatt ha ansvar for vikartjenester innenfor de rammer bispedømmerådet fastsetter (jf. den geistlige lønningslov).
6. Kirkemøtet vil understreke at det må bevilges tilstrekkelige midler over Kap. 0295 - Presteskabet - og at det må arbeides videre med fordelingen av midler til de enkelte bispedømmer. Det må etableres ordninger som sikrer refusjon ved sykdom og fødselspermisjon. Det må være tilstrekkelige bevilgninger til at ledige stillinger kan utlyses umiddelbart, og at vakanter uten vikar unngås.
7. Kirkemøtet vil understreke nødvendigheten av at gjennomføring av vedtatte planer for diakoni og dåpsopplæring i Den norske kirke gjør det nødvendig med utvidede ressursrammer for disse arbeidsområder.
8. På grunn av at stillingsrammen for Den norske kirke er delt på et stort antall mindre enheter (menigheter), for det meste med 1-2 statlige stillinger, er det uforsvarlig med "normalinnsparing" på stillingsbudsjettet for kirken i samme omfang som i andre etater.
9. Kirkemøtet ber om at Kirkemøtets vedtak i 1990

om "Handlingsprogram for samisk kirkeliv" (sak KM 15/90) blir fulgt opp.

10. Kirkemøtet ber om at Mellomkirkelig Råd omfattes av budsjettets Kap. 0294, Postene 01 og 11, slik både Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd har foreslått.
11. Kirkemøtet godkjenner Kirkerådets foreløpige forslag og Mellomkirkelig Råds forslag til statsbudsjett for 1993, det sistnevnte på til sammen kr. 2.203.800.-.

- GENERELT OM
KIRKENS ØKONOMI

12. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide med mål og strategier for de statlige bevilgninger til kirkelig virksomhet med sikte på behandling i Kirkemøtet fra og med 1992. Siktemålet med dette må være at Kirkemøtets vurderinger kan få anvendelse for myndighetenes arbeid med statsbudsjettet fra og med 1994.
13. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide med å vurdere hvilke økonomiske rammer som bør følge av de mål og strategier for virksomheten som Kirkemøtet og departementet legger til grunn.
14. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide med rutiner for resultatvurdering når det gjelder de statlige bevilgninger til kirkelige formål.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Gunvor Kongsvik
Saksordfører: Knut Sellevold

Følgende hadde ordet:

Knut Sellevold, Per Lønning, Per Barsnes.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

- KIRKEMØTET'S BEHANDLING AV
FORSLAG TIL STATSBUJSJETT

1. Kirkemøtet vil uttrykke tilfredshet over bud-

sjettreformen som er gjennomført med virkning for bispedømmenes økonomiforvaltning fra 1991. Kirkemøtet ser dette som et viktig skritt i det kirkelige reformarbeid i retning av å overføre myndighet til kirkelige organer.

Budsjettreformen endrer etter Kirkemøtets mening den funksjon som Kirkemøtet bør ha i budsjett-saker. Kirkemøtet vil heretter drøfte framlegg til statsbudsjett for kirken i sin helhet og ikke begrense sine uttalelser til den administrative side av virksomheten på sentralt og regionalt plan. Som følge av dette vil Kirkemøtet heretter ikke behandle forslagene til budsjetter for bispedømmenes administrasjoner spesielt (jf. sak KM 21/85), og retningslinjene endres i sam-svar med dette.

- STATSBUDSJETTET FOR 1992

2. Kirkemøtet har gjentatte ganger pekt på det store gap som er mellom kirkens uttalte behov for stillinger, og de bevilgninger som er gitt.

Kirkemøtet beklager at statsbudsjettet for 1992 ikke følger opp behovene for styrking av den kirkelige bemanning på samme måte som det er gjort for andre statlige sektorer.

3. I den grad det fortsatt vil være underdekning på det samlede lønnsbudsjett (Kap. 0294, Post 01) mener Kirkemøtet at Kirkerådet ikke kan bære denne byrden alene. Den må derfor fordeles forholdsmessig mellom de 12 sekretariater som omfattes av dette kapittel.
4. Kirkemøtet fordeler den disponible ramme på Kap. 0294, Post 70, slik for 1992:

- Mellomkirkelig Råd	Kr. 2.385.000.-
- Kirkens Informasjons-tjeneste	Kr. 580.000.-

Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å endre Kirkemøtets fordeling av Post 70 dersom Stortinget endrer forutsetningene for Kirkemøtets vedtak.

- STATSBUDSJETT FOR 1993

5. Med utgangspunkt i at bispedømmerådene nå er gitt tilsettingsmyndighet og arbeidsgiveransvar ser Kirkemøtet det som naturlig at også ansvar for forvaltning av Kap. 0295 overføres fra bis-

kopene til bispedømmerådene, og ber om at Kirkerådet tar dette opp i drøftinger med departementet. Biskopen bør imidlertid fortsatt ha ansvar for vikartjenester innenfor de rammer bispedømmerådet fastsetter (jf. den geistlige lønningslov).

6. Kirkemøtet vil understreke at det må bevilges tilstrekkelige midler over Kap. 0295 - Presteskapet, og at det må arbeides videre med fordelingen av midler til de enkelte bispedømmer. Det må etableres ordninger som sikrer refusjon ved sykdom og fødselspermisjon. Det må være tilstrekkelige bevilgninger til at ledige stillinger kan utlyses umiddelbart, og at vakanser uten vikar unngås.
7. Kirkemøtet vil understreke nødvendigheten av at gjennomføring av vedtatte planer for diakoni og dåpsopplæring i Den norske kirke gjør det nødvendig med utvidede ressursrammer for disse arbeidsområder.
8. På grunn av at stillingsrammen for Den norske kirke er delt på et stort antall mindre enheter (menigheter), for det meste med 1-2 statlige stillinger, er det uforsvarlig med "normalinnsparing" på stillingsbudsjettet for kirken i samme omfang som i andre etater.
9. Kirkemøtet ber om at Kirkemøtets vedtak i 1990 om "Handlingsprogram for samisk kirkeliv" (sak KM 15/90) blir fulgt opp.
10. Kirkemøtet ber om at Mellomkirkelig Råd omfattes av budsjettets Kap. 0294, Postene 01 og 11, slik både Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd har foreslått.
11. Kirkemøtet godkjenner Kirkerådets foreløpige forslag og Mellomkirkelig Råds forslag til statsbudsjett for 1993, det sistnevnte på til sammen kr. 2.203.800.-.

- GENERELT OM
KIRKENS ØKONOMI

12. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide med mål og strategier for de statlige bevilgninger til kirkelig virksomhet med sikte på behandling i Kirkemøtet fra og med 1992. Siktemålet med dette må være at Kirkemøtets vurderinger kan få anvendelse for myndighetenes arbeid med statsbudsjettet fra og med 1994.

13. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide med å vurdere hvilke økonomiske rammer som bør følge av de mål og strategier for virksomheten som Kirkemøtet og departementet legger til grunn.
14. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide med rutiner for resultatvurdering når det gjelder de statlige bevilgninger til kirkelige formål.

*

Vedtaket var enstemmig.

SAK KM 8/91: SÆRFOND II

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 8.1 SAKSORIENTERING

Dokument 8.2 PROSJEKTBEKRIVELSER

Dokument 8.3 RAPPORT 1990-91

Andre dokumenter

- Utgreiing om KIFO
- Høringsuttalelser fra aktuelle hovedsamarbeidspartnere i KIFO og enkelte andre instanser
- Brev fra Kirkerådet av 27.9.1991 til aktuelle hovedsamarbeidspartnere med utkast til intensjonsavtale

INNSTILLING FRA KOMITE E:

Saksorientering

I henhold til vedtak i sak KM 6/89 skal Kirkemøtet hvert år vedta satsingsområder for bruk av midler fra Særfond II. Det ligger til Kirkerådet å fordele de tilgjengelige midlene på satsingsområdene som Kirkemøtet har vedtatt.

Kirkemøtet 1990 vedtok disse satsingsområdene:

- Gudstjenestefornyelse og evangelisering
- Ledelse i menigheten
- Kirkeforskning
- Norske Kirkedager 1993

Kirkerådet har i sak KR 34/91 fordelt kr. 1,6 mill. til disse formålene.

Kirkemøtet 1991 skal fastsette hvilke satsingsområder som skal få tildeling av særfondsmidlene som blir disponible fra 1. juli 1992.

Komiteens merknader

1. GENERELT

Komiteen er tilfreds med at Kirkemøtet har fått seg forelagt informative rapporter om utvikling og status for de satsingsområder som tidligere er vedtatt.

Komiteen vil videre holde fram at satsingsområdene ikke må bli for mange. Det både undergraver innholdet i begrepet "satsingsområde" og sprer midlene på en lite strategisk måte. Kirkemøtet bør således være tilbakeholdent med å vedta nye satsingsområder utover de som allerede er vedtatt eller foreslått.

Komiteen har mottatt merknader fra komiteene B, C, D og F som delvis retter seg mot igangværende satsingsområder og delvis vurderer nye, foreslåtte satsingsområder. Disse merknadene har komiteen enten referert eller innarbeidet i sine egne formuleringer.

2. PRINSIPPET OM DIFFERENSIERING AV SATSINGSOMRÅDENE

Komiteen støtter framlegget fra Kirkerådet om en gradering av satsingsområdene på følgende måte:

- A. Hovedsatsingsområde
- B. Andre satsingsområder
- C. Til disposisjon for Kirkerådet

Positive virkninger av denne differensieringen er bl.a. at det gir bedre mulighet til langsiktig planlegging og økte muligheter til å relatere prosjektene til målsettingene i rammeprogrammet.

A. Hovedsatsingsområdet

bør kjennetegnes ved at det tildeles en vesentlig del av Særfond-midlene, at det går over en lengre periode og at både Kirkemøtet, Kirkedepartementet og bispedømmerådene anser det for å være høyt prioritert ved tildelingen av midler.

Komiteen mener det er strategisk riktig å skille ut et hovedområde som kirken kan prioritere på alle nivåer selv om det får som konsekvens at andre områder blir lavere prioritert.

Komiteen mener det normale må være at bare ett område får status som hovedsatsingsområde, men

ser ikke bort fra at det senere også kan bli aktuelt med to.

B. Andre satsingsområder

skal omfatte både nye og tidligere vedtatte satsingsområder. Komiteen finner det mest naturlig at en under andre satsingsområder fører opp "Tidligere vedtatte satsingsområder" som pkt. a og "Nye satsingsområder" som pkt. b.

C. Til disposisjon for Kirkerådet

betegner at Kirkemøtet stiller en del av Særfond-midlene til Kirkerådets disposisjon for tildeling til egne eller andre instansers tiltak. Disse midlene skal også gå til administrasjonstilskudd og til forprosjektering av nye satsingsområder med sikte på Kirkemøtebehandling. Komiteen er enig i dette.

3. SATSINGSOMRÅDER 1992

A. Hovedsatsingsområde

Komiteen mener at Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke skal være hovedsatsingsområde. Planen bør ha denne status i minimum 5 år. Kirkedepartementet og bispedømmerådene bør også oppfordres til å disponere sine Særfond-midler i tråd med dette.

B. Andre satsingsområder

a) Tidligere vedtatte satsingsområder

- Gudstjenestefornyelse og evangelisering (Prosjektperiode 1990-93)
- Ledelse i menigheten (Prosjektperiode 1991-94)

Komiteen konstaterer at forprosjekteringen er avsluttet og at det arbeides for å komme i gang med prosjektet høsten 1991 i samarbeid med Diakonhjemmets Høgskolesenter.

- Norske Kirkedager (Prosjektperiode 1991-93)

- Kirkeforskning
(Prosjektperiode forprosjekt 1990-92)

Komiteen uttrykker forståelse for at en sak med så mange involverte parter har tatt lengre tid enn forutsatt av tidligere Kirkemøter og tar til etterretning vedtak i sak KR 63/91. Komiteen forutsetter imidlertid saken avklart slik at Kirkemøtet 1992 kan behandle den.

Komite C forutsetter i sin merknad at Kirkerådet bevilger et mindre beløp til den resterende forprosjektering og at KIFO blir realisert. Denne Komiteen påpeker at lokaliseringen vil avhenge av organisasjonsmodell, finansiering og allerede eksisterende forskningsmiljøer.

Komite B foreslår at Kirkerådet nedsetter en representativ komite på fem medlemmer til å slutføre forprosjekteringen med Kirkeforskning slik at saken kan framlegges for Kirkemøtet 1992.

b) Nye satsingsområder

- Det økumeniske tiåret
(Prosjektperiode 1992-94)

Komiteen fremhever at Kirkemøtet tidligere ved vedtakene i sak KM 8/90 og KM 17/90 har formulert seg slik at det nå bør være en konsekvens å vedta det økumeniske tiåret som nytt satsingsområde.

- Kirken og de psykisk utviklingshemmede
(Prosjektperiode 1991-94)

Komiteen finner det gledelig at Kirkerådet sammen med departementet har funnet en ordning med tilsetting av integreringsprest slik at prosjektet kan igangsettes etter planen.

- Samisk kirkeliv/Samisk Råd
for Den norske kirke
(Prosjektperiode 1991-)

Komiteen viser til sak KM 15/90 der Kirkemøtet enstemmig vedtok et handlingsprogram for samisk kirkeliv. Komiteen støtter forslaget om å bruke

Særfond-midler til samisk kirkeliv slik det er beskrevet i KM-dokument 8.2.

Forslag til vedtak

Tildelingen fra Særfond II for perioden 1. juli 1992 - 30. juni 1993 benyttes til disse formål:

A. Hovedsatsingsområde:

- Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke

B. Andre satsingsområder:

a) Tidligere vedtatte satsingsområder:

- Gudstjenestefornyelse og evangelisering
- Ledelse i menigheten
- Norske Kirkedager 1993
- Kirkeforskning

b) Nye satsingsområder:

- Det økumeniske tiåret
- Kirken og de psykisk utviklingshemmede
- Samisk kirkeliv/Samisk Råd for Den norske kirke

C. Til disposisjon for Kirkerådet:

- Kirkerådet gis fullmakt til å disponere en del av tildelingen til egne eller andre instansers prosjekter og tiltak. I denne andel inngår også forprosjektering av nye satsingsområder for Kirkemøtebehandling og administrasjonstilskudd til Kirkerådet.

I disse midlene skal også inngå de områder som følger av Kirkemøtets vedtak i sak 13/91 - Ung i kirken - og planlegging av Miljøkonferansen 1992.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Gunvor Kongsvik
Saksordfører: Lillian Rasmussen

Følgende hadde ordet:

Lillian Rasmussen, Ola M. Steinholt, Andreas Aarflot, Per Lønning.

Fremsatte forslag

Ola M. Steinholt fremmet følgende forslag:

Kirkemøtet ber om at Universitetet i Tromsø blir inkludert som en av de aktuelle samarbeidspartnerne for Kirkeforskning.

Forslaget falt mot 8 stemmer.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Tildelingen fra Særfond II for perioden 1. juli 1992 - 30. juni 1993 benyttes til disse formål:

A. Hovedsatsingsområde:

- Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke

B. Andre satsingsområder:

a) Tidligere vedtatte satsingsområder:

- Gudstjenestefornyelse og evangelisering
- Ledelse i menigheten
- Norske Kirkedager 1993
- Kirkeforskning

b) Nye satsingsområder:

- Det økumeniske tiåret
- Kirken og de psykisk utviklingshemmede
- Samisk kirkeliv/Samisk Råd for Den norske kirke

C. Til disposisjon for Kirkerådet:

- Kirkerådet gis fullmakt til å disponere en del av tildelingen til egne eller andre instansers prosjekter og tiltak. I denne andel inngår også forprosjektering av nye satsingsområder for Kirkemøte-behandling og administrasjonstilskudd til Kirkerådet.

I disse midlene skal også inngå de områder som følger av Kirkemøtets vedtak i sak KM 13/91 -

UNG I KIRKEN - og planlegging av Miljøkonferan-
sen 1992.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 9/91: MELDING OM
TILSETTINGER

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

- Dokument 9.1 SAKSORIENTERING
- Dokument 9.2 MELDING OM
TILSETTINGER
1.1.1989 - 30.6.1991
- Dokument 9.3 STATISTISK OVERSIKT OVER
BISPEDØMMERÅDENES
TILSETTINGER
1.7.1990 - 30.6.1991
- Dokument 9.4 KVALIFIKASJONSKRAV FOR
KATEKETER

Øvrig dokument

- Brev fra
Det teologiske Menighetsfakultet
av 29.10.1991

INNSTILLING FRA KOMITE E:

Saksorientering

Ifølge § 17 i Tilsettingsreglementets forskrifter skal det hvert år sendes melding til Kirkemøtet:

"Bispedømmerådet skal hvert år oversende en melding til Kirkemøtet og departementet om de tilsettinger bispedømmerådet har foretatt. Meldingen skal inneholde kunngjøringen, eventuelt vedtak om fornyet kunngjøring, søkerlisten, menighetsrådets, prostens og innstillingsrådets rangering, bispedømmerådets vedtak og eventuelt vedtak om anke."

Kirkerådet har på grunnlag av opplysninger fra bispedømmerådene utarbeidet en melding om de tilsettinger som er foretatt siden bispedømmerådene fikk utvidet sin tilsettingsmyndighet til å omfatte menighetsprester, kateke-

ter, soknediakoner og tjenestemenn ved bispedømmekontorene. Det har ikke vært utarbeidet en fullstendig melding tidligere. Meldingen omfatter derfor tilsetninger i perioden fra 1.1.1989 - 30.6.1991.

Kirkerådet har videre laget en oversikt/statistikk på grunnlag av meldingen og andre opplysninger for perioden 1.7.1990 - 30.6.1991. (Oversikt for perioden 1.1.1989 - 30.6.1990 ble lagt fram for Kirkemøtet 1990). Oversikten/statistikken mener å vise trender og tendenser i tilsettingssaker, og den er ment som grunnlag for å vurdere om Tilsettingsreglementet fungerer tilfredsstillende.

Kateketseminaret har gjennomført en undersøkelse av tilsetninger av kateketer som er foretatt av bispedømmeråd og menighetsråd. Denne undersøkelsen omfatter derfor vesentlig flere tilsetninger enn tilsettingene i det materialet som Kirkerådet har. Undersøkelsen viser at

- ca. 40% av kateketene ikke har tilfredsstillende utdanning, bl.a. mangler mange av disse praktisk-kateketisk utdanning,
- 53% av kateketene som er tilsatt de to siste årene, ikke tilfredsstillende kravene til utdanning.

Komiteens merknader

Komiteen konstaterer at § 17 i forskriftene er fulgt, men har diskutert om denne formen for melding fungerer hensiktsmessig med tanke på behandling i Kirkemøtet. For Kirkemøtet synes det statistisk bearbejdede materialet i Dokument 9.3 å være av større interesse enn selve meldingen, som mer bør betraktes som et bakgrunnsmateriale.

Komiteen vil bemerke at en statistikk over tilsetningspraksis må ses i et større perspektiv enn ett år hvis en skal kunne trekke ut relativt sikre slutninger om trender og tendenser. Dette vil f.eks. kunne gjelde spørsmålet om enkelte søkere over lang tid har søkt mange stillinger uten å bli tilsatt.

Komiteen har gjennomgått tilsetningspraksis når det gjelder kvinnelige søkere, og har observert at de gjennomsnittlig har mindre ansiennitet enn mannlige søkere. Kvinnelige søkere synes generelt verken å være spesielt foretrukket eller spesielt forbigått. Melding om tilsetninger viser at kvinner fortrinnsvis søker kapellanstillinger. Vedtak i sak KM 17/90 om at kvinner bør oppfordres til å søke sokneprest- og prostestillinger, ser ikke ut til å bli fulgt opp ved utlysning av slike stillinger.

Komiteen har registrert at adgangen til å gjøre bruk av intervju er lite benyttet, og finner at denne praksis er i godt samsvar med intensjon og ordlyd i Tilsettingsreglementets § 14. Komiteen vil understreke at et eventuelt intervju skal foretas av tilsettingsorganet.

Komiteen noterer et iøynefallende sprik mellom bispedømmerådene når det gjelder vektlegging av ansiennitet. Kirkemøtet bør i framtida ha oppmerksomheten rettet mot dette med tanke på å avdekke eventuelle ulikheter i vektleggingen av kriterier ved tilsetting.

Det er færre søkere til stillinger i nord enn i sør. Denne forskjellen er større enn det som framgår av pkt. 3.1 i statistikken, der utlyste stillinger som ikke fikk søkere, er utelatt. Komiteen merker seg også at det er de tre nordligste bispedømmene som oftest må kunngjøre stillinger på nytt på grunn av mangel på søkere.

Komiteen finner det svært uheldig at så mange kateketer uten godkjent utdanning blir fast tilsatt. Kirkerådet må vurdere hva som kan gjøres for å rette på denne situasjonen. Komiteen vil peke på følgende tiltak:

- Styrke rekrutteringen
- Vurdere muligheten for engasjementsordninger (jf. Tjenestemannslovens bestemmelser)
- Vurdere tilsettingsreglementet

Komiteen vil for øvrig understreke viktigheten av å holde seg til gjeldende forskrifter, og vil understreke behovet for at disse også blir fulgt ved tilsetting i kommunale og menighetslønnede stillinger.

Komiteen mener det bør vurderes å gi et nytt tilbud om kompletterende utdanning til de kateketene som ikke har tilfredsstillende kompetanse, slik som ved KIT-kurset 1987-89.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet tar "Melding om bispedømmerådenes tilsettinger 1.1.1989 - 30.6.1991" til etterretning.
2. På grunnlag av materialet om bispedømmerådenes tilsettinger for perioden 1.7.1990 - 30.6.1991 vil Kirkemøtet generelt uttale at tilsettingspraksisen i bispedømmene fungerer tilfredsstillende i forhold til bestemmelsene i forskriftene når det gjelder prester og soknediakoner.

Kirkemøtet vil imidlertid bemerke at det i framtida vil være nødvendig å observere bispedømmerådenes vektlegging av ansiennitet som tilsettingskriterium.

3. Kirkemøtet vil overfor bispedømmerådene innskjerpe at reglene i Tilsettingsreglementet om gjennomført kvalifiserende utdanning som normalkrav ved tilsetting av kateketer, blir fulgt opp.

Kirkerådet bes om å vurdere hva som kan gjøres for å rette på det forhold at så mange kateketer uten godkjent utdanning blir fast tilsatt.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Jan-Martin Berentsen

Følgende hadde ordet:

Jan-Martin Berentsen, Knut Sellevold, Olav Øygard, Fredrik Grønningsæter, Ola M. Steinholt, Ernst Baasland, Målfrid Nordhaug, Sigurd Osberg, Gunvor Heiene, Marit Torp, Olaug Vedvik Torset, Hilde Fylling, Finn Wagle.

Fremsatte forslag

Saksordfører foreslo at saken går tilbake til komiteen.

Forslaget fikk tilslutning.

NY INNSTILLING FRA KOMITE E:

Saksorientering

Ifølge § 17 i Tilsettingsreglementets forskrifter skal det hvert år sendes melding til Kirkemøtet:

"Bispedømmerådet skal hvert år oversende en melding til Kirkemøtet og departementet om de tilsettinger bispedømmerådet har foretatt. Meldingen skal inneholde kunngjøringen, eventuelt vedtak om fornyet kunngjøring, søkerlisten, menighetsrådets, prestens og innstillingsrådets rangering, bispedømmerådets vedtak og eventuelt vedtak om anke."

Kirkerådet har på grunnlag av opplysninger fra bispedømmerådene utarbeidet en melding om de tilsettinger som er foretatt siden bispedømmerådene fikk utvidet sin tilsettingsmyndighet til å omfatte menighetsprester, kateketer, soknediakoner og tjenestemenn ved bispedømmekontorene. Det har ikke vært utarbeidet en fullstendig

melding tidligere. Meldingen omfatter derfor tilset-
tinger i perioden fra 1.1.1989 - 30.6.1991.

Kirkerådet har videre laget en oversikt/statistikk på
grunnlag av meldingen og andre opplysninger for perioden
1.7.1990 - 30.6.1991. (Oversikt for perioden 1.1. 1989
- 30.6.1990 ble lagt fram for Kirkemøtet 1990). Over-
sikten/statistikken mener å vise trender og tendenser i
tilsettingssaker, og den er ment som grunnlag for å
vurdere om Tilsettingsreglementet fungerer tilfredsstil-
lende.

Kateketseminaret har gjennomført en undersøkelse av til-
setninger av kateketer som er foretatt av bispedømmeråd
og menighetsråd. Denne undersøkelsen omfatter derfor
vesentlig flere tilsetninger enn tilsettingene i det
materialet som Kirkerådet har. Undersøkelsen viser at

- ca. 40% av kateketene ikke har tilfredsstillende
utdanning, bl.a. mangler mange av disse praktisk-
kateketisk utdanning,
- 53% av kateketene som er tilsatt de to siste årene,
ikke tilfredsstillende kravene til utdanning.

Komiteens merknader

Komiteen konstaterer at § 17 i forskriftene er fulgt,
men har diskutert om denne formen for melding fungerer
hensiktsmessig med tanke på behandling i Kirkemøtet.
For Kirkemøtet synes det statistisk bearbejdede mate-
rialet i Dokument 9.3 å være av større interesse enn
selve meldingen, som mer bør betraktes som et bak-
grunnsmateriale.

Komiteen vil bemerke at en statistikk over tilset-
tingspraksis må ses i et større perspektiv enn ett år
hvis en skal kunne trekke ut relativt sikre slutninger
om trender og tendenser. Dette vil f.eks. kunne gjelde
spørsmålet om enkelte søkere over lang tid har søkt
mange stillinger uten å bli tilsatt.

Komiteen har gjennomgått tilsettingspraksis når det
gjelder kvinnelige søkere, og har observert at de
gjennomsnittlig har mindre ansiennitet enn mannlige
søkere. Kvinnelige søkere synes generelt verken å være
spesielt foretrukket eller spesielt forbigått. Melding
om tilsetninger viser at kvinner fortrinnsvis søker
kapellanstillinger. Vedtak i sak KM 17/90 om at kvinner
bør oppfordres til å søke sokneprest- og prostestil-
linger, ser ikke ut til å bli fulgt opp ved utlysning av
slike stillinger.

Komiteen har registrert at adgangen til å gjøre bruk av

intervju er lite benyttet, og finner at denne praksis er i godt samsvar med intensjon og ordlyd i Tilsettingsreglementets § 14. Komiteen vil understreke at et eventuelt intervju skal skje i regi av tilsettingsorganet.

Komiteen noterer et iøynefallende sprik mellom bispedømmerådene når det gjelder vektlegging av ansiennitet. Kirkemøtet bør i framtida ha oppmerksomheten rettet mot dette med tanke på å avdekke eventuelle ulikheter i vektleggingen av kriterier ved tilsetting.

Det er færre søkere til stillinger i nord enn i sør. Denne forskjellen er større enn det som framgår av pkt. 3.1 i statistikken, der utlyste stillinger som ikke fikk søkere, er utelatt. Komiteen merker seg også at det er de tre nordligste bispedømmene som oftest må kunngjøre stillinger på nytt på grunn av mangel på søkere.

Komiteen finner det svært uheldig at så mange kateketer uten godkjent utdanning blir fast tilsatt. Kirkerådet må vurdere hva som kan gjøres for å rette på denne situasjonen. Komiteen vil peke på følgende tiltak:

- Styrke rekrutteringen
- Vurdere muligheten for engasjementsordninger (jf. Tjenestemannslovens bestemmelser)
- Vurdere tilsettingsreglementet

Komiteen vil for øvrig understreke viktigheten av å holde seg til gjeldende forskrifter, og vil understreke behovet for at disse også blir fulgt ved tilsetting i kommunale og menighetslønnede stillinger.

Komiteen mener det bør vurderes å gi et nytt tilbud om kompletterende utdanning til de kateketene som ikke har tilfredsstillende kompetanse, slik som ved KIT-kurset 1987-89.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet tar "Melding om bispedømmerådernes tilsettinger 1.1.1989 - 30.6.1991" til etterretning.
2. På grunnlag av materialet om bispedømmerådernes tilsettinger for perioden 1.7.1990 - 30.6.1991 vil Kirkemøtet generelt uttale at tilsettingspraksisen i bispedømmene fungerer tilfredsstillende i forhold til bestemmelsene i forskriftene når det gjelder prester og soknediakoner.

Kirkemøtet vil imidlertid bemerke

- at det i framtida vil være nødvendig å observere bispedømmerådernes vektlegging av ansiennitet som tilsettingskriterium,
  - at det er nødvendig å undersøke i hvilken grad helhetskirkelige hensyn blir tilstrekkelig ivaretatt ved måten bispedømmerådene praktiserer tilsettingsmyndigheten på.
3. Kirkemøtet vil overfor bispedømmerådene innskjerpe at reglene i Tilsettingsreglementet om gjennomført kvalifiserende utdanning som normalkrav ved tilsetting av kateketer, blir fulgt opp.

Kirkemøtet vil henstille til menighetsrådene å ta det samme hensyn ved tilsetting i kommunale eller menighetslønnede kateketstillinger.

Kirkerådet bes om å vurdere bl.a. de tiltak komiteen foreslår for å rette på det forhold at så mange kateketer uten godkjent utdanning blir fast tilsatt.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Jan-Martin Berentsen

Følgende hadde ordet:

Jan-Martin Berentsen.

KIRKEMØTET'S VEDTAK

---

1. Kirkemøtet tar "Melding om bispedømmerådernes tilsettinger 1.1.1989 - 30.6.1991" til etterretning.
2. På grunnlag av materialet om bispedømmerådernes tilsettinger for perioden 1.7.1990 - 30.6.1991 vil Kirkemøtet generelt uttale at tilsettingspraksisen i bispedømmene fungerer tilfredsstillende i forhold til bestemmelsene i forskriftene når det gjelder prester og soknediakoner.

Kirkemøtet vil imidlertid bemerke

- at det i framtida vil være nødvendig å observere bispedømmerådernes vektlegging av ansiennitet som tilsettingskriterium,
  - at det er nødvendig å undersøke i hvilken grad helhetskirkelige hensyn blir tilstrekkelig ivaretatt ved måten bispedømmerådene praktiserer tilsettingsmyndigheten på.
3. Kirkemøtet vil overfor bispedømmerådene innskjerpe at reglene i Tilsettingsreglementet om gjennomført kvalifiserende utdanning som normalkrav ved tilsetting av kateketer, blir fulgt opp.

Kirkemøtet vil henstille til menighetsrådene å ta det samme hensyn ved tilsetting i kommunale eller menighetslønnede kateketstillinger.

Kirkerådet bes om å vurdere bl.a. de tiltak komiteen foreslår for å rette på det forhold at så mange kateketer uten godkjent utdanning blir fast tilsatt.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 10/91: TIDFESTING AV
KYRKJEMØTET 1993

SAKSDOKUMENT:

Dokument 10.1 SAKSUTGREIING

INNSTILLING FRÅ KOMITE E:

Merknader frå komiteen

Komiteen har merka seg det punktet i Forretningsordenen som rår til at "Kirkemøtet bør finne sted på noenlunde samme tid hvert år".

Denne tilrådinga er grunna på positive røynsler med omsyn til møtetidspunkt heilt frå 1984.

Det har tidlegare kome fram ønskje om at Kyrkjemøtet ikkje må falle saman med Helgemessesøndag eller med Grunnskoleveka. Dersom ein legg Kyrkjemøtet til veke 46, søndag 14. - fredag 19. november, (som i 1991 og 1992) har ein teke omsyn til begge desse tilhøva.

Sommaren 1993 skal det dessutan haldast to store arrangement der sekretariatet i Kyrkjerådet og Mellomkyrkjeleg Råd får omfattande oppgåver. Dette gjeld:

- Rådsmøtet/LVF 20.-30. juni
- Norske Kirkedager 7.-11. juli

Det kan difor bli noko knapp tid til å førebu sakene til Kyrkjemøtet dersom møtet skal avviklast i veke 44.

Med bakgrunn i ovannemnde finn ikkje Komite E å stø framlegget frå Kyrkjerådet om å halde Kyrkjemøtet i veke 44 (søndag 31.oktober - fredag 5. november).

Framlegg til vedtak

Kyrkjemøtet 1993 vert halde i veke 46.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Gunvor Kongsvik
Saksordfører: Irene Sandvik

Desse hadde ordet:

Irene Sandvik.

KYRKJEMØTET
SITT VEDTAK

Kyrkjemøtet 1993 vert halde i veke 46.

*

Vedtaket var samrøystes.

Sak KM 11/91: ORIENTERINGSSAKER

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 11.1 SAKSORIENTERING

Dokument 11.2 BISPEMØTET
Protokollen 1991 - utdrag

Dokument 11.3 DEN NORSKE SJØMANNSMISJON/
NORS KIRKE I UTLANDET
- RAPPORT TIL KIRKEMØTET 1991

Andre dokumenter

- Rapport fra signingsgudstjenesten
i Nidaros Domkirke 23.6.1991

Kirkerådets anbefaling

Kirkemøtet tar de fremlagte saker til orientering.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Dirigent: Gunvor Kongsvik

Sak KM 11.2:
Bispemøtet 1991

Andreas Aarflot orienterte om en del av sakene fra
Bispemøtet 1991.

Finn Wagle orienterte om arbeidet med signingsguds-
tjenesten i Nidaros juni 1991.

Følgende hadde ordet:

Andreas Aarflot, Olaug Vedvik Torset, Ole D. Mjøs, Hilde
Fylling, Per Lønning.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Kirkemøtet 1991 tar til etterretning orienteringen fra Bispemøtet 1991.

*

Vedtaket var enstemmig.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Gunvor Kongsvik
Saksordfører: Eldgrim Fossheim

Sak KM 11.3:
Årsmelding for
Den norske Sjømannsmisjon

INNSTILLING FRA KOMITE F:

Komiteens merknader

- Komiteen er glad for at Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet karakteriserer det formaliserte samarbeidet med Den norske kirke som en vitaminnsprøyting, og at samarbeidet har inspirert til omstilling og nytenkning.

Komiteen vil framheve Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet's satsing på arbeid blant norske studenter i utlandet.

- Komiteen har med glede registrert at det arrangeres utsendelsesgudstjenester for nytilsatte medarbeidere i deres hjemmemenigheter. Dette er et tiltak som er med på å knytte kontakt mellom Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet og lokalmenighetene i Den norske kirke.
- Komiteen konstaterer med tilfredshet det store økumeniske engasjement som er til stede i Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet. Dette kommer bl.a. til uttrykk gjennom kontakt med stedlige kirkesamfunn.

Dette bidrar til å gjøre Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet til en økumenisk ressurs for kirken.

- Komiteen registrerer også at Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet er bekymret for egen økonomi.

Komiteen vil her minne om vedtak i sak KM 21/89, hvor det heter:

"Kirkemøtet anbefaler samtlige menigheter i Den norske kirke å innvilge årlig offer til Den norske Sjømannsmisjons virksomhet."

Forslag til vedtak

Årsmelding for Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet tas til orientering.

*

Følgende hadde ordet:

Eldgrim Fossheim, Per Barsnes, Ole Elias Holck, Astrid Grude Eikseth, Per Lønning, Steinar Moe.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Årsmelding for Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet tas til orientering.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 12/91: PLAN FOR DÅSOPPLÆRING
I DEN NORSKE KIRKE

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 12.1 SAKSORIENTERING

Dokument 12.2 PLAN FOR DÅSOPPLÆRING
I DEN NORSKE KIRKE
- FORSLAG TIL
KIRKEMØTET 1991

Dokument 12.3 HANDLINGSPLAN FOR
INNFØRING AV
PLAN FOR DÅSOPPLÆRING
I DEN NORSKE KIRKE

Andre dokumenter

- UTREDNINGEN
"DÅSPRAKSIS OG DÅSOPPLÆRING
I DEN NORSKE KIRKE"
IKO-FORLAGET 1982

INNSTILLING FRA KOMITE B:

Saksorientering

I 1970- og 1980-årene har dåpsopplæringen stått som en av de viktigste sakene for vår kirke. Kirkemøtet 1984 behandlet "Kirkens dåpsopplæring" som sak og vedtok at arbeidet med å styrke dåpsopplæringen må prioriteres og sikres nødvendige økonomiske og personellmessige ressurser. I perioden 1986-89 ble forsøket med plan for dåpsopplæring gjennomført. Dette ga viktige erfaringer med tanke på det videre planarbeidet.

Et planutkast ble lagt fram i Kirkemøtet 1990 til førstegangsbehandling (sak KM 13/90). Kirkemøte fattet følgende vedtak:

Kirkemøtet slutter seg i hovedsak til det fremlagte utkast til Plan for dåpsopplæring og uttrykker glede

over at vi nå kan få en ordnet dåpsopplæring i våre menigheter.

Planutkastet sendes ut til en bredt anlagt høring i 1991 sammen med et høringsdokument der komiteens merknader er innarbeidet.

Den videre bearbejdede planen legges fram for endelig behandling i Kirkemøtet 1991.

Kirkemøtet ber Kirkerådet i samarbeid med Institutt for Kristen Oppseding om å utforme en handlingsplan for innføring i og gjennomføring av dåpsopplæringsplanen i menighetene. Dette legges fram for behandling i Kirkemøtet 1991.

Kirkerådet bes arbeide videre med ressursprosmålene knyttet til gjennomføringen av dåpsopplæringsplanen i menighetene. Kirkemøtet mener at det må være en prioritert oppgave i tiden som kommer å skaffe til veie midler til gjennomføring av handlingsplanen.

Høringen pågikk i 1991, og høringsinstanser var menigheter, biskoper og bispedømmeråd, yrkesorganisasjonene innen kirken, frivillige organisasjoner innen kirken, foreldreorganisasjoner, aktuelle utdanningsinstitusjoner, diverse andre institusjoner og noen enkeltpersoner. Det kom inn i alt 95 uttalelser.

I det foreliggende plandokumentet er det foretatt en del endringer i forhold til utkastet av 1990, og synspunkter fra høringen er et grunnlag for disse endringene.

Komiteens merknader

- EN STRATEGIPLAN

Utgivelse av Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke er en historisk begivenhet, og planen er et svært viktig dokument for å styrke arbeidet med kristen undervisning og oppdragelse.

Planen er et redskap for å gi alle døpte en opplæring i kristen tro og hjelp til å leve som kristen. Dåpsopplæringen er viktig for folkekirkens troverdighet og må derfor være et hovedsatsingsområde for kirken de kommende årene.

Planen er et nyttig grunnlagsdokument for kirkens undervisning. Den er et felles strategidokument for samarbeid mellom mange arbeidslag innen kirken. Den inviterer til et samarbeid med institusjoner og organisasjoner i samfunnet, for å skape gode oppvekstmiljø og å styrke det holdningsskapende arbeid. Det

faste barnarbeidet innen kirken, med dens organisasjoner, er en viktig del av dåpsopplæringen, og en må bygge videre på dette arbeidet. Medarbeidere i kristent barne- og ungdomsarbeid gjør en uvurderlig innsats som hele kirken må verdsette og gi sin støtte.

Komiteen er glad for og tilfreds med det arbeidet som er utført med planen. En har merket seg det store engasjement som har vært i forbindelse med høringen siden forrige Kirkemøte, og er takknemlig for alle som har bidratt til å gjøre planen enda bedre.

Utvikling av en slik plan er en lang prosess. Denne prosessen vil fortsette, selv om planen nå tas i bruk. Komiteen mener at planen nå er et tjenlig redskap for det videre arbeid i den enkelte menighet. Samtidig må en systematisk innhente erfaringer med planen, som grunnlag for justeringer og senere revisjoner.

Mange sider ved dåpsopplæringen er i denne planen omtalt svært kortfattet og summarisk. Dette gjelder bl.a. dåpsteologien, jf. Kap. 1.1. En vil i denne sammenheng vise til utredningen "Dåpspraksis og dåpsopplæring i Den norske kirke", IKO-Forlaget 1982, som ligger til grunn for planen.

- UTFORDRING OG HJELP TIL
DEN ENKELTE MENIGHET

Planen representerer en stor utfordring og en hjelp for den enkelte menighet.

I planen fremstår menigheten både som et mål og som et middel i opplæringen. En ønsker at den dømte skal finne sin plass i menighetsfellesskapet. Samtidig må deltakelse i menighetens fellesskap og gudstjenesteliv være en viktig del av opplæringen. Dette er en utfordring til hele menigheten, ikke bare til enkelte som har ansvar for undervisningen.

Planen vil, sammen med veiledningsmateriell i tilknytning til denne, være til hjelp for både menighetsråd og undervisningsutvalg, ansatte og frivillige medarbeidere.

- HJEM OG FORELDRE
HAR AVGJØRENDE BETYDNING

Barnets erfaringer de første leveårene er av avgjørende betydning for dets videre utvikling. Det som skjer i hjemmet og familien, er derfor svært viktig.

Det må være en hovedoppgave for kirken å gi hjelp til å formidle kristen kunnskap, verdier og holdninger innen hjemmets ramme, slik planen også legger opp til.

Dåpen innebærer en forpliktelse for foreldre og faddere til å sørge for at barnet får den opplæring som dåpshandlingen forutsetter. I praksis betyr dette at barnet - ved siden av den kristne opplæring i hjemmet - deltar i menighetens dåsopplæringstiltak og i skolens kristendomsundervisning.

- SAMARBEID MED SKOLE OG
BARNEHAGE I LOKALMILJØET

Dåpsplanens omfang og utforming må ses i sammenheng med skolens kristendomsundervisning. Planen overflødiggjør ikke noe av denne. Kirken regner skolens undervisning som en støtte til dåpsopplæringen, og kirkens undervisning som et supplement til skolens kristendomsformidling. Dette gjelder både kunnskapsformidling og sosialpedagogisk arbeid. Både denne planen og grunnskolens læreplan (M 87 - om lokalt planleggingsarbeid) forutsetter et forpliktende samarbeid mellom menigheten og skolen.

Innen rammen av et pedagogisk tilbud til 6-åringer og skolefritidsordninger vil det også være aktuelt med et samarbeid mellom disse og menigheten, der f.eks. deler av dåpsopplæringen kan inngå.

Også et samarbeid mellom menigheten og barnehager vil være naturlig. Ikke minst vil dette være aktuelt innen de menigheter som har menighets- og organisasjonsbarnehager med utvidet kristen formålsparagraf.

- SAMARBEID MELLOM
DEN OFFISIELLE KIRKE OG
FRIVILLIGE ORGANISASJONER

Realisering av planen forutsetter aktiv deltakelse fra både ansatte og frivillige medarbeidere innen kirken. Planen er ikke en plan bare for menighetsrådets virksomhet. Dette er et felles strategidokument som utfordrer til og legger til rette for et bredt samarbeid også med de frivillige organisasjoner innen kirken.

Komiteen oppfordrer til at det lokalt blir tatt initiativ til samarbeid med representanter fra de ulike arbeidslag i kirken som driver kristent barne- og ungdomsarbeid.

- SAMARBEID OM
BARNAS OPPVEKSTMILJØ

Menigheten bør ta initiativ til et samarbeid med andre aktuelle organer som kan stå sammen med menigheten i et arbeid for å bedre barnas oppvekstvilkår, og styrke det holdningsskapende arbeid i lokalmiljøet. Dette kan være offentlige og private organer, institusjoner og organisasjoner.

- INNFØRING I MENIGHETEN
OVER EN 5-ÅRS PERIODE

Komiteen vil anbefale at alle menigheter forpliktes til å innføre Plan for dåpsopplæring i løpet av kommende 5-års periode. Med "innføring" menes at en har gjennomtenkt det arbeid en har, vurdert innholdet i planen og gjort forpliktende vedtak i menighetsrådet om den videre fremdrift. I noen menigheter vil det kunne ta lenger tid før en har fått gjennomført kjernen i planen for alle aldersgrupper.

Det er også viktig at den enkelte menighet tar vare på og fører videre det arbeidet den har overfor barn og unge.

- HANDLINGSPLAN FOR
INNFØRING

Komiteen gir sin tilslutning til den fremlagte Handlingsplan for innføring av planen. En vil uttrykke taknemlighet overfor IKO for den sentrale rolle instituttet har påtatt seg i det videre arbeidet med å realisere planen i menighetene, på grunnlag av samarbeidsavtalen med Kirkerådet. IKO vil her få hovedoppgaven med utvikling av materiell og kursvirksomhet overfor aktuelle medarbeidere.

Det er avgjørende at det blir tilført ekstra ressurser både sentralt og regionalt de nærmeste årene til arbeidet med innføring av planen.

Det må legges mye vekt på motiverings- og inspirasjonsarbeid den nærmeste framtid. Dette må tas opp i forkynnelsen og føre til et systematisk arbeid innen grunn- og etterutdanning og medarbeiderfostring i menigheten.

- BEHOVET FOR ØKTE RESSURSER TIL
DEN ENKELTE MENIGHET

Menighetens arbeid med å gjennomføre sitt dåpsopplæringsprogram vil kreve ressurser. Dette er en ut-

fordring til å gjennomtenke prioriteringen av midler og til arbeid med å skaffe nye midler.

Det vil i mange menigheter dessuten være nødvendig å få tilført ekstra ressurser, i form av både personell og økonomi, for å kunne gjennomføre et dåpsopplæringsprogram. Dette er en utfordring som Kirkerådet må vie stor oppmerksomhet de kommende årene.

Det må arbeides aktivt for at offentlige organer både lokalt, regionalt og sentralt kan støtte dette arbeidet økonomisk.

- INTERNASJONALT ANSVAR

Det er mange kirker utenom Norge som har ønske om hjelp og veiledning i arbeid med dåpsopplæring. Dette gjelder ikke minst mange av landene i Øst-Europa. Plan for dåpsopplæringen, og materiell i tilknytning til denne, må også kunne være et grunnlag for å gi hjelp til våre søsterkirker som ønsker dette.

- KONKRETE ENDRINGER

Komiteen har foretatt noen justeringer og endringer i planen:

- Forordet

Komiteen regner med at Kirkerådet utformer og signerer dette etter behandlingen i Kirkemøtet, og unndrar det derfor fra behandling her.

- Innledningen

Denne begynner med betegnelsen "Kirkens dåpsopplæringsplan". Det riktige navnet er Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke. Dette rettes de steder der feilbetegnelsen måtte forekomme.

Siste setning i første avsnitt rettes til:

Organisasjoner i kirken og andre som er opptatt av kristen opplæring av barn og unge, vil også ha nytte av planen.

Side 7: Avsnittene etter * hører hjemme i forordet.

- Kap. 1

Side 8: 5. avsnitt rettes til: Dåpsopplæring er hjelp til å leve i dåpen. Dåp og

opplæring henger nøye sammen. Den dømte skal få hjelp til å leve i det livsfellesskapet hun og han er satt inn i gjennom dåpen.

Side 10: 1. avsnitt erstattes med: Innholdet i dåpsopplæringen har flere sider.

5. avsnitt, 2. setning, erstattes med: Sentralt her er tilliten til Guds nåde i Kristus.

6. avsnitt skal være: Dåpsopplæringen skal gi helhetsperspektiv på livet og omfatter alle livets områder. Den må ses i sammenheng med oppdragelsen generelt.

Side 11: Foreldrene.

I første avsnitt går 2. setning ut. Annet avsnitt skal være: Foreldrene har også hovedansvaret for barnets dåpsopplæring. Dette ansvaret konkretiseres slik i dåpsliturgien: (Videre som det står.)

Side 11: Fadderne.

1. setning skal være: Dåpsliturgien gir også fadderne et ansvar.

Side 11: Kirke og menighet.

Første og siste setning rettes til: Kirken og den enkelte menighet har ansvar for å gi barnet opplæring og støtte foreldrene i deres oppdragergjerning. ... Opplæringen skjer i samarbeid med hjemmet og eventuelt med organisasjoner/grupper i menigheten.

Side 12: Opplæringen stiller krav til menigheten.

Rettes til: Menigheten har plikt til å legge til rette et dåpsopplæringsprogram med nærmere angitt innhold og nivå.

Side 12: Opplæringen må være
for alle døpte barn.

Rettes til: Menigheten må legge forholdene til rette for at alle døpte får den opplæring som dåpen forutsetter.

Resten av avsnittet sløyfes.

Side 12: Forholdene må legges til rette for udøpte barn.

De to siste ordene, "og tro", sløyfes.

- Kap. 2

Side 17: Døpte og udøpte.

2. avsnitt: Siste setning sløyfes.

Side 18: Ulik kulturell bakgrunn.

3. avsnitt, etter siste komma, skal være: ønsker å delta i kirkens opplæringsprogram. Det kan bli aktuelt å ha et tilpasset opplæringsprogram for disse.

Side 19: Mål.

Første og siste avsnitt sløyfes.

Etter målformuleringen kommer følgende tilleggsavsnitt: Dåpsopplæring skal formidle at livet er gitt som en gave fra Gud og at frelsens gave er gitt i dåpen.

- Kap. 3

Kapitlet skal hete ARBEIDSMÅTER OG INNHOLD.

Begrepet "familievennlige gudstjenester" erstattes med "gudstjenester". Det gjelder gjennomgående i planen.

Side 22: De avgrensede arbeidsmåtene ...

Her føres opp: 0 - 3-åringer:
Dåpssamtale.
Dåpsdagshilsener.

- Side 38: Temaet "Når vi sørger".
Her tilføyes Sorgbearbeiding.
- Side 45: Temaet "Globalt fellesskap -- misjon" rettes til Globalt fellesskap -- misjon og økumenikk.
- Side 45: Tilleggstema:
En kirke -- mange kirkesamfunn.
Tekster: Joh 17,21: At de alle må være ett.
- Side 48: 10-12 år. Mål.
1. strekpunkt: ... "og kunnskap om menigheten" sløyfes.
3. strekpunkt rettes til: Barnet får hjelp til å leve som kristen i hverdagen.
- Side 53: 2. avsnitt: "Menigheten - et mangfoldig fellesskap. Hva menigheten er, lokalt og globalt" rettes til: Kirken - et mangfoldig fellesskap. Hva kirken er, lokalt og globalt.
- Kap. 4
- Side 66: 5. avsnitt, 4. linje.
... for eksempel en lærer, rettes til en lærer eller andre med pedagogisk utdanning.

I tillegg er det foretatt noen rent språklige korrigeringer.

Forslag til vedtak

Med hjemmel i Kirkeordningslovens § 54 vedtar Kirkemøtet Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke som retningsgivende rammeplan for dåpsopplæringen i menighetene.

Kirkemøtet ber Kirkerådet legge den fremlagte handlingsplan til grunn for innføring av dåpsopplæringsplanen i løpet av en 5-års periode.

Kirkemøtet er glad for den samarbeidsavtale som er inngått mellom Kirkerådet og IKO om oppfølging av planen. Kirkemøtet vil uttrykke sin takknemlighet over den sentrale rollen IKO har påtatt seg i det videre arbeid med å realisere planen i menighetene.

Kirkemøtet ber Kirkerådet intensivere arbeidet med å øke ressursene til menighetenes dåpsopplæringsarbeid.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Dirigent: Gunvor Kongsvik
Saksordfører: Jorun Moe

Følgende hadde ordet:

Jorun Moe, Ole D. Mjøs, Ola M. Steinholt, Gunnar Skrede, Finn Wagle, Hilde Fylling, Sigurd Osberg, Erik Aaraas, Berge Furre, Andreas Aarflot, Bjørn Bue, Turid Karlsen Seim, Oddbjørn Evenshaug, Liv Tungesvik, Even K. Fougner, Ole Martin Norderhaug, Marit Torp, Kari Ripegututu, Tone Nilssen, Sigmund Ruud.

Fremsatte forslag

Andreas Aarflot fremmet følgende forslag:

Tillegg s. 9 etter henvisningen til veiledningen til de kirkelige handlinger: Dåp.

I tråd med formuleringene i dåpsliturgien og veiledningen må kirken med frimodighet legge fram for foreldrene det moralske ansvar de har for å bidra til at barna tar del i menighetens dåpsopplæringsprogram og kristendomsundervisningen i skolen.

Votering

Saken med Aarflot's forslag sendes tilbake til komiteen.

NY INNSTILLING FRA KOMITE B:

Saksorientering

I 1970- og 1980-årene har dåpsopplæringen stått som en av de viktigste sakene for vår kirke. Kirkemøtet 1984 behandlet "Kirkens dåpsopplæring" som sak og vedtok at arbeidet med å styrke dåpsopplæringen må prioriteres og sikres nødvendige økonomiske og personellmessige ressurser. I perioden 1986-89 ble forsøket med plan for dåpsopplæring gjennomført. Dette ga viktige erfaringer med tanke på det videre planarbeidet.

Et planutkast ble lagt fram i Kirkemøtet 1990 til førstegangsbehandling (sak KM 13/90). Kirkemøte fattet følgende vedtak:

Kirkemøtet slutter seg i hovedsak til det fremlagte

utkast til Plan for dåpsopplæring og uttrykker glede over at vi nå kan få en ordnet dåpsopplæring i våre menigheter.

Planutkastet sendes ut til en bredt anlagt høring i 1991 sammen med et høringsdokument der komiteens merknader er innarbeidet.

Den videre bearbejdede planen legges fram for endelig behandling i Kirkemøtet 1991.

Kirkemøtet ber Kirkerådet i samarbeid med Institutt for Kristen Oppseding om å utforme en handlingsplan for innføring i og gjennomføring av dåpsopplæringsplanen i menighetene. Dette legges fram for behandling i Kirkemøtet 1991.

Kirkerådet bes arbeide videre med ressurssspørsmålene knyttet til gjennomføringen av dåpsopplæringsplanen i menighetene. Kirkemøtet mener at det må være en prioritert oppgave i tiden som kommer å skaffe til veie midler til gjennomføring av handlingsplanen.

Høringen pågikk i 1991, og høringsinstanser var menigheter, biskoper og bispedømmeråd, yrkesorganisasjonene innen kirken, frivillige organisasjoner innen kirken, foreldreorganisasjoner, aktuelle utdanningsinstitusjoner, diverse andre institusjoner og noen enkeltpersoner. Det kom inn i alt 95 uttalelser.

I det foreliggende plandokumentet er det foretatt en del endringer i forhold til utkastet av 1990, og synspunkter fra høringen er et grunnlag for disse endringene.

Komiteens merknader

- EN STRATEGIPLAN

Utgivelse av Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke er en historisk begivenhet, og planen er et svært viktig dokument for å styrke arbeidet med kristen undervisning og oppdragelse.

Planen er et redskap for å gi alle døpte en opplæring i kristen tro og hjelp til å leve som kristen. Dåpsopplæringen er viktig for folkekirkens troverdighet og må derfor være et hovedsatsingsområde for kirken de kommende årene.

Planen er et nyttig grunnlagsdokument for kirkens undervisning. Den er et felles strategidokument for samarbeid mellom mange arbeidslag innen kirken. Den inviterer til et samarbeid med institusjoner og organisasjoner i samfunnet, for å skape gode oppvekst-

miljø og å styrke det holdningsskapende arbeid. Det faste barnarbeidet innen kirken, med dens organisasjoner, er en viktig del av dåpsopplæringen, og en må bygge videre på dette arbeidet. Medarbeidere i kristent barne- og ungdomsarbeid gjør en uvurderlig innsats som hele kirken må verdsette og gi sin støtte.

Komiteen er glad for og tilfreds med det arbeidet som er utført med planen. En har merket seg det store engasjement som har vært i forbindelse med høringen siden forrige Kirkemøte, og er takknemlig for alle som har bidratt til å gjøre planen enda bedre.

Utvikling av en slik plan er en lang prosess. Denne prosessen vil fortsette, selv om planen nå tas i bruk. Komiteen mener at planen nå er et tjenlig redskap for det videre arbeid i den enkelte menighet. Samtidig må en systematisk innhente erfaringer med planen, som grunnlag for justeringer og senere revisjoner.

Mange sider ved dåpsopplæringen er i denne planen omtalt svært kortfattet og summarisk. Dette gjelder bl.a. dåpsteologien, jf. Kap. 1.1. En vil i denne sammenheng vise til utredningen "Dåpspraksis og dåpsopplæring i Den norske kirke", IKO-Forlaget 1982, som ligger til grunn for planen.

- UTFORDRING OG HJELP TIL
DEN ENKELTE MENIGHET

Planen representerer en stor utfordring og en hjelp for den enkelte menighet.

I planen fremstår menigheten både som et mål og som et middel i opplæringen. En ønsker at den dømte skal finne sin plass i menighetsfellesskapet. Samtidig må deltakelse i menighetens fellesskap og gudstjenesteliv være en viktig del av opplæringen. Dette er en utfordring til hele menigheten, ikke bare til enkelte som har ansvar for undervisningen.

Planen vil, sammen med veiledningsmaterieell i tilknytning til denne, være til hjelp for både menighetsråd og undervisningsutvalg, ansatte og frivillige medarbeidere.

- HJEM OG FORELDRE
HAR AVGJØRENDE BETYDNING

Barnets erfaringer de første leveårene er av avgjørende betydning for dets videre utvikling. Det som

skjer i hjemmet og familien, er derfor svært viktig. Det må være en hovedoppgave for kirken å gi hjelp til å formidle kristen kunnskap, verdier og holdninger innen hjemmets ramme, slik planen også legger opp til.

Dåpen innebærer en forpliktelse for foreldre og faddere til å sørge for at barnet får den opplæring som dåpshandlingen forutsetter. I praksis betyr dette at barnet - ved siden av den kristne opplæring i hjemmet - deltar i menighetens dåsopplæringstiltak og i skolens kristendomsundervisning.

Komiteen understreker at en må ta hensyn til at barns oppvekstvilkår er forskjellige. Menigheten må derfor ha spesiell omtanke for barn som trenger omsorg, eller ikke får den nødvendige støtte i hjemmet til å delta i opplæringen.

- SAMARBEID MED SKOLE OG
BARNEHAGE I LOKALMILJØET

Dåpsplanens omfang og utforming må ses i sammenheng med skolens kristendomsundervisning. Planen overflødiggjør ikke noe av denne. Kirken regner skolens undervisning som en støtte til dåpsopplæringen, og kirkens undervisning som et supplement til skolens kristendomsformidling. Dette gjelder både kunnskapsformidling og sosialpedagogisk arbeid. Grunnskolen gir grunnleggende kunnskaper i den kristne tro, innsikt i vår kulturarv og fører inn i den bibelske historie og det bibelske persongalleri. Både denne planen og grunnskolens læreplan (M 87) forutsetter et forpliktende samarbeid mellom menigheten og skolen gjennom det lokale planleggingsarbeid.

Innen rammen av et pedagogisk tilbud til 6-åringer og skolefritidsordninger vil det også være aktuelt med et samarbeid mellom disse og menigheten, der f.eks. deler av dåpsopplæringen kan inngå.

Også et samarbeid mellom menigheten og barnehager vil være naturlig. Ikke minst vil dette være aktuelt innen de menigheter som har menighets- og organisasjonsbarnehager med utvidet kristen formålsparagraf.

- SAMARBEID MELLOM
DEN OFFISIELLE KIRKE OG
FRIVILLIGE ORGANISASJONER

Realisering av planen forutsetter aktiv deltakelse fra både ansatte og frivillige medarbeidere innen kirken. Planen er ikke en plan bare for menighets-

rådets virksomhet. Dette er et felles strategidokument som utfordrer til og legger til rette for et bredt samarbeid også med de frivillige organisasjoner innen kirken.

Komiteen oppfordrer til at det lokalt blir tatt initiativ til samarbeid med representanter fra de ulike arbeidslag i kirken som driver kristent barne- og ungdomsarbeid.

- SAMARBEID OM
BARNAS OPPVEKSTMILJØ

Menigheten bør ta initiativ til et samarbeid med andre aktuelle organer som kan stå sammen med menigheten i et arbeid for å bedre barnas oppvekstvilkår, og styrke det holdningsskapende arbeid i lokalmiljøet. Dette kan være offentlige og private organer, institusjoner og organisasjoner. Særlig viktig er det at menigheten har omsorg for barn i vanskelige livssituasjoner.

- INNFØRING I MENIGHETEN
OVER EN 5-ÅRS PERIODE

Komiteen vil anbefale at alle menigheter forpliktes til å innføre Plan for dåpsopplæring i løpet av kommende 5-års periode. Med "innføring" menes at en har gjennomtenkt det arbeid en har, vurdert innholdet i planen og gjort forpliktende vedtak i menighetsrådet om den videre fremdrift. I noen menigheter vil det kunne ta lenger tid før en har fått gjennomført kjernen i planen for alle aldersgrupper.

Det er også viktig at den enkelte menighet tar vare på og fører videre det arbeidet den har overfor barn og unge.

- HANDLINGSPLAN FOR
INNFØRING

Komiteen gir sin tilslutning til den fremlagte Handlingsplan for innføring av planen. En vil uttrykke takknemlighet overfor IKO for den sentrale rolle instituttet har påtatt seg i det videre arbeidet med å realisere planen i menighetene, på grunnlag av samarbeidsavtalen med Kirkerådet. IKO vil her få hovedoppgaven med utvikling av materiell og kursvirksomhet overfor aktuelle medarbeidere.

Det er avgjørende at det blir tilført ekstra ressurser både sentralt og regionalt de nærmeste årene til arbeidet med innføring av planen.

Det må legges mye vekt på motiverings- og inspirasjonsarbeid i den nærmeste framtid. Dette må tas opp i forkynnelsen og gjennom lederutvikling. Det må bli et systematisk arbeid innen grunn- og etterutdanning og medarbeiderfostring i menigheten for å utruste mennesker til å delta i dåpsopplæringsarbeidet.

- BEHOVET FOR ØKTE RESSURSER TIL DEN ENKELTE MENIGHET

Menighetens arbeid med å gjennomføre sitt dåpsopplæringsprogram vil kreve ressurser. Dette er en utfordring til å gjennomtenke prioriteringen av midler og til arbeid med å skaffe nye midler.

Det vil i mange menigheter dessuten være nødvendig å få tilført ekstra ressurser, i form av både personell og økonomi, for å kunne gjennomføre et dåpsopplæringsprogram. Dette er en utfordring som Kirkerådet må vie stor oppmerksomhet de kommende årene.

Det må arbeides aktivt for at offentlige organer både lokalt, regionalt og sentralt kan støtte dette arbeidet økonomisk.

- INTERNASJONALT ANSVAR

Det er mange kirker utenom Norge som har ønske om hjelp og veiledning i arbeid med dåpsopplæring. Dette gjelder ikke minst mange av landene i Øst-Europa. Plan for dåpsopplæringen, og materiell i tilknytning til denne, må også kunne være et grunnlag for å gi hjelp til våre søsterkirker som ønsker dette.

- KONKRETE ENDRINGER

Komiteen har foretatt noen justeringer og endringer i planen:

- Forordet

Komiteen regner med at Kirkerådet utformer og signerer dette etter behandlingen i Kirkemøtet, og unndrar det derfor fra behandling her.

- Innledningen

Denne begynner med betegnelsen "Kirkens dåpsopplæringsplan". Det riktige navnet er Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke. Dette rettes de steder der feilbetegnelsen måtte forekomme.

Siste setning i første avsnitt rettes til:

Organisasjoner i kirken og andre som er opp-
tatt av kristen opplæring av barn og unge,
vil også ha nytte av planen.

Side 7: Avsnittene etter * hører hjemme i
forordet.

- Kap. 1

Side 8: 5. avsnitt rettes til: Dåpsopplæring
er hjelp til å leve i dåpen. Dåp og
opplæring henger nøye sammen. Den
døpte skal få hjelp til å leve i det
livsfellesskapet hun og han er satt
inn i gjennom dåpen.

Side 10: 1. avsnitt erstattes med: Innholdet
i dåpsopplæringen har flere sider.

5. avsnitt, 2. setning, erstattes
med: Sentralt her er tilliten til
Guds nåde i Kristus.

6. avsnitt skal være: Dåpsopplæ-
ringen skal gi helhetsperspektiv på
livet og omfatter alle livets områ-
der. Den må ses i sammenheng med
oppdragelsen generelt.

Side 11: Foreldrene.

I første avsnitt går 2. setning ut.
Annet avsnitt skal være: Foreldrene
har hovedansvaret også for barnets
dåpsopplæring. Dette ansvaret kon-
kretiseres slik i dåpsliturgien:
(Videre som det står.)

Side 11: Fadderne.

1. setning skal være: Dåpsliturgien
gir også fadderne et ansvar.

Side 11: Kirke og menighet.

Første og siste setning rettes til:
Kirken og den enkelte menighet har
ansvar for å gi barnet opplæring og
støtte foreldrene i deres oppdrager-
gjerning. ... Opplæringen skjer i
samarbeid med hjemmet og eventuelt

med organisasjoner/grupper i menigheten.

Side 12: Opplæringen stiller krav til menigheten.

Rettes til: Menigheten har plikt til å legge til rette et dåpsopplæringsprogram med nærmere angitt innhold og nivå.

Side 12: Opplæringen må være for alle dømte barn.

Rettes til: Menigheten må legge forholdene til rette for at alle dømte får den opplæring som dåpen forutsetter.

Resten av avsnittet sløyfes.

Side 12: Kirken har forventninger til foreldre og faddere.

Rettes til:

Dåpen innebærer et ansvar og en forpliktelse for foreldre og faddere til å sørge for at barnet får den opplæring som dåpshandlingen forutsetter. Dette betyr i praksis at barnet - ved siden av den kristne opplæring i hjemmet - deltar i menighetens opplæringsprogram og skolens kristendomsundervisning. Menighetens dåpsopplæringsprogram må presenteres for foreldrene i dåpssamtale og gjennom annen informasjonsvirksomhet.

Side 15: Nytt avsnitt etter 4. avsnitt:

Menigheten må ha spesiell oppmerksomhet overfor de barna som ikke får nødvendig støtte og hjelp fra hjemmet til å delta i opplæringen.

- Kap. 2

Side 17: Dømte og udømte.

2. avsnitt, siste linje:
"en kristendomsopplæring" forandres til opplæring.

Side 18: Ulik kulturell bakgrunn.

3. avsnitt, etter siste komma, skal være: ønsker å delta i kirkens opplæringsprogram. Det kan bli aktuelt å ha et tilpasset opplæringsprogram for disse.

Side 18: Alle trenger omsorg.

2. setning rettes til: Barn og familier, også de i vanskelige livssituasjoner, ...

Side 19: Mål.

Første og siste avsnitt sløyfes.

Etter målformuleringen kommer følgende tilleggsavsnitt: Dåpsopplæring skal formidle at livet er gitt som en gave fra Gud og at frelsens gave er gitt i dåpen. For å kunne bli hos Kristus når det vokser opp, må barnet få kjennskap til den treenige Gud.

- Kap. 3

Kapitlet skal hete ARBEIDSMÅTER OG INNHOLD.

Begrepet "familievennlige gudstjenester" erstattes med "gudstjenester". Det gjelder gjennomgående i planen.

Side 22: De avgrensede arbeidsmåtene ...

Her føres opp:
0 - 3-åringer:
Dåpssamtale.
Hilsen på dåpsdager.

Side 38: Tema "Når vi sørger":

Her tilføyes: Sorgbearbeiding.

Side 45: Temaet "Globalt fellesskap -- misjon" rettes til Globalt fellesskap -- misjon og økumenikk.

Side 48: 10-12 år. Mål.

1. strekpunkt: ..."og kunnskap om menigheter" sløyfes.

3. strekpunkt rettes til: Barnet får hjelp til å leve som kristen i hverdagen.

Side 53: 2. avsnitt: "Menigheten - et mangfoldig fellesskap. Hva menigheten er, lokalt og globalt" rettes til: Kirken - et mangfoldig fellesskap. Hva kirken er, lokalt og globalt. Tekster: Joh 17,21: At de alle må være ett.

- Kap. 4

Side 66: 5. avsnitt, 4. linje. ... for eksempel "en lærer", rettes til: "en lærer eller andre med pedagogisk utdanning.

I tillegg er det foretatt noen rent språklige korrigeringer.

Forslag til vedtak

Med hjemmel i Kirkeordningslovens § 54 vedtar Kirkemøtet Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke som retningsgivende rammeplan for dåpsopplæringen i menighetene.

Kirkemøtet ber Kirkerådet legge den fremlagte handlingsplan til grunn for innføring av dåpsopplæringsplanen i løpet av en 5-års periode.

Kirkemøtet er glad for den samarbeidsavtale som er inngått mellom Kirkerådet og IKO om oppfølging av planen. Kirkemøtet vil uttrykke sin takknemlighet over den sentrale rollen IKO har påtatt seg i det videre arbeid med å realisere planen i menighetene.

Kirkemøtet ber Kirkerådet intensivere arbeidet med å øke ressursene til menighetenes dåpsopplæringsarbeid.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Gunvor Kongsvik
Saksordfører: Jorun Moe

Følgende hadde ordet:

Jorun Moe, Turid Karlsen Seim, Magne T. Hjorthaug, Fredrik Grønningsæter, Arve Lein, Bjørn Bue, Jan-Martin Berentsen, Ola M. Steinholt.

Fremsatte forslag

Arve Lein fremmet følgende forslag:

Nytt 2. avsnitt:
Kirkemøtet forutsetter at komiteens forslag til endringer innarbeides i planen.

Turid Karlsen Seim fremmet dette forslag:

Under "Kirken har forventninger til foreldre og faddere" rettes 2. setning til: "Dette betyr ... ved siden av den kristne oppdragelse i hjemmet ...".

Votering

Arve Lein's forslag enstemmig vedtatt; Turid Karlsen Seim's vedtatt mot 17 stemmer.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Med hjemmel i Kirkeordningslovens § 54 vedtar Kirkemøtet Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke som retningsgivende rammeplan for dåpsopplæringen i menighetene.

Kirkemøtet forutsetter at komiteens forslag til endringer innarbeides i planen.

Kirkemøtet ber Kirkerådet legge den fremlagte handlingsplan til grunn for innføring av dåpsopplæringsplanen i løpet av en 5-års periode.

Kirkemøtet er glad for den samarbeidsavtale som er inngått mellom Kirkerådet og IKO om oppfølging av planen. Kirkemøtet vil uttrykke sin takknemlighet over den sentrale rollen IKO har påtatt seg i det videre arbeid med å realisere planen i menighetene.

Kirkemøtet ber Kirkerådet intensivere arbeidet med å øke ressursene til menighetenes dåpsopplæringsarbeid.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 13/91: UNG I KYRKJA

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument

Dokument 13.1 SAKSUTGREIING

Dokument 13.2 "UNG I KIRKEN"

INNSTILLING FRÅ KOMITE C:

Bakgrunn

Kyrkjerådet etablerte i september 1989 ei arbeidsgruppe med det føremål å setje "Ung i kyrkja" på Kyrkjemøtet sin dagsorden. Initiativet til dette kom frå ei uformell arbeidsgruppe med deltakarar m.a. frå dei store ungdomsorganisasjonane. Før dette (1988) hadde Bispemøtet kome med ei fråsegn om "De unge i menigheten" (sak BM 20/88). Vidare melde to av bispedømeråda våren 1989 "Kirken og de unge" som sak til Kyrkjemøtet.

Både offisielle kyrkjelege organ og dei kristelege organisasjonane har valt representantar i arbeidsgruppa som har hatt i alt 13 medlemmer fordelt slik: Bispemøtet (2), Kyrkjerådet (2), IKO (1), Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag (2), Norges KFUK-KFUM (2), Indremisjonsjonsselskapet (2), Det Norske Misjonsselskap (1), Den norske Santalmisjon (1). Dei instansane som har valt 2 medlemmer, har hatt ein ungdomsrepresentant som ein av desse (under 25 år).

Norsk Luthersk Misjonssamband og Det Vestlandske Indremisjonsforbund var inviterte til å vera med i arbeidet, men har av eige ynskje ikkje vore med.

Mandatet til arbeidsgruppa har vore å sjå nærare på tilhøva mellom ungdom og kyrkje i vår tid. På bakgrunn av dette er dei bedne om å fremje forslag til kva som kan og bør gjerast på dette området i tida framover. Mandatet er nærare presisert på s. 124 i tilrådinga (Dokument 13.2).

Tilrådinga frå arbeidsgruppa skulle liggje føre til Kyrkjemøtet 1991. Kyrkjerådet drøfta dette på sitt møte

14.-15. februar 1991. Ut frå denne drøftinga har Kyrkjerådet lagt fram saka til 1. gongshandsaming i 1991 og har tilrådd til at det vert arbeidd vidare med dei aktuelle spørsmål fram mot ny handsaming på eit seinare Kyrkjemøte.

Saksutgreiing

Det dokument som er utarbeidd av arbeidsgruppa, ligg føre i boka "UNG I KIRKEN". Dokumentet inneheld 5 kapittel og er bygd opp ut frå denne disposisjonen:

- 1. kapittel: UTVALGTE UTFORDRINGER
- 2. kapittel: ARBEIDSGRUPPEN ANBEFALER
- 3. kapittel: INNSPILL OG SYNSPUNKTER
- 4. kapittel: TALL OG TENDENSER
- 5. kapittel: BAKGRUNN OG MANDAT

Boka er bygd opp meir som ein antologi enn som ei tradisjonell utgreiing. Store deler av boka (Kap. I og III) er såleis artiklar skrivne av ulike forfattarar. Arbeidsgruppa seier og at desse artiklane står for forfattarane si rekning (s. 8). Arbeidsgruppa står derimot samla bak Kap. II, IV og V. Dei merknadene som følgjer under, er i hovudsak knytta til dei tre kapitla som heile arbeidsgruppa har utarbeidd.

Boka er vidare meir ein dokumentasjon på korleis sentrale vaksne ungdomsleiingar vurderer stoda innanfor det kyrkjelege ungdomsarbeidet enn ein dokumentasjon frå dei unge sjølve på korleis det er å vere ung i kyrkja i vår tid. "Den framtidige organisering av ungdomsarbeidet i kyrkja" e.l. kunne ut frå dette vore ein meir presis tittel på boka enn "Ung i kirken".

Komiteen sine merknader

1. Skal kyrkja vera rett kyrkje, må unge menneske finna ein naturleg og fullgyldig plass i kyrkjelydane. Den kvardag dei unge møter, det samfunn og den verd dei ser med sine augo, dei røynsler den unge generasjon samlar, er viktig for kyrkja å kjenna og sanna om ho skal vera eit teikn på Gudsriket i verda. Dei unge har noko viktig og naudsynt å tilføra kyrkja som berre dei kan koma med. For si eiga skuld skal kyrkja ta dei unge på alvor.
2. Kultur- og miljøkløfta mellom unge menneske og den generasjon som pregar kyrkjelydane og kyrkjeorgana elles, er i ikkje liten mon ei hindring for at unge menneske skal finna seg til rettes i kyrkjelivet. Det trengst eit gjensidig arbeid for å byggja bru over slike kløfter. Komiteen meiner det er viktig å leggja til rettes for samarbeids- og samversformer i

kyrkjelydane der generasjonane kan møte kvarandre, der dei unge sine røymsler kan bli heile kyrkjelyden til del og der dei som er over ungdomsalderen kan røynta kallet til praktisk medansvar i ungdomsarbeidet.

3. Kyrkja må leggja vinn på å skapa forståing for dei verdiane som ligg i den tradisjonsrikdom ho forvaltar, særleg i gudstenestelivet. Denne rikdomen må formidlast til neste generasjon så han kan vyrda, føra vidare og fornya desse verdiane. Samstundes må dei tilsette og andre etablerte krefter i kyrkjelydane opna seg for det dei unge har å bera fram i musikk, song, tale og tanke slik at både det velprøvde og det nye kan verka saman til å opna kyrkja meir for dei unge.

Komiteen meiner såleis det er viktig både å ta vare på dei kulturressursane som ligg i den klassiske songtradisjonen som særleg Noregs Kyrkjесongsamband ber fram, og gje rom for nyare musikkformer slik som Ten Sing-kulturen som Noregs KFUK-KFUM har utvikla.

4. I tilrådinga "Ung i kirken" har representantar for ei rad kristne organisasjonar funne saman i eit ynskje om å bli rekna som del av kyrkjelydane og fellesskapen i Den norske kyrkja. Denne haldninga og samarbeidet desse organisasjonane imellom og med kyrkja helsar komiteen med glede og meiner at Kyrkjemøtet og Kyrkjerådet bør ta ansvar for å fylgja det opp. Komiteen ser på desse kristne organisasjonane som ein del av arbeidet i Den norske kyrkja. Dei deler kyrkja si tru, og komiteen ynskjer at dei skal forstå seg sjølve som greiner av kyrkjefellesskapen og at dette skal finna uttrykk i kyrkjelydens liv. Elles meiner komiteen at det i dette arbeidet må takast omsyn til noko ulike tradisjonar i landet i tilhøvet mellom kyrkjelyd og organisasjonar.

Å gje rett plass for dei unge i kyrkja er eit ansvar ikkje minst for den einskilte kyrkjelyd. Dette er ei oppgåve som grip djupt inn i kyrkjelydens liv. Ungdomsarbeidet i kyrkja femner vidare enn til samarbeidet med dei einskilte organisasjonane. Det er viktig at unge menneske blir med i alle viktige arbeidslag i kyrkjelyden, også dei som har avgjerdsmynde, ikkje minst soknerådet. Ungdomsrepresentasjonen må bli sterkare både på prosti-, bispedøme- og landsplan. Dette må telja sterkt i nominasjonsarbeidet framfor val på sokneråd, prostiråd og bispedømeråd dei næraste åra. I denne samanheng vil komiteen peika på at ungdomsarbeidet i kyrkja femner vidare enn dei årsklassene som er nemnde i mandatet

til nemnda som laga "Ung i kirken", 13-19 år. Dei litt eldre ungdomane er avgjerande viktige for ungdomsarbeidet i kyrkjelydane, og dei kan dessutan veljast til lovfeste styringsorgan.

Komiteen legg vidare vekt på at kyrkjeleg økumenisk arbeid i lokalsamfunnet og elles må omfatta ungdomsarbeid.

5. Å føra unge menneske til Kristus er den samlande oppgåva for kyrkjelydane og laga i organisasjonane. Det som tener denne oppgåva best, må bli avgjerande for arbeids- og samarbeidsformene. Tilrådinga "Ung i kirken" syner at oppslutninga om det organiserte kristne ungdomsarbeidet har minka dei siste åra. Dette er ei alvorleg sak for kyrkja og organisasjonane som kallar til sjølvgransking, samarbeid og felles leiting etter årsaker, boteråder og framgangsvegar.
6. Når organisert kristeleg ungdomsarbeid taper terreng - tilliks med mykje anna organisert arbeid kring idear og visjonar - kan det ha samanheng med utviklingstrekk i samfunnet kring oss, forbrukarkulturen, mediasamfunnet og marknadskreftenes utnytting av dei unges pengar, smak, draumar og voner. Det er viktig at kyrkja skaffar seg meir kunnskap og innsikt i dei unges situasjon i samfunnet, dei problem unge menneske slit med, og dei trugsmål som heng over kvardagen og framtida deira. Slik kan kyrkja vera solidarisk med dei unge og hjelpe dei til å gjennomskoda presskreftene i dagens samfunn i høve til deira eigen livssituasjon. Slik kan det kristeleg ungdomsarbeidet bli ei betre støtte og hjelp til å meistra tilveret, og bli ei kjelde til von om å vinna på dei trugande krefter.
7. Tilrådinga peikar særleg på tre satsingsområde for samarbeid:
  - Gudstenestearbeidet
  - Leiarfostringa
  - Konfirmantarbeidet

Komiteen meiner at det må arbeidast vidare med å klårleggja kvar det særleg skal satsast for å skapa fornying og eit vidare rom i kyrkja for dei unge. Ein høyringsprosess vil vera viktig (sjå pkt. 10) til å avklara dei viktigaste satsingsområda. Komiteen legg vekt på at tilrådinga "Ung i kirken" har peika på desse tre områda. Elles er det viktig at både kyrkja og organisasjonane som driv ungdomsarbeid har for auga korleis samspelet og rollefor-

delinga mellom desse to verkar i kyrkjelydane og i andre samanhengar i kyrkja.

8. Komiteen vil peika på den nære samanhengen mellom hovudsaka på dette Kyrkjemøtet, dåpsopplæringsplanen, kristen kunnskapsformidling og dei unges deltaking i kyrkja. Å utvikla eit klårt kristent medvet på dette grunnlag hjå dei unge gjev ei naturleg motstandsevne mot dei innslag av nyreligiøsitet og framgangsteologi som gjer seg gjeldande i ein del ungdomsmiljø.
9. Mange ungdomar er uorganiserte og endå fleire har liten kristen røynslebakgrunn. Diverre kjem dei færraste av desse til kyrkja av seg sjølve. Skal dei møta kyrkja, må ho koma til dei. Det utfordrar kyrkja til å vera der dei uorganiserte ungdomane er - også hjå dei som er på gata, torget, i diskoteket eller andre stader.
10. Vi ser tilrådinga "Ung i kirken" som eit fyrste steg i ein prosess for å avklara dei problem ho reiser når det gjeld dei unge sin situasjon i samfunnet og plass i kyrkja, og når det gjeld arbeidsmåtane framover i hopehavet mellom kyrkja og dei kristelege organisasjonane som arbeider mellom ungdom. Vi legg stor vekt på at arbeidet må førast vidare bl.a. ved høyringar der dei unge sjølve kjem til orde og der sakkunnskap som finst om dei unges situasjon i samfunn og kyrkje, vert samanfatta og lagt til rettes. Komiteen meiner at det trengst fleire høyringar og at regionale høyringar i bispedøma er like viktige som sentrale tiltak.

Komiteen vil føreslå at det vert sett ned eit særleg utval til å administrera høyringsprosessen, at det kan vurderast å utvikla eit slikt utval vidare til eit ungdomsutval eller råd i Den norske kyrkja.

Kyrkjerådet, ved dette særutvalet, bør ha ansvaret for høyringsprosessen og samarbeida om han med eit fellesutval for dei interesserte organisasjonane.

Resultatet av høyringsprosessen vil gje grunnlaget for ei brei handsaming av kyrkja og dei unge på Kyrkjemøtet seinast 1993. Til dette høyringsarbeidet bør det skaffast fram løyvingar frå Særfond II.

11. Komiteen føreset at resultatet av denne prosessen kjem opp som sak på Kyrkjemøtet, seinast i 1993, som grunnlag for vidare vedtak om kyrkja og dei unge. Komiteen strekar likevel under at denne prosessen ikkje må bli ein "vente-og-sjå-periode" for resten av kyrkja på denne arbeidsmarka. Kyrkjeråd og bis-

pedømeråd bør stimulera til forsøk i kyrkjelydane, utprøving av nye arbeidsmåtar, gudstenesteformer, modellar for leiarfostring og konfirmantarbeid.

Det er viktig å arbeida med korleis økonomiske ressursar kan tøyast i dette arbeidet og korleis fleire frivillige medarbeidarar kan trekkast til kyrkjelydane og ungdomsarbeidet.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjemøtet takkar arbeidsgruppa som står bak tilrådinga "Ung i kirken". Kyrkjemøtet vil gje uttrykk for glede over at ulike arbeidslag i kyrkja har vore saman om å drøfta aktuelle utfordringar på dette feltet.
2. Kyrkjemøtet ynskjer at organisasjonar som driv ungdomsarbeid og deler kyrkja si tru, skal forstå seg sjølv som greiner av kyrkjefellesskapen og at kyrkjelydane vil møte dei som det.
3. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet føra prosjektet "Ung i kirken" vidare. Det trengst ein prosess der dei unge er med og får innverknad gjennom høyringar både regionalt og sentralt, gjennom eit sentralt styringsutval under Kyrkjerådet og innsamling av kunnskap elles om ungdomens situasjon i samfunn og kyrkje. Dette arbeidet skal tena som grunnlag for ei brei handsaming seinast på Kyrkjemøtet i 1993 der unge som har vore med i førebuingssarbeidet bør koma til orde.
4. Tilrådinga "Ung i kirken" har peika på gudsteneste-arbeid, konfirmantarbeid og leiarfostring som naturlege samarbeidsområde mellom organisasjonane som driv ungdomsarbeid og kyrkja. Kyrkjemøtet reknar med at høyringsprosessen vil avklara kvar det er særleg viktig at kyrkja og organisasjonane satsar, og legg vekt på at tilrådinga "Ung i kirken" særleg peikar på desse tre.
5. Kyrkjemøtet ber om at det blir stilt midlar til rådvelde frå Særfond II til høyringsprosessen og til lokale forsøk som kan gje betre røynslegrunnlag for dei vedtak Kyrkjemøtet skal gjera seinare.
6. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet vurdere spørsmålet om å skipa eit ungdomsråd i kyrkja som bl.a. kan føra samarbeidet med dei kristne ungdomsorganisasjonane vidare.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Even K. Fougner
Saksordførar: Berge Furre

Desse hadde ordet:

Berge Furre, Ole Elias Holck, Helga Hjetland, Gunn-Bjerg Wisløff, Elise Haugland Madsen, Bjarne O. Weider, Knut Sellevold, Berit Phil Johansen, Anne Tveter, Hilde Fylling, Gunnar Stave, Finn Wagle, Kåre Sten Larsen, Olav Øygard.

Endringsframlegg

Kåre Sten Larsen fremmet følgende forslag:

I forbindelse med arbeidet med "Ung i kirken" bes Kirkerådet vurdere aldersbestemmelsene i forbindelse med konfirmasjonen.

Forslaget oversendes Kirkerådet uten realitetsvotering.

Elise Haugland Madsen fremmet dette forslaget:

Pkt. 3 - siste periode endres slik:
... breiv handsaming på Kyrkjemøtet i 1992 der ...

Forslaget falt mot 4 stemmer.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Kyrkjemøtet takkar arbeidsgruppa som står bak tilrådinga "Ung i kirken". Kyrkjemøtet vil gje uttrykk for glede over at ulike arbeidslag i kyrkja har vore saman om å drøfta aktuelle utfordringar på dette feltet.
2. Kyrkjemøtet ynskjer at organisasjonar som driv ungdomsarbeid og deler kyrkja si tru, skal forstå seg sjølve som greiner av kyrkjefellesskapen og at kyrkjelydane vil møta dei som det.
3. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet føra prosjektet "Ung i kirken" vidare. Det trengst ein prosess der dei unge er med og får innverknad gjennom høyringar både regionalt og sentralt, gjennom eit sentralt styringsutval under Kyrkjerådet og innsamling av kunn-

skap elles om ungdomens situasjon i samfunn og kyrkje. Dette arbeidet skal tena som grunnlag for ei brei handsaming seinast på Kyrkjemøtet i 1993 der unge som har vore med i førebuingsarbeidet bør koma til orde.

4. Tilrådinga "Ung i kirken" har peika på gudsteneste-
arbeid, konfirmantarbeid og leiarfostring som natur-
lege samarbeidsområde mellom organisasjonane som
driv ungdomsarbeid og kyrkja. Kyrkjemøtet reknar
med at høyringsprosessen vil avklara kvar det er
særleg viktig at kyrkja og organisasjonane satsar,
og legg vekt på at tilrådinga "Ung i kirken" særleg
peikar på desse tre.
5. Kyrkjemøtet ber om at det blir stilt midlar til
rådvelde frå Særfond II til høyringsprosessen og til
lokale forsøk som kan gje betre røynslegrunnlag for
dei vedtak Kyrkjemøtet skal gjera seinare.
6. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet vurderera spørsmålet om å
skipa eit ungdomsråd i kyrkja som bl.a. kan føra
samarbeidet med dei kristne ungdomsorganisasjonane
vidare.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 14/91: REGELVERK FOR
BRUK AV KIRKER

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter:

- Dokument 14.1 SAKSORIENTERING
MED GJENNOMGANG AV
HØRINGSUTTALELSENE
- Dokument 14.2 FORSLAG TIL NYTT REGELVERK
FOR BRUK AV KIRKEN
- Dokument 14.3 BAKGRUNNSDOKUMENT:
"BRUK AV KIRKEN"
- FORKORTET UTGAVE
- Dokument 14.4 HØRINGSUTTALELSENE

Øvrige dokumenter

- Kirkedepartementets brev av 7.11.1991
til Kirkerådet om "Bruk av kirken
- delegasjon av myndighet til
Kirkemøtet, opphevelse av foreldede
lover", Kgl.res av 25.10.1991

INNSTILLING FRA KOMITE D:

Saksorientering

Kirkemøtet 1988 vedtok i forbindelse med behandlingen av "Kirkens embete og råd" at det er behov for et nærmere arbeide med bl.a. å "forbedre regelverket for bruk av kirkene" (sak KM 11/88).

Bakgrunnen for vedtaket er at gjeldende regler om bruk av kirker er nedfelt i et stort antall bestemmelser. Bestemmelsene er uoversiktlige, vanskelig tilgjengelig og til dels gamle. Det er behov for å samle og systematisere regelverket for å få trygghet for hvilken bruk det er adgang til i kirkene, og klarere ordninger for avgjørelsesmyndighet.

Etter en omfattende forberedelse under Kirkerådets le-

delse ble utkast til nytt regelverk sendt ut til høring i mars 1991. Gjennom høringen kom det inn en lang rekke uttalelser fra instanser både i og utenfor Den norske kirke.

Uttalelsene gjenspeiler bred enighet om behovet for et nytt samlet regelverk.

På en del punkter kom det inn forslag til endringer av det fremlagte utkast. Utkastet er derfor gjennomgått på nytt av Kirkerådet, og en del av forslagene til endringer er tatt til følge.

Under hele prosessen har det vært drøftelser med Kirkeavdelingen i departementet.

Ved kongelig resolusjon av 25.10.1991 nr. 1 er Kirkemøtet bemyndiget "til å fastsette regler for bruk av det vigslede kirkerom utenfor de forordnede gudstjenester og handlinger".

Av den kongelige resolusjon fremgår også at det i tilknytning til at et nytt regelverk for bruk av kirker trer i kraft, vil være nødvendig å oppheve tilsvarende eksisterende bestemmelser. En samlet vurdering av hvilke bestemmelser dette gjelder, gjenstår. Dette vil bli sett i sammenheng med opphevelse av eldre bestemmelser som gjelder prestens bruk av kirken ved forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger.

Komiteens merknader

1. GENERELT

Komiteen konstaterer med tilfredshet at Kirkemøtet nå får seg forelagt et forslag til regelverk for bruk av kirker. Regelverket vil bidra til ryddighet både med hensyn til selve bruken av kirkene og ikke minst klare bestemmelser for avgjørelser om bruken. Komiteen er tilfreds med at regelverket bygger på de grunnleggende prinsippene om samvirke og samråd som ble nedfelt da Kirkemøtet behandlet saken om "Embete og råd" (sak KM 11/88).

Komiteen vil fremheve at regelverket er blitt til etter en grundig prosess hvor en omfattende høring har vært et viktig ledd. Regelverket fremstår etter dette med en gjennomtenkt helhet som komiteen i all hovedsak slutter seg til.

2. ENDRINGSFORSLAG

Komiteen har derfor bare ett forslag til endring i det fremlagte forslag. I kap. 3, Om menighets-

rådets utlån av kirken, heter det i § 8, 2. ledd:
"Biskopens avgjørelse av klagen kan ikke påklages."

Tilsvarende presisering antas uteglemt i kap. 2, Om menighetsrådets bruk av kirken, § 4. Komiteen foreslår derfor at det tas inn et nytt 2. ledd i § 4:
"Biskopens avgjørelse av klagen kan ikke påklages."

Komiteens mindretall (3 medlemmer) mener at klageretten etter § 4 bør utvides til å omfatte alle prestene i prestegjeldet. Mindretallet vektlegger at enhver prest ut fra sitt selvstendige ansvar i henhold til ordinasjonsløftet bør være klageberettiget.

Mindretallet foreslår derfor følgende tilføyelse i § 4, nytt 3. ledd:

"... samt de øvrige prestene i prestegjeldet".

Komiteens flertall er enig i at klageretten etter § 4 bør begrenses til medlemmer av menighetsrådet som foreslått. Etter dette vil den av prestene som er medlem i menighetsrådet, ha klagerett. De øvrige presters anliggende er etter flertallets vurdering ivaretatt bl.a. ved at de kan henvende seg til den presten som er medlem av menighetsrådet og i neste omgang til biskopen, jf. § 13, 4. ledd. Flertallet anser at denne fremgangsmåten i større grad vil bygge opp under samvirketanken enn en formell klageadgang.

3. OPPFØLGING AV KIRKEMØTET'S VEDTAK

Som det fremgår av saksfremstillingen må en del gamle bestemmelser oppheves før de nye reglene trer i kraft. Dette må samordnes i tid.

Formelt skal Kirkemøtet uttale seg konkret om alle kirkelige lover og bestemmelser før det fattes vedtak. De bestemmelser det her er tale om, vil følge naturlig av Kirkemøtets vedtak og denne vurdering vil i hovedsak være av juridisk art. Komiteen mener derfor at for å spare tid bør Kirkemøtet delegere til Kirkerådet å ta stilling til hvilke bestemmelser som bør oppheves. Komiteen forutsetter at de bestemmelser som blir opphevet, innarbeides i reglens § 19.

Kirkerådet gis videre fullmakt til å fastsette tidspunktet for når de nye reglene skal tre i kraft.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet fastsetter følgende regler for bruk av kirken utenfor de forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger:

KAP. 1:

ALMINNELIGE BESTEMMELSER

§ 1: (Hovedbestemmelsen om bruk av kirken)

Kirken er innviet til bruk for gudstjenester og kirkelige handlinger og skal gjennom sin bruk tjene til Guds ære og menighetens oppbyggelse.

Gjennom forkynnelse av Guds ord, forvaltning av sakramentene og annen kirkelig virksomhet, er kirken det sentrale samlingssted for menighetens gudstjenestelige og religiøse liv.

Bruken av kirken er underlagt biskopens tilsynsmyndighet.

Kirken med tilbehør skal behandles forsvarlig og med respekt.

Kirken må ikke brukes til politisk møte eller virksomhet.

Kirken må ikke brukes til kommersielle formål.

§ 2: (Definisjoner)

I det følgende menes med:

a) Kirke

Bygg som er innviet som kirke etter lov om kirker og kirkegaarde av 3. august 1897, nr. 1, § 54, og som er i menighetens eie. Så langt de passer, får reglene også anvendelse på andre kirker og på lokaler som er innviet til permanent eller midlertidig kirkelig bruk, samt kapeller.

b) Prest

Fast utnevnt/tilsatt menighetsprest (prost i sitt eget prestegjeld, sokneprest og kapellan) samt vikarer for slike prester.

KAP. 2:
MENIGHETSRADETS BRUK AV KIRKEN

§ 3: (Bruksformål)

Menighetsrådet kan bruke menighetens kirke til

- a) gudstjenester,
- b) oppbyggelige møter,
- c) kirkelige konserter og
- d) andre kirkelige og kulturelle arrangementer som faller inn under formålet for bruk av kirken, jf. § 1.

Menighetsrådet kan innby personer som tilhører Den norske kirke eller andre kristne trossamfunn til å delta i arrangementet, jf. for øvrig § 1, 3. ledd.

Menighetsrådet bruker normalt kirken ved valg av nytt menighetsråd, og det kan bruke kirken til avholdelse av egne møter og menighetsmøter, jf. for øvrig § 1, 3. ledd.

§ 4: (Klage)

Menighetsrådets avgjørelse om å bruke kirken etter § 3 kan påklages til biskopen.

Biskopens avgjørelse av klagen kan ikke påklages.

Klageberettiget er ethvert medlem av menighetsrådet.

Klagefristen er tre uker.

Klagen har ikke oppsettende virkning med mindre dette blir bestemt av menighetsrådet eller biskopen.

For øvrig gjelder Forvaltningslovens kap. VI om klage.

KAP. 3:
MENIGHETSRADETS UTLÅN AV KIRKEN

§ 5: (Utlån til medlemmer av Den norske kirke)

Til medlemmer av Den norske kirke kan menighetsrådet låne ut kirken til

- a) gudstjenester,
- b) oppbyggelige møter,

- c) kirkelige konserter og
- d) andre kirkelige og kulturelle arrangementer som faller inn under formålet for bruk av kirken, jf. § 1.

§ 6: (Utlån til andre enn medlemmer av Den norske kirke)

Menighetsrådet kan låne ut kirken til medlemmer av andre kristne trossamfunn enn Den norske kirke til formål som nevnt i § 5, jf. for øvrig § 1, 3. ledd.

I tillegg til de formål som er nevnt i § 5, kommer første ledd særlig til anvendelse ved utlån til dåp, vigsel og gravferd som ikke skal forrettes av ordinert prest i Den norske kirke.

§ 7: (Saksbehandling)

Menighetsrådets avgjørelse etter §§ 5 og 6 anses som enkeltvedtak etter Forvaltningslovens § 2. Saksbehandlingen skjer i samsvar med Forvaltningsloven kap. IV og V.

§ 8: (Klage)

Menighetsrådets vedtak etter §§ 5 og 6 kan påklages til biskopen.

Biskopens avgjørelse av klagen kan ikke påklages.

Klageberettiget er, foruten de som har søkt om å få låne kirken, ethvert medlem av menighetsrådet samt andre med rettslig klageinteresse.

Klagefristen er tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til den klageberettigede eller han på annen måte har eller burde ha skaffet seg kunnskap om vedtaket.

For øvrig gjelder Forvaltningslovens kap. VI om klage og omgjøring.

§ 9: (Utgiftsdekning og vederlag ved utlån av kirken)

Ved utlån av kirken kan menighetsrådet sette som vilkår at brukeren dekker de utgifter som bruken medfører.

Vederlag utover det som følger av første ledd, kan bare kreves når kirken lånes ut til konserter, forhandlingsmøter og kirkelige handlinger

som ikke utføres i forbindelse med forordnede gudstjenester. Bestemmelse om dette fastsettes i medhold av Lov om kirker og kirkegaarde av 3. august 1897, nr. 1, §§ 15 og 16.

KAP. 4:
PRESTENS BRUK AV KIRKEN

§ 10: (Menighetsprestens bruk av kirken)

I tillegg til forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger kan presten bruke prestegjeldets kirker til ekstraordinære gudstjenester, foredrag og andre arrangementer som fremmer menighetens oppbyggelse.

Er det flere fast tilsatte prester i vedkommende menighet, skal de samarbeide om bruksfordelingen. Blir de ikke enige, avgjør biskopen spørsmålet. Menighetsrådet skal uttale seg på forhånd.

Den presten som bruker kirken i medhold av første ledd, kan innby personer som tilhører Den norske kirke eller andre kristne trossamfunn til å delta i arrangementet, men presten kan ikke låne ut kirken til disse, jf. for øvrig § 1, 3. ledd.

Med biskopens samtykke kan presten også la seg bistå av andre personer enn dem som er nevnt i tredje ledd.

§ 11: (Klage og tilsyn)

Menighetsrådet kan bringe prestens disposisjoner etter § 10 inn for biskopen.

Første ledd gjelder ikke når presten bruker kirken til forordnede gudstjenester, vigslor og begravelser.

§ 12: (Biskopens bruk av kirken)

Biskopen kan bruke kirkene i sitt bispedømme på samme måte som menighetsprestene. I slike tilfelle har biskopen fortrinnsrett til bruk av kirken.

KAP. 5:
FORHOLDET MELLOM MENIGHETSRÅD OG
PREST

§ 13: (Samarbeid og gjensidig
informasjon)

Menighetsråd og prest skal samarbeide om bruk av kirken slik at denne best mulig tjener til Guds ære og menighetens oppbyggelse.

Menighetsråd og prest skal på forhånd gi hverandre informasjon om den planlagte bruken av kirken. Informasjonen skal såvidt mulig gis i så god tid at mottaker får mulighet til å innrette seg eller eventuelt komme med innsigelser.

Presten har fortrinnsrett til bruk av kirken til gudstjenester, vigsler og begravelser.

Oppstår det for øvrig uenighet om menighetsrådets bruk eller utlån av kirken etter kap. 2 eller 3 og prestens bruk etter kap. 4 som ikke lar seg løse etter første og annet ledd, avgjør biskopen spørsmålet.

KAP. 6:
GENERELLE REGLER OM
BRUK AV KIRKEN

§ 14: (Hva kapitlet handler om)

Med mindre annet er sagt eller fremgår av sammenhengen, får reglene i dette kapitlet anvendelse på all bruk av kirken etter kap. 2 til 4.

§ 15: (Generelle plikter for
bruker av kirken)

Den som bruker kirken, skal sørge for at alt går sømmelig for seg, og at kirken med tilbehør behandles forsvarlig og med respekt.

§ 16: (Adgang til kirken)

Enhver har adgang til de arrangementer som holdes i kirken. En person kan bare bortvises dersom han forstyrrer arrangementet eller krenker kirkenes verdighet.

Ved bruk av kirken til vigsler eller begravelser kan likevel forrettende prest, på anmodning fra brudeparet eller de etterlatte, bestemme at handlingen skal foregå for lukkede dører.

§ 17: (Inngangspenger m.v.)

Det kan ikke tas betaling for adgang til kirken bortsett fra ved kirkekonserter og andre kulturelle arrangementer hvor menighetsrådet har samtykket i at slik betaling kreves.

Innkrevning av inngangspenger, f.eks. ved salg av billetter, bør ikke skje i kirkerommet, men kan f.eks. skje i våpenhuset.

KAP. 7:
IKRAFTTREDELSE OG OPPHEVING AV
ELDRE BESTEMMELSER

§ 18: (Ikrafttredelse)

Disse reglene trer i kraft fra den tid Kirkerådet bestemmer.

§ 19: (Opphevelse av
eldre bestemmelser)

Med virkning fra ikrafttredelsen, jf. § 18, er følgende eldre bestemmelser om bruk av kirken opphevet (jf. kgl.res.):

*

2. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å fatte vedtak om hvilke bestemmelser som bør oppheves i forbindelse med at reglene trer i kraft og innarbeider disse i reglens paragraf 19.

I den forbindelse gis også Kirkerådet fullmakt til å vurdere hvilke bestemmelser som bør oppheves med hensyn til bruk av kirken til forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger.

3. Kirkerådet gis myndighet til å fastsette tidspunktet for ikrafttredelse av reglene.
4. Kirkemøtet ber Kirkerådet utgi reglene i et eget hefte der også merknader til de enkelte bestemmelsene tas med.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Dirigent: Even K. Fougner
Saksordfører: Kristian Stendahl

Følgende hadde ordet:

Kristian Stendahl, Terje Kjelling, Per Lønning, Ola M. Steinholt, Georg Hille, Gunvor Kongsvik, Terje Fonk, Fredrik Grønningsæter.

Fremsatte forslag

Ove Kjelling fremmet følgende forslag:

Tilføyelse til § 4, nytt 3. ledd:
"... samt de øvrige prestene i prestegjelder".

Forslaget oversendes komiteen.

Ola M. Steinholt fremmet dette forslaget:

"... samt prester i prestegjelder som ikke er medlemmer av menighetsrådet".

Forslaget oversendes komiteen.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Gunvor Kongsvik
Saksordfører: Kristian Stendahl

Følgende hadde ordet:

Kristian Stendahl, Ove Kjelling.

Fremsatte forslag

Ola M. Steinholt og Ove Kjelling fremmet følgende forslag:

Tilføyelse til § 4, nytt 3. ledd:
"... samt prester i prestegjeldet som ikke er medlemmer av menighetsrådet".

Votering

Forslaget til Steinholt/Kjelling vedtatt med 45 stemmer.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Kirkemøtet fastsetter følgende regler for bruk av kirken utenfor de forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger:

KAP. 1:
ALMINNELIGE BESTEMMELSER

§ 1: (Hovedbestemmelsen om bruk av kirken)

Kirken er innviet til bruk for gudstjenester og kirkelige handlinger og skal gjennom sin bruk tjene til Guds ære og menighetens oppbyggelse.

Gjennom forkynnelse av Guds ord, forvaltning av sakramentene og annen kirkelig virksomhet, er kirken det sentrale samlingssted for menighetens gudstjenestelige og religiøse liv.

Bruken av kirken er underlagt biskopens tilsynsmyndighet.

Kirken med tilbehør skal behandles forsvarlig og med respekt.

Kirken må ikke brukes til politisk møte eller virksomhet.

Kirken må ikke brukes til kommersielle formål.

§ 2: (Definisjoner)

I det følgende menes med:

a) Kirke

Bygg som er innviet som kirke etter lov om kirker og kirkegaarde av 3. august 1897, nr. 1, § 54, og som er i menighetens eie. Så langt de passer, får reglene også anvendelse på andre kirker og på lokaler som er innviet til permanent eller midlertidig kirkelig bruk, samt kapeller.

b) Prest

Fast utnevnt/tilsatt menighetsprest (prost i

sitt eget prestegjeld, sokneprest og kapellan) samt vikarer for slike prester.

KAP. 2:
MENIGHETSRADETS BRUK AV KIRKEN

§ 3: (Bruksformål)

Menighetsrådet kan bruke menighetens kirke til

- a) gudstjenester,
- b) oppbyggelige møter,
- c) kirkelige konserter og
- d) andre kirkelige og kulturelle arrangementer som faller inn under formålet for bruk av kirken, jf. § 1.

Menighetsrådet kan innby personer som tilhører Den norske kirke eller andre kristne trossamfunn til å delta i arrangementet, jf. for øvrig § 1, 3. ledd.

Menighetsrådet bruker normalt kirken ved valg av nytt menighetsråd, og det kan bruke kirken til avholdelse av egne møter og menighetsmøter, jf. for øvrig § 1, 3. ledd.

§ 4: (Klage)

Menighetsrådets avgjørelse om å bruke kirken etter § 3 kan påklages til biskopen.

Biskopens avgjørelse av klagen kan ikke påklages.

Klageberettiget er ethvert medlem av menighetsrådet, samt prester i prestegjeldet som ikke er medlemmer av menighetsrådet.

Klagefristen er tre uker.

Klagen har ikke oppsettende virkning med mindre dette blir bestemt av menighetsrådet eller biskopen.

For øvrig gjelder Forvaltningslovens kap. VI om klage.

KAP. 3:
MENIGHETSRADETS UTLÅN AV KIRKEN

§ 5: (Utlån til medlemmer av Den norske kirke)

Til medlemmer av Den norske kirke kan menighets-

rådet låne ut kirken til

- a) gudstjenester,
- b) oppbyggelige møter,
- c) kirkelige konserter og
- d) andre kirkelige og kulturelle arrangementer som faller inn under formålet for bruk av kirken, jf. § 1.

§ 6: (Utlån til andre enn medlemmer av Den norske kirke)

Menighetsrådet kan låne ut kirken til medlemmer av andre kristne trossamfunn enn Den norske kirke til formål som nevnt i § 5, jf. for øvrig § 1, 3. ledd.

I tillegg til de formål som er nevnt i § 5, kommer første ledd særlig til anvendelse ved utlån til dåp, vigsel og gravferd som ikke skal forrettes av ordinert prest i Den norske kirke.

§ 7: (Saksbehandling)

Menighetsrådets avgjørelse etter §§ 5 og 6 anses som enkeltvedtak etter Forvaltningslovens § 2. Saksbehandlingen skjer i samsvar med Forvaltningsloven kap. IV og V.

§ 8: (Klage)

Menighetsrådets vedtak etter §§ 5 og 6 kan påklages til biskopen.

Biskopens avgjørelse av klagen kan ikke påklages.

Klageberettiget er, foruten de som har søkt om å få låne kirken, ethvert medlem av menighetsrådet samt andre med rettslig klageinteresse.

Klagefristen er tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til den klageberettigede eller han på annen måte har eller burde ha skaffet seg kunnskap om vedtaket.

For øvrig gjelder Forvaltningslovens kap. VI om klage og omgjøring.

§ 9: (Utgiftsdekning og vederlag ved utlån av kirken)

Ved utlån av kirken kan menighetsrådet sette som vilkår at brukeren dekker de utgifter som bruken medfører.

Vederlag utover det som følger av første ledd, kan bare kreves når kirken lånes ut til konserter, forhandlingsmøter og kirkelige handlinger som ikke utføres i forbindelse med forordnede gudstjenester. Bestemmelse om dette fastsettes i medhold av Lov om kirker og kirkegaarde av 3. august 1897, nr. 1, §§ 15 og 16.

KAP. 4:
PRESTENS BRUK AV KIRKEN

§ 10: (Menighetsprestens bruk av kirken)

I tillegg til forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger kan presten bruke prestegjeldets kirker til ekstraordinære gudstjenester, foredrag og andre arrangementer som fremmer menighetens oppbyggelse.

Er det flere fast tilsatte prester i vedkommende menighet, skal de samarbeide om bruksfordelingen. Blir de ikke enige, avgjør biskopen spørsmålet. Menighetsrådet skal uttale seg på forhånd.

Den presten som bruker kirken i medhold av første ledd, kan innby personer som tilhører Den norske kirke eller andre kristne trossamfunn til å delta i arrangementet, men presten kan ikke låne ut kirken til disse, jf. for øvrig § 1, 3. ledd.

Med biskopens samtykke kan presten også la seg bistå av andre personer enn dem som er nevnt i tredje ledd.

§ 11: (Klage og tilsyn)

Menighetsrådet kan bringe prestens disposisjoner etter § 10 inn for biskopen.

Første ledd gjelder ikke når presten bruker kirken til forordnede gudstjenester, vigsler og begravelser.

§ 12: (Biskopens bruk av kirken)

Biskopen kan bruke kirkene i sitt bispedømme på samme måte som menighetsprestene. I slike tilfelle har biskopen fortrinnsrett til bruk av kirken.

KAP. 5:
FORHOLDET MELLOM MENIGHETSRÅD OG
PREST

§ 13: (Samarbeid og gjensidig informasjon)

Menighetsråd og prest skal samarbeide om bruk av kirken slik at denne best mulig tjener til Guds ære og menighetens oppbyggelse.

Menighetsråd og prest skal på forhånd gi hverandre informasjon om den planlagte bruken av kirken. Informasjonen skal såvidt mulig gis i så god tid at mottaker får mulighet til å innrette seg eller eventuelt komme med innsigelser.

Presten har fortrinnsrett til bruk av kirken til gudstjenester, vigslor og begravelser.

Oppstår det for øvrig uenighet om menighetsrådets bruk eller utlån av kirken etter kap. 2 eller 3 og prestens bruk etter kap. 4 som ikke lar seg løse etter første og annet ledd, avgjør biskopen spørsmålet.

KAP. 6:
GENERELLE REGLER OM
BRUK AV KIRKEN

§ 14: (Hva kapitlet handler om)

Med mindre annet er sagt eller fremgår av sammenhengen, får reglene i dette kapitlet anvendelse på all bruk av kirken etter kap. 2 til 4.

§ 15: (Generelle plikter for bruker av kirken)

Den som bruker kirken, skal sørge for at alt går sømmelig for seg, og at kirken med tilbehør behandles forsvarlig og med respekt.

§ 16: (Adgang til kirken)

Enhver har adgang til de arrangementer som holdes i kirken. En person kan bare bortvises dersom han forstyrrer arrangementet eller krenker kirkens verdighet.

Ved bruk av kirken til vigslor eller begravelser kan likevel forrettende prest, på anmodning fra brudeparet eller de etterlatte, bestemme at handlingen skal foregå for lukkede dører.

§ 17: (Inngangspenger m.v.)

Det kan ikke tas betaling for adgang til kirken bortsett fra ved kirkekonsserter og andre kulturelle arrangementer hvor menighetsrådet har samtykket i at slik betaling kreves.

Innkrevning av inngangspenger, f.eks. ved salg av billetter, bør ikke skje i kirkerommet, men kan f.eks. skje i våpenhuset.

KAP. 7:
IKRAFTTREDELSE OG OPPHEVING AV
ELDRE BESTEMMELSER

§ 18: (Ikrafttredelse)

Disse reglene trer i kraft fra den tid Kirkerådet bestemmer.

§ 19: (Opphevelse av
eldre bestemmelser)

Med virkning fra ikrafttredelsen, jf. § 18, er følgende eldre bestemmelser om bruk av kirken opphevet (jf. kgl.res.):

*

2. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å fatte vedtak om hvilke bestemmelser som bør oppheves i forbindelse med at reglene trer i kraft og innarbeider disse i reglens § 19.

I den forbindelse gis også Kirkerådet fullmakt til å vurdere hvilke bestemmelser som bør oppheves med hensyn til bruk av kirken til forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger.

3. Kirkerådet gis myndighet til å fastsette tidspunktet for ikrafttredelse av reglene.
4. Kirkemøtet ber Kirkerådet utgi reglene i et eget hefte der også merknader til de enkelte bestemmelsene tas med.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 15/91: **ORDNING FOR
SØRREGUDSTJENESTE
(Gudstjeneste
ved katastrofer)**

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

- Dokument 15.1 **SAKSORIENTERING**
- Dokument 15.2 **BAKGRUNN OG BEGRUNNELSE FOR
SØRREGUDSTJENESTE
(Gudstjeneste ved katastrofer)**
- Dokument 15.3 **ORDNING FOR
SØRREGUDSTJENESTE
(Gudstjeneste ved katastrofer)
(Bokmål)**
- Dokument 15.4 **ORDNING FOR
SØRREGUDSTJENESTE
(Gudstjeneste ved katastrofer)
(Nynorsk)**

INNSTILLING FRA KOMITE A:

Saksorientering

En arbeidsgruppe oppnevnt av Liturgisk Utvalg, leverte et utkast til "Ordning for gudstjeneste ved katastrofer" med bakgrunnsmateriale mot slutten av 1990.

Med få unntak sluttet høringsinstansene seg til forslaget, men samtidig ble det påpekt mangler ved det og foreslått en del endringer.

Kirkens gudstjenesteråd har bearbeidet dokumentene på bakgrunn av høringsuttalelsene. Kirkerådet har anbefalt foreliggende ordning og Bispemøtet har støttet dette.

Komiteens merknader

Komiteen mener det er viktig og nødvendig at det blir en egen ordning for sørregudstjeneste i vår kirke. Ord-

ningen er utarbeidet for større katastrofer, men den kan og tilpasses ulykker lokalt.

Komiteen ser behovet for å få klargjort nærmere hvorvidt lystening i kirkelig regi eksklusivt er knyttet til Kristus som lyset, eller også kan inngå i, og være en del av selve minnefeiringen eksempelvis ved sørgegudstjenester.

Komiteen støtter det ønsket som under høringen kom fram om å se nærmere på gravferdsliturgiens bønner og tekstlesninger ut fra klage og katastrofesituasjoner.

Komiteen har følgende forslag til endringer. Det vises her til bokmålsutgaven, nynorskutgaven rettes tilsvarende.

- I "Bakgrunn og begrunnelse for sørgegudstjenester" (Dokument 15.2) foreslår komiteen at NoS 476 - "Vær sterk, min sjel, i denne tid" - tilføyes salmelisten (pkt. 8, s. 6).
- I "Ordning for sørgegudstjeneste", heretter benevnt ordningen, (Dokument 15.3) veiledningens pkt. 10, s. 2, heter det: "Der det ligger tilrette for det kan biskop eller prost holde en kort tale". Komiteen foreslår at "en kort tale" byttes ut med "prekenen", slik at det kommer tydelig fram at det ikke dreier seg om en ekstra tale.
- Komiteen støtter det som sykehusprestene i høringen har påpekt, at det gis for liten mulighet for anklage og protest i bønnene, og i liturgien for øvrig.

Komiteen er av den oppfatning at formuleringen av tredje alternativ av klagebønnen ikke er god (pkt. 3, s. 3). Ønsket om å sette ord på menneskers protest er verdifullt, men formuleringene er uheldige. Det bør i stedet velges formuleringer som mere direkte taler om de etterlattes vanskeligheter med å forstå, og gir uttrykk for deres rop. De spørsmål bønnen stiller, får ingen naturlig oppfølging i liturgien. Komiteen mener at denne bønnen bør gis en annen ordlyd.

- I første alternativ av forbønnen i ordningen (pkt. 11, s. 4) foreslår komiteen denne endringen: "Vi ber særskilt for barn, ektefeller og venner, for foreldre, søsken og familie." endres til: "Vi ber særskilt for barn, ektefeller, foreldre, søsken, familie, venner og andre som står dem særlig nær."

Alternativ 2 av samme forbønn endres tilsvarende.

- Kirkerådet påpekte under sin behandling av saken at siste setning av forbønnens første alternativ (pkt. 11, s. 5) også kunne innarbeides i siste del av bønnens andre alternativ. Dette kan imøtekomme ønsket fra høringen om å styrke det kristologiske i ordningen. Den aktuelle del av setningen lyder: "og vi takker deg for din sønn Jesus Kristus, som ved sin død og oppstandelse ga oss håpet om det evige liv". Komiteen forutsetter at dette anliggen- det innarbeides i bønnen, eventuelt i bearbeidet form.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet fastsetter "ORDNING FOR SØRGEUDSTJENESTE - gudstjeneste ved katastrofer" til bruk i Den norske kirke.
2. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å foreta endringer på grunnlag av komiteens merknader. Ordning for sørgegudstjeneste vedlegges Kirkemøtets protokoll.
3. Kirkemøtet anbefaler at den fastsatte Ordning for sørgegudstjeneste med bakgrunn og begrunnelse får plass i permene for katastrofeberedskap.

PLENUMSBEHANDLING 1:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Torstein Jørgensen

Følgende hadde ordet:

Torstein Jørgensen, Sigurd Osberg, Per Lønning, Andreas Aarflot, Kåre Sten Larsen, Fredrik Grønningsæter.

Fremsatte forslag

Andreas Aarflot fremmet følgende forslag:

Saken utsettes.

Forslaget ble trukket.

Bjarne O. Weider fremmet dette forslaget:

Saken går tilbake til komiteen.

Forslaget ble enstemmig vedtatt.

NY INNSTILLING FRA KOMITE A:

Saksorientering

En arbeidsgruppe oppnevnt av Liturgisk Utvalg, leverte et utkast til "Ordning for gudstjeneste ved katastrofer" med bakgrunnsmateriale mot slutten av 1990.

Med få unntak sluttet høringsinstansene seg til forslaget, men samtidig ble det påpekt mangler ved det og foreslått en del endringer.

Kirkens gudstjenesteråd har bearbeidet dokumentene på bakgrunn av høringsuttalelsene. Kirkerådet har anbefalt foreliggende ordning og Bispemøtet har støttet dette.

Komiteens merknader

Komiteen mener det er viktig og nødvendig at det blir en egen ordning for sørgegudstjeneste i vår kirke. Ordningen er utarbeidet for større katastrofer, men den kan og tilpasses ulykker lokalt.

Komiteen ser behovet for å få klargjort nærmere hvorvidt lystening i kirkelig regi eksklusivt er knyttet til Kristus som lyset, eller også kan inngå i, og være en del av selve minnefeiringen eksempelvis ved sørgegudstjenester.

Komiteen støtter det ønsket som under høringen kom fram om å se nærmere på gravferdsliturgiens bønner og tekstlesninger ut fra klage- og katastrofesituasjoner.

Komiteen ønsker endringer på følgende punkt:

- I "Bakgrunn og begrunnelse for sørgegudstjenester" (Dokument 15.2) foreslår komiteen at NOS 476 - "Vær sterk, min sjel, i denne tid" - tilføyes salmelisten (pkt. 8, s. 6).
- Komiteen ønsker å presisere at det i gudstjenesten bare skal holdes én tale. Veiledningens pkt. 10, s. 2, bør i henhold til dette få følgende ordlyd: "Der det ligger til rette for det, kan biskop eller prost holde prekenen."
- Komiteen støtter det som sykehusprestene i høringen har påpekt, at det gis for liten mulighet for anklage og protest i bønnene, og i liturgien for øvrig.

Komiteen er av den oppfatning at formuleringen av tredje alternativ av klagebønnen ikke er god (pkt. 3, s. 3). Ønsket om å sette ord på menneskers

protest er verdifullt, men formuleringene er uheldige. Det bør i stedet velges formuleringer som mere direkte taler om de etterlattes vanskeligheter med å forstå, og gir uttrykk for deres rop. De spørsmål bønnen stiller, får ingen naturlig oppfølging i liturgien. Komiteen mener at denne bønne bør gis en annen ordlyd.

- Komiteen mener at formuleringen i forbønnen (pkt. 11, s. 4) ikke inkluderer mange nok kategorier av pårørende. Komiteen ønsker at formuleringen endres til: "Vi ber særskilt for barn, ektefeller, foreldre og søsken, for familie, venner og andre som står de omkomne særlig nær."

Andre alternativ av samme forbønn endres tilsvarende: "Hold din hånd over barn, ektefeller, foreldre og søsken, over familie, venner og andre som står de omkomne særlig nær, og som nå tynges av sorg."

- Komiteen deler synspunktene fra høringsinstansene om å styrke det kristologiske aspekt i forbønnens annet alternativ, pkt. 11, s. 5. Kirkerådet påpekte også dette under sin behandling av saken. Komiteen foreslår at siste setning av forbønnens andre alternativ endres til: "Møt oss, Gud, i din sønn Jesus Kristus, og tenn håp i vår tomhet."

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet fastsetter "ORDNING FOR SØRGEKUDSTJENESTE - gudstjeneste ved katastrofer" til bruk i Den norske kirke, med følgende endringer:
  - a. I "Bakgrunn og begrunnelse for sørgegudstjenester" tas NOS 476 - "Vær sterk, min sjel, i denne tid" - inn i salmelisten (pkt. 8, s. 6).
  - b. Veiledningens pkt. 10, s. 2, siste setning, endres til:

(Bokmål)

"Der det ligger til rette for det, kan biskop eller prost holde prekenen, ..."

(Nynorsk)

"Der det ligg til rettes for det, kan biskop eller prost halda preika, ..."
  - c. Klagebønnens tredje alternativ, liturgi

pkt. 3, s. 3, som begynner med "Herre, vår Gud!" og slutter med "Herre, vær oss nær!" tas ut av liturgien.

- d. Følgende bønn tas inn som nytt tredje alternativ i pkt. 3 - Klagebønn:

(Bokmål)

"Herre, vår Gud!
Vi knuges av tanken på våre kjære
da de var i nød.
Hvor var du, Herre, da ulykken rammet dem?
Hvorfor måtte de omkomme, Gud?

Vi roper ut vår sorg og harme,
vår klage og anklage.
I smerte roper vi til deg:
Hvorfor, Herre, hvorfor?

Kom oss nær, Herre!
hør våre rop!"

(Nynorsk)

"Herre, vår Gud!
Vi vert knuga av tanken på våre kjære
då dei var i naud.
Kvar var du, Herre, då ulukka råka dei?
Kvifor måtte dei koma bort, Gud?

Vi ropar ut vår sorg og harme,
vi klagar deg Gud, og vi klagar til deg.
I smerte ropar vi til deg:
Kvifor, Herre, kvifor!

Kom til oss, Herre!
Høyr våre rop!"

- e. Første alternativ av forbønnen, pkt. 11, s. 4, endres til:

(Bokmål)

"Vi ber særskilt for barn, ektefeller, foreldre og søsken, for familie, venner og andre som står de omkomne særlig nær."

(Nynorsk)

"Vi bed særskilt for born, ektemakar, foreldre og sysken, for familie, vener og andre som står dei som er komne bort, særleg nær."

Andre alternativ av samme forbønn endres tilsvarende:

(Bokmål)

"Hold din hånd over barn, ektefeller, foreldre og søsken, over familie, venner og andre som står de omkomne særlig nær, og som nå tynges av sorg."

(Nynorsk)

"Hald di hand over born, ektemakar, foreldre og sysken, over familie, vener og andre som står dei som er komne bort, særleg nær, og som no er tyngde av sorg."

f. Siste setning av forbønnens andre alternativ endres til:

(Bokmål)

"Møt oss, Gud, i din sønn Jesus Kristus, og tenn håp i vår tomhet."

(Nynorsk)

"Møt oss, Gud, i din son Jesus Kristus. Skap von i oss, når vi kjenner oss tome."

2. Ordning for sørgegudstjeneste gjøres gjeldende fra dags dato. Ordningen vedlegges Kirkemøtets protokoll.
3. Kirkemøtet anbefaler at den fastsatte Ordning for sørgegudstjeneste med bakgrunn og begrunnelse får plass i permene for katastrofeberedskap.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Torstein Jørgensen

Følgende hadde ordet:

Torstein Jørgensen, Oddmund Brundtland, Finn Wagle, Harald Gammelstæter, Anne Tveter, Andreas Aarflot.

Fremsatte forslag

Fredrik Grønningsæter fremmet følgende forslag:

Veiledningen, pkt. 10 (s. 2) innledes slik:

"Gudstjenesten forrettes fortrinnsvis av ..."

Forslaget falt.

Komiteens forslag til vedtak pkt. d ble trukket.

KIRKEMØTET's
VEDTAK

---

1. Kirkemøtet fastsetter "ORDNING FOR SØRGEKUDSTJENESTE - gudstjeneste ved katastrofer" til bruk i Den norske kirke, med følgende endringer:

a. I "Bakgrunn og begrunnelse for sørgegudstjenester" tas NoS 476 "Vær sterk, min sjel, i denne tid" inn i salmelisten (pkt. 8, s. 6).

b. Veiledningens pkt. 10, s. 2, siste setning, endres til:

(Bokmål)

"Der det ligger til rette for det, kan biskop eller prost holde prekenen, ..."

(Nynorsk)

"Der det ligg til rettes for det, kan biskop eller prost halda preika, ..."

c. Klagebønnens tredje alternativ, liturgiens pkt. 3, s. 3, som begynner med "Herre, vår Gud!" og slutter med "Herre, vær oss nær!" tas ut av liturgien.

d. Første alternativ av forbønnen, pkt. 11, s. 4, endres til:

(Bokmål)

"Vi ber særskilt for barn, ektefeller, foreldre og søsken, for familie, venner og andre som står de omkomne særlig nær."

(Nynorsk)

"Vi bed særskilt for born, ektemakar, foreldre og sysken, for familie, vener og andre som står dei som er komne bort, særleg nær."

Andre alternativ av samme forbønn endres tilsvarende:

(Bokmål)

"Hold din hånd over barn, ektefeller, foreldre og søsken, over familie, venner og andre som står de omkomne særlig nær, og som nå tynges av sorg."

(Nynorsk)

"Hald di hand over born, ektemakar, foreldre og sysken, over familie, vener og andre som står dei som er komne bort, særleg nær, og som no er tyngde av sorg."

- e. Siste setning av forbønnens andre alternativ endres til:

(Bokmål)

"Møt oss, Gud, i din sønn Jesus Kristus, og tenn håp i vår tomhet."

(Nynorsk)

"Møt oss, Gud, i din son Jesus Kristus. Skap von i oss, når vi kjenner oss tome."

2. Ordning for sørgegudstjeneste gjøres gjeldende fra dags dato. Ordningen vedlegges Kirkemøtets protokoll.
3. Kirkemøtet anbefaler at den fastsatte Ordning for sørgegudstjeneste med bakgrunn og begrunnelse får plass i permene for katastrofeberedskap.

*

Vedtaket var enstemmig.

Ordning for
SØRGEUDSTJENESTE
(Gudstjeneste ved katastrofer)

VEILEDNING

1. Ordningens primære bruk gjelder katastrofer og store ulykker med tap av menneskeliv. Den brukes kort tid etter at katastrofen/ulykken er blitt allment kjent. Med tilpasninger kan ordningen også brukes ved mer varige krisetilstander som kaller på menighetens oppmerksomhet.

Gudstjenesten finner sted i kirken

- a) på ulykkesstedet,
  - b) der berørte samles,
  - c) der berørte bor,
  - d) i de menigheter som i den aktuelle situasjon vil samles i deltakelse og forbønn.
2. Gudstjenesteordningen er veiledende. Hvilke ledd som skal brukes, avpasses etter anledningen. Bønnene kan utformes med henblikk på den gitte situasjon. Gudstjenestens gang bør i hvert konkret tilfelle foreligge i et enkelt hefte, med både tekster, salmer og bønner.
  3. Liturgen, og de som ellers skal delta, holder seg til de opplysninger om katastrofen som er offisielt bekreftet.
  4. Kirken bør være åpen i god tid før gudstjenesten. Likeledes bør det gis anledning for dem som ønsker det, til å få være i kirken etter at gudstjenesten er slutt. Tidsrammene i denne forbindelse kan bekjentgjøres på forhånd og nevnes i det trykte programmet. Det bør være lett å finne prester/sjelesørgere å tale med i kirken både før og etter gudstjenesten.
  5. I forberedelsen av gudstjenesten må det tas hensyn til at de forulykkede også kan ha annen bakgrunn enn i Den norske kirke.
  6. I koret kan det på høvelig plass være oppsatt/utlagt særskilte sorgsymboler (f.eks. blomsterkors eller hjerter) som de pårørende kan ta med hjem. Det tas her hensyn til de forulykkedes og pårørendes livssyn og religiøse bakgrunn, men bruken av slike symboler må ikke bryte med samlingens karakter av kristen gudstjeneste.

7. Sorgsymboler og æresbevisninger må, i likhet med salmer, sanger og eventuelt dikt, på forhånd godkjennes av hovedansvarlig prest. Alt musikkstoff må på forhånd godkjennes av organisten.
8. 1/2 time før gudstjenesten ringes det i fem minutter med kirkeklokken. Senere ringes det 10 minutter før gudstjenestens begynnelse, hvorav de siste 5 minutter ved klemting med samme klokke. Ved gudstjenestens slutt slås 9 bedeslag.
9. De gudstjenestebesøkende kan tas imot i våpenhuset av liturgen og andre medvirkende. Med unntak av eventuelle representanter for kongehuset, finner og forlater offisielle gjester selv sine plasser.
10. Gudstjenesten forrettes av prest(er) og diakon eller kirkelig medarbeider som står sentralt i hjelpearbeidet, eller tilhører den lokale menighet. Der det ligger til rette for det kan biskop eller prost holde prekenen, eventuelt også lede forbønnen og lyse velsignelsen.
11. Gudstjenesten kan innledes med en stille prosesjon under preludiet der de forrettende og eventuelt kor deltar.
12. De som forretter, bærer liturgisk drakt. Fiolett er liturgisk farve. Messehaket, eventuelt korkåpe brukes ikke.
13. Etter samråd med organist kan kor eller instrumentgruppe, sang- eller instrumentalsolist delta. Antall stykker begrenses til ett på de anviste steder i ordningen. Så langt det er mulig bør koret plasseres slik at det er fri sikt til alteret. Koretets opptreden må være så diskret som mulig.
14. Eventuell mediedekning må skje diskret, og uten fokusering på de pårørende.

*

1. INNGANG

Liturger og eventuelt kor kan gå inn i stille prosesjon. I forbindelse med, eller i stedet for preludium, kan det synges en salme. Alternativt kan det også fremføres egnet instrumental- eller vokalmusikk.

2. INTIMASJON

Fra lesepulten sier liturgen eller en av de øvrige medvirkende noen ord om anledningen, og om hvem som er til stede.

Menigheten inviteres til

- å være sammen i smerten og sorgen,
- å la tankene gå til de forulykkede (savnede),
- å rope til Gud i smerten,
- å be Gud om styrke og trøst.

3. KLAGEBØNN

Fra lesepulten innbyr liturgen til klagebønn, med et av følgende eller lignende ord:

Enten:

Våre ord blir fattige i møtet med det ufattelige. La oss derfor hente ord til vår klage og bønn fra Bibelen.

Eller:

Gud er ikke langt borte fra noen av oss. La oss derfor her i Guds hus åpne våre hjerter, og klage vår nød for ham.

Eller:

Guds ord sier: Herren er nær hos alle som kaller på ham, hos dem som har et nedbrutt hjerte.

(Salme 145,18 og 34,19)

Klagebønnen kan deretter innledes med:

La oss vende oss til Gud med vårt klagerop.

Liturgen kneler på alterringen under klagebønnen.

Fra det dype roper jeg til deg, Herre.
Herre, hør min røst!
Vend øret til når jeg trygler og ber.
Herre, lytt til mitt rop.
Vær ikke taus når jeg gråter!

(Salme 130,1-2 og 39,13a)

Vær meg nådig, Herre, for jeg er i nød!

Mitt øye sløves av bitter sorg,
ja også min sjel og min kropp.

(Salme 31,10)

Jeg som en død blant døde.

(Salme 88,6)

I dag må jeg klage bittert.

(Job 23,2)

Jeg håpet på lykke,
men ulykken kom,
jeg ventet på lys,
men det ble mørke.

Det bruser i mitt indre,
jeg blir ikke rolig,
ulykkesdager har møtt meg.

(Job 30,26-27)

Øynene mine forgår av gråt.

(Klag 2,11)

Vi vet ikke hva hva vi skal gjøre;
men våre øyne er vendt mot deg.

(2. Krøn. 20,12c.)

Klagebønnen fortsetter med en av de følgende eller
en annen lignende bønn formet for anledningen:

Enten:

Herre, i vår ulykke er vi kommet til ditt hus
med vår klage og vår bønn.
Vær oss nær i vår smerte.
Vend øret til våre rop. Amen.

Eller:

Herre, vi er kommet til ditt hus
med vår klage og vår bønn.
Vi roper til deg om det ufattelige som er skjedd:
Hvorfor, Herre? Hvorfor?
Vi kjenner avmakt og fortvilelse.
Se våre tårer!
Hør våre rop!
Lytt til vår klage!

Klagebønnen kan avsluttes med et Kyrie.

Etter bønnen går liturgen tilbake til sin plass i koret.

4. SALME

I tillegg til eller i stedet for salmen kan det her om ønskelig fremføres solosang eller korsang.

5. HILSEN

En offisiell representant eller en representant for dem som er berørt av det som er skjedd, kan her bringe en kort hilsen.

6. NAVNEOPPLESNING

Fra lesepulten kan en annen av de medvirkende innlede eventuell navneopplesning med følgende eller lignende ord:

La oss reise oss og høre deres navn som vi i dag savner.

De forulykkedes (og savnedes) navn (eventuelt også alder og bosted) leses tydelig. Forsamlingen kan stå under navneopplesningen, som avsluttes med:

Fred være med deres minne.

7. MUSIKK

Det kan her fremføres vokal- eller instrumental-musikk av meditativ karakter. Eventuelt kan det leses en salme eller et dikt som passer i sammenhengen.

8. TEKSTLESNING OG PREKEN

9. SALME

10. LYSTENNING

En av de medvirkende sier:

Når vi nå skal be, la oss tenne lys som tegn på at Kristus, verdens lys, er nær i vårt mørke.

Et eller noen få lys, sentralt plassert i kirkens kor, tennes av en av de medvirkende eller av representanter for de pårørende, hvorav gjerne et barn. Lysenes antall skal ikke svare til eventuelt antall forulykkede.

11. FORBØNN

Liturgen går for alteret.

Enten:

Herre Gud, himmelske Far. Vi rekker våre hender frem mot deg. Vi ber om at du må være nær med håp og trøst til alle som er rammet av denne ulykken. Vi ber særskilt for barn, ektefeller, foreldre og søsken, for familie og venner og andre som står de omkomne særlig nær. Vi ber også for kolleger og arbeidskamerater og for alle som nå er tynget av sorg. Gi dem styrke til å bære sorgen og smerten i dag. Gi dem mot til å møte dagene som kommer. Vi ber for hjelpearbeiderne og deres innsats. Vi takker deg for alle som i disse dagene viser omsorg, og gir av sin tid og sine krefter for å hjelpe. Og vi takker deg for din sønn Jesus Kristus, som ved sin død og oppstandelse ga oss håpet om det evige liv. Amen.

Eller:

En av de medvirkende går til lesepulten og liturgen for alteret:

Leder: La oss be til Gud, vår himmelske Far.

Liturgen: Himmelske Far! Du kjenner oss alle, og ser vår nød i denne stund. Vi tenker på dem som er revet bort fra oss [og dem som er savnet]. Vi tenker på alt vi har delt med dem, og takker deg for det gode vi bærer med oss videre. La vonde minner bli mildnet i din nåde. Vær oss nær i vårt mørke.

Alle: Herre, hør vår bønn!

Leder: La oss be om Guds omsorg for dem som i dag må bære smerte og savn.

Liturgen: Himmelske Far! Hold din hånd over barn, ektefeller, foreldre og søsken, over familie, venner og andre som står de omkomne særlig nær, og som nå tynges av sorg. Til deg kommer vi med våre tårer og vår bekymring, med vår fortvilelse over det gåtefulle. Vær oss nær når vi skal møte dagene som kommer.

Alle: Herre, hør vår bønn!

Leder: La oss be for alle som er med på å hjelpe.

Liturgen: Himmelske Far! Vi takker deg for alle dem som er engasjert med å hjelpe. Vi takker deg for alle som viser omsorg og støtte, og ber deg: Gi oss alle din kraft, så vi bærer hverandres byrder og gir hverandre trøst så langt vi evner.

Alle: Herre, hør vår bønn!

Leder: La oss be om Guds lys.

Liturgen: Himmelske Far! Vi takker for at din omsorg ikke tar slutt, selv om vi har vondt for å fatte det nå. La oss se ditt lys i lidelsens mørke. Møt oss, Gud, i din sønn Jesus Kristus, og tenn håp i vår tomhet.

Alle: Herre, hør vår bønn! Amen.

Ved begge alternativene kan liturgen avslutte forbønnen med Amen, og si vendt mot forsamlingen:

La oss hver for oss tenke på våre kjære, og bære våre tanker frem for Gud.

Etter en tids stillhet avslutter liturgen bønningen med Amen, og fortsetter:

La oss be Herrens bønn.

Fader vår, du som er i himmelen!
La ditt navn holdes hellig.
La ditt rike komme.
La din vilje skje på jorden som i himmelen.
Gi oss i dag vårt daglige brød.
Forlat oss vår skyld,
som vi og forlater våre skyldnere.
Led oss ikke inn i fristelse,
men frels oss fra det onde.

For riket er ditt, og makten og æren i evighet.
Amen.

12. SALME

13. VELSIGNELSE

Liturgen: Ta imot velsignelsen.

Forsamlingen reiser seg.

Herren velsigne deg og bevare deg,
Herren la sitt ansikt lyse over deg, og være deg
nådig,
Herren løfte sitt åsyn på deg, og gi deg fred. +

Etter velsignelsen slås 9 bedeslag.

14. UTGANG

Det kan framføres egnet instrumentalmusikk, for-
trinnsvis orgel. En lysglobe eller et bord med lys
kan plasseres slik at de pårørende kan tenne lys på
vei ut av kirken.

*

Ordning for
SØRGJEGUDSTENESTE
(Gudsteneste ved katastrofer)

RETTLEIING

1. Ordninga skal primært brukast i samband med katastrofer og store ulukker med tap av menneskeliv. Ho skal brukast stutt tid etter at katastrofen/ulukka er vorten allment kjend. Ordninga kan også tilpassast slik at ho kan brukast ved meir varande krisetilstand der kyrkjelyden er kalla til å syna omsut.

Gudstenesta vert halden i kyrkja

- a) på ulukkestaden,
  - b) der dei det vedkjem, er samla,
  - c) der dei det vedkjem, bur,
  - d) i dei kyrkjelydane som vil samlast i deltaking og forbøn i den aktuelle situasjonen.
2. Gudstenesteordninga er rettleiande. Høvet avgjer kva for lekkar som bør brukast. Bønene kan formulast med omsyn på den særskilde situasjonen. Ordninga for gudstenesta bør i kvart konkret tilfelle liggje føre i eit enkelt hefte med både tekstar, salmar og bønner.
  3. Liturgen og dei som elles er med, skal halde seg til dei opplysningane om katastrofen som er offisielt stadfeste.
  4. Kyrkja bør vera open i god tid før gudstenesta. Sameleis bør det vera høve for dei som ynskjer det, å vera att i kyrkja etter at gudstenesta er slutt. Tidsråmene bør kunngjerast på førehand og nemnast i det prenta programmet. Det bør vera lett å finna prestar/sjelesørgjarar å tala med i kyrkja både før og etter gudstenesta.
  5. Når ein førebur gudstenesta, lyt ein ta omsyn til at dei som har vore ute for ulukka, kan ha ein annan bakgrunn enn Den norske kyrkja.
  6. I koret kan det på høveleg stad vera stilt opp/lagt ut særskilde sorgsymbol (t.d. blomkrossar eller hjarte), som dei næraste kan ta med seg heim. Her må ein ta omsyn til livssynet og den religiøse bakgrunnen åt dei som har vore utsette for ulukka, og åt dei næraste. Bruken av slike symbol må ikkje bryta med karakteren åt samlinga som kristen gudsteneste.

7. Sorgsymbol og æresmerke må, sameleis som salmar, songar og eventuelt dikt, godkjennast på førehand av den presten som har hovudansvaret. All musikken skal godkjennast av organisten på førehand.
8. 1/2 time før gudstenesta ringjer ein fem minuttar med kyrkjeklokka. Seinare ringjer ein 10 minuttar før gudstenesta tek til, dei siste fem minuttane med klemting av same klokka.
9. Liturgen og andre som medverkar, kan ta imot gjestene til gudstenesta i våpenhuset. Omfram representantar for kongehuset finn og forlet offisielle gjester sjølve plassane sine.
10. Ved gudstenesta gjer prest(ar) og diakon eller kyrkjeleg medarbeidar som står sentralt i hjelpearbeidet, teneste. Der det ligg til rettes for det, kan biskop eller prost halda preika, eventuelt også leia forbøna og lysa velsigninga.
11. Til innleiing i gudstenesta kan det under preludiet vera ein still prosesjon, der dei som gjer teneste, og eventuelt kor, er med.
12. Dei som gjer teneste, ber liturgisk drakt. Den liturgiske fargen er fiolett. Messehaket, eventuelt korkåpe, skal ikkje nyttast.
13. Etter samråd med organisten kan det vera med kor eller instrumentalgruppe, song- eller instrumentalsolist i gudstenesta. Det skal framførast berre eitt stykke på kvar av dei stadene der ordninga gjev høve til slike innslag. Så langt det er råd, bør koret stå slik at det er fritt syn til altaret. Koret må te seg så diskret som råd er.
14. Eventuell mediedekning må vera diskret og utan fokusering på dei næraste.

*

1. INNGANG

Liturgar og eventuelt kor kan gå inn i stille prosesjon. I samband med, eller i staden for preludium, kan det syngjast ein salme. Alternativt kan det framførast annan høveleg instrumental- eller vokalmusikk.

2. INTIMASJON

Frå lesepulten seier liturgen eller ein annan av dei som medverkar, nokre ord om høvet og om kven som er til stades.

Kyrkjelyden vert invitert til

- å vera saman i liding og sorg,
- å la tankane gå til dei som har mist livet (er sakna),
- å ropa til Gud i lidinga
- å be Gud om styrke og trøyst.

3. KLAGEBØN

Frå lesepulten innbyd liturgen til klagebøn, med eit av dei følgjande eller med liknande ord:

Anten:

Våre ord vert fattige i møtet med det ufattelege. Lat oss difor henta ord til klagen og bøna vår frå Bibelen.

Eller:

Gud er ikkje langt borte frå nokon av oss. Lat oss difor her i Guds hus opna hjarto våre og klaga vår naud for han.

Eller:

Guds ord seier: Herren er nær hjå alle som kallar på han, hjå dei som har eit sundbrote hjarta.

(Salme 145,18 og 34,19)

Klagebøna kan deretter innleiast med:

Lat oss venda oss til Gud med vårt klagerop.

Liturgen knelar på altarringen under klagebøna.

Frå djupet ropar eg til deg, Herre.
Herre, høyr mi røyst!
Vend øyra til og høyr når eg tryglar og bed.
Herre, lyd på mitt rop,
og tei ikkje når eg gråt!

(Salme 130,1-2 og 39,13a)

Ver meg nådig, Herre, for eg er i naud.
Mitt auga sløvest av bitter sorg,
ja, mi sjel og min lekam óg,

(Salme 31,10)

Eg er som ein død mellom døde.

(Salme 88,6)

I dag må eg klaga sårt.

(Job 23,2)

Eg vona på lukke, men ulukka kom,
eg venta på ljós, men det vart mørker.

Det brusar i meg,
eg får ikkje ro;
ulukkedagar har møtt meg.

(Job 30, 26-27)

Augo mine forgår av gråt.

(Klag 2,11)

Vi veit ikkje kva vi skal gjera;
men augo våre er vende mot deg.

(2 Krøn 20,12c)

Klagebøna held fram med ei av dei følgjande bønene
eller ei anna, liknande bøn, som er laga for høvet:

Anten:

Herre, i vår ulukke er vi komne til ditt hus med
vår klage og vår bøn.
Vær nær hjå oss når vi lid og syrgjer.
Vend øyra til våre rop. Amen.

Eller:

Herre, vi er komne til ditt hus
med vår klage og vår bøn.
Vi ropar til deg om det ufattelege som har hendt:
Kvifor, Herre? Kvifor?
Vi kjenner avmakt og fortviling.
Sjå våre tårer!
Høyr våre rop!
Lyd på vår klage!

Klagebøna kan avsluttast med eit Kyrie.

Etter bønna går liturgen attende til plassen sin i koret.

4. SALME

I tillegg til salmen kan det her framførast ein solosong eller ein korsong, dersom det er ynskjande.

5. HELSING

Ein offisiell representant eller ein representant for dei som hendinga vedkjem, kan her bera fram ei stutt helsing.

6. OPPLESING AV NAMN

Frå lesepulten kan ein annan av dei som medverkar, innleia ei eventuell opplesing av namna med følgjande eller liknande ord:

Lat oss reisa oss og høyra namna på dei som vi i dag saknar.

Namna på dei som har mist livet (og dei som er sakna), vert lesne tydeleg (eventuelt også alder og bustad). Lyden kan stå under namneopplesinga, som vert avslutta med:

Fred vere med deira minne.

7. MUSIKK

Her kan det framførast vokal- eller instrumental-musikk av meditativ karakter. Eventuelt kan det lesast ein salme eller eit dikt som høver i samanhengen.

8. TEKSTLESING OG PREIKE

9. SALME

10. KVEIKING AV LJOS

Ein av dei som medverkar, seier:

Når vi no skal be, lat oss kveikja ljøs som teikn på at Kristus, verdsens ljøs, er nær i vårt mørker.

Ein av dei som medverkar, eller representantar for dei næraste, mellom dei gjerne eit barn, kan kveikja eit eller nokre fåe ljøs som er sette fram sentralt i koret. Talet på ljøsa skal ikkje svara til det eventuelle talet på dei som har mist livet.

11. FORBØN

Liturgen går for altaret.

Anten:

Herre Gud, himmelske Far. Vi retter hendene våre fram mot deg. Vi bed om at du må vera nær med von og trøyst til alle som er råka av denne ulukka. Vi bed særskilt for born, ektemakar, foreldre og sysken, for familie, vener og andre som står dei som er komne bort, særleg nær. Vi bed og for kollegaer og arbeidskameratar og for alle som er tyngde av sorg. Gjev dei styrke til å bera sorga og lidinga i dag. Gjev dei mot til å møte dagane som kjem. Vi bed for hjelpearbeidarane og innsatsen deira. Vi takkar deg for alle som i desse dagane syner omsorg og gjev av si tid og sine krefter for å hjelpa. Og vi takkar deg for Son din, Jesus Kristus, som i si oppstode gav oss vona om det ævelege livet. Amen.

Eller:

Ein av dei som medverkar, går til lesepulten og liturgen for altaret.

Leiar: Lat oss be til Gud, vår himmelske Far.

Liturgen: Himmelske Far! Du kjenner oss alle og ser vår naud i denne stunda. Vi tenkjer på dei som er rivne bort frå oss [og dei som er sakna]. Vi tenkjer på alt vi har delt med dei, og takkar deg for det gode vi ber med oss vidare. Lat vonde minne mildnast i din nåde. Ver nær hjå oss i vårt mørker.

Alle: Gud, høyr vår bøn!

Leiar: Lat oss be om Guds omsorg for dei som i dag ber liding og sakn.

Liturgen: Himmelske Far! Hald di hand over born, ektemakar, foreldre og sysken, over familie, vener og andre som står dei som er komne bort, særleg nær, og som no er tyngde av sorg. Til deg kjem vi med våre tårer og vår angest, med vår fortvilning over det gåtefulle. Ver nær hjå oss når vi skal møte dagane som kjem.

Leiar: Lat oss be for alle som er med på å hjelpa.

Liturgen: Himmelske Far! Vi takkar deg for alle dei som er engasjerte med å hjelpa. Vi takkar deg for alle som syner omsut og gjev støtte, og vi bed deg: Gjev oss alle di kraft, så vi ber byrdene for kvarandre og trøystar så langt vi evnar.

Alle: Herre, høyr vår bøn!

Leiar: Lat oss bed om Guds ljøs.

Liturgen: Himmelske Far! Vi takkar for at di omsorg ikkje tek slutt, jamvel om det er vondt å fatta det no. Lat oss sjå ditt ljøs i det mørkret som lidinga fører oss ned i. Møt oss, Gud, i din son Jesus Kristus. Skap von i oss når vi kjenner oss tome.

Alle: Herre, høyr vår bøn! Amen.

I båe tilfella kan liturgen avslutta forbøna med Amen og seia, vend mot lyden:

Lat oss no kvar for oss tenkja på våre kjære og bera tankane våre fram for Gud.

Etter ei stille avsluttar liturgen bøna med Amen og held fram:

Fader vår, du som er i himmelen!
Lat namnet ditt helgast.
Lat riket ditt koma.
Lat viljen din råda på jorda så som i himmelen.
Gjev oss i dag vårt daglege brød.
forlat oss vår skuld,
som vi óg forlet våre skuldmenn.
Før oss ikkje ut i freisting, men frels oss frå det vonde.
For riket er ditt, og makta og æra i all æve.
Amen.

12. SALME

13. VELSIGNING

Lyden reiser seg.

Herren velsigne deg og vare deg.
Herren late sitt andlet lysa over deg og vere deg nådig.
Herren lyfte sitt åsyn på deg og gjeve deg fred. +

Etter velsigninga følgjer 9 bøneslag.

14. UTGANG

Det kan framførast høveleg instrumentalmusikk, helst på orgel. Ein kan setje fram ein ljosglobe eller eit bord med ljøs slik at dei næraste kan kveikja ljøs på veg ut or kyrkja.

*

Sak KM 16/91: VEDTATTE ORDNINGER
FOR DÅP

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 16.1 SAKSORIENTERING

DOKUMENT 16.2 ORDNING FOR
- BARNEDÅP I EGEN
DÅPSGUDSTJENESTE
- NØDDÅP
- STADFESTELSE AV NØDDÅP

INNSTILLING FRA KOMITE A:

Saksorientering

Ved en gjennomgang av de ordninger som skal med i kir-
kens nye liturgiske bøker, har det vist seg at tre av
disse formelt ikke er fastsatt ved kongelig resolusjon.
Det er nå opp til Kirkemøtet å gi disse den nødvendige
godkjenning.

De fremlagte ordninger er justert i samsvar med vedtak
som er gjort i andre liturgisaker, og som har konse-
kvenser for dåpsordningene.

Vedtak i sak KM 18/91 - Mindre liturgiske endringer III
- pkt. A/Bønnen ved døpefonten - vil kunne få følger
også for denne saken.

Kirkens gudstjenestråd (KGR) har vurdert situasjonen
slik at ordningene for nøddåp og stadfesting av nøddåp
også bør omfatte voksne. Både Kirkerådet og Bispemøtet
har sagt seg enig i dette, og det anbefales derfor at
Kirkemøtet delegerer til Kirkerådet å tilrettelegge de
to nevnte ordningene også for voksne. Det forutsettes
at dette ikke medfører at arbeidet med utgivelsen av de
nye liturgiske bøker blir forsinket.

De konsekvensene slik tilrettelegging vil få for vei-
ledningene, fremgår av sak KM 18/91 - Mindre liturgiske
endringer III - punktene C5 og C6.

Komiteens merknader

Komiteen ser at det er nødvendig at også disse ordningene får sin formelle godkjenning. Forslag til ønskede tekstendringer kan derfor ikke tas inn nå, men kan eventuelt fremmes senere på vanlig måte gjennom KGR.

Vedrørende eventuelle ønskede endringer drøftet komiteen hvorvidt bruken av det kursiverte pronomen "han" er problematisk i denne sammenheng. Komiteen finner at det på det nåværende trinn i prosessen vil være vanskelig å gjennomarbeide problematikken omkring det representative "han" (som skal tilpasses kjønn og tall i den aktuelle situasjon), slik det skal fremgå av veiledningen. Arbeidet med en oppretting er relativt omfattende, om den skal få mer enn tilfeldige nedslag - som eventuelt her.

Fra det pågående arbeidet med ferdigstillelsen av de liturgiske tekster for trykning i kirkens nye bøker, er komiteen gjort oppmerksom på enkelte uklarheter i veiledningspunktene for øvrig og i strukturen i ordningene for barnedåp i egen dåpsgudstjeneste og dåp av voksne i egen dåpsgudstjeneste. Det er komiteens vurdering at parallelle ordninger må få lik struktur og at veiledningene til slike ordninger må svare til hverandre.

Komiteen sier seg enig i den vurdering at ordningene for nøddåp og stadfestelse av nøddåp tilrettelegges for voksne.

Det ble ellers i komiteen bl.a. uttrykt ønske om at Ordning for nøddåp igjen kommer inn i salmeboken.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet godkjenner de tre dåpsordningene:
  - Ordning for barnedåp i egen dåpsgudstjeneste
  - Ordning for nøddåp
  - Ordning for stadfesting av nøddåp til bruk i Den norske kirke
2. Kirkemøtet forutsetter at Ordning for barnedåp i egen dåpsgudstjeneste gis samme struktur som den allerede godkjente Ordning for dåp av voksne i egen dåpsgudstjeneste. Kirkemøtet forutsetter videre at veiledningene til disse ordninger svarer til hverandre.
3. Kirkemøtet bemyndiger Kirkerådet til å tilrettelegge

Ordning for nøddåp og Ordning for stadfesting av
nøddåp slik at disse også kan omfatte voksne.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Even K. Fougner
Saksordfører: Per Barsnes

Følgende hadde ordet:

Per Barsnes.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Kirkemøtet godkjenner de tre dåpsordningene:

- Ordning for
barnedåp i egen dåpsgudstjeneste
- Ordning for nøddåp
- Ordning for
stadfesting av nøddåp

til bruk i Den norske kirke.

2. Kirkemøtet forutsetter at Ordning for barnedåp i egen dåpsgudstjeneste gis samme struktur som den allerede godkjente Ordning for dåp av voksne i egen dåpsgudstjeneste. Kirkemøtet forutsetter videre at veiledningene til disse ordninger svarer til hverandre.

3. Kirkemøtet bemyndiger Kirkerådet til å tilrettelegge Ordning for nøddåp og Ordning for stadfesting av nøddåp slik at disse også kan omfatte voksne.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 17/91: PREIKETEKSTAR FOR
KYRKJEÅRET 1993-94

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument

Dokument 17.1 SAKSUTGREIING

INNSTILLING FRÅ KOMITE A:

Saksutgreiing

Framlegget til preiketekstar for kyrkjeåret 1993-94 er førebudd i Liturgisk Utval, og Bispemøtet har slutta seg til framlegget i sak BM 14 /91.

Desse retningslinene ligg bak framlegget:

- Kvart kyrkjeår blir 12 evangelietekstar bytta ut med ei anna tekst anten frå same tekstrekke eller frå tilleggstekstane for dagen.
- Halvparten av desse tekstane, det vil seie 6, blir henta frå Det gamle testamente.
- Utskiiftinga av preiketekstar skal fordelast jamt ut over kyrkjeåret.
- Dagar som har fått ny preiketekst, bør etter det året følgje normal tekstrekke i minst to år.

Komiteen sine merknader

Komiteen har ingen merknader i saka, og sluttar seg til framlegget til vedtak.

Framlegg til vedtak

Kyrkjemøtet fastset at kyrkjeåret 1993/94 har evangelietekstane i 2. rekkje som preiketekstar med desse unntaka:

1. søndag i advent

Joh 18,36-37
(T-tekst)

Kristi openberringsdag	Sal 72,8-17
Såmannssundagen	Hebr 4,12-13
Oskeonsdag	Joel 2,12-13 (T-tekst)
Maria bodskapsdag	Sal 113
5. søndag etter påske	Daniel 6,4-12
2. pinsedag	1 Kor 12,12-20 (T-tekst)
6. søndag etter pinse (Aposteldagen)	1 Pet 2,4-10
11. søndag etter pinse	Rom 11,25-32
17. søndag etter pinse	Job 19,25-27
20. søndag etter pinse	1 Mos 9,8-17
Helgemessesundag	Op 21,1-7 (T-tekst)

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Even K. Fougner
Saksordførar: Tone Nilssen

Desse hadde ordet:

Tone Nilssen, Andreas Aarflot, Fredrik Grønningsæter,
Per Lønning.

Endringsframlegg

Frå dirigentskapet:

Kyrkjemøtet fastset som preiketekstar for desse
dagane i kyrkjeåret 1993/94:

O.s.v.

KYRKJEMØTET
SITT VEDTAK

Kyrkjemøtet fastset som preiketekstar for desse dagane i
kyrkjeåret 1993-94:

1. søndag i advent	Joh 18,36-37 (T-tekst)
Kristi openberringsdag	Sal 72,8-17
Såmannssundagen	Hebr 4,12-13
Oskeonsdag	Joel 2,12-13 (T-tekst)
Maria bodskapsdag	Sal 113

5. søndag etter påske	Daniel 6,4-12
2. pinsedag	1 Kor 12,12-20 (T-tekst)
6. søndag etter pinse (Aposteldagen)	1 Pet 2,4-10
11. søndag etter pinse	Rom 11,25-32
17. søndag etter pinse	Job 19,25-27
20. søndag etter pinse	1 Mos 9,8-17
Helgemessesøndag	Op 21,1-7 (T-tekst)

*

Vedtaket var samrøystes.

Sak KM 18/91: MINDRE LITURGISKE
ENDRINGER III

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 18.1 SAKSORIENTERING

INNSTILLING FRA KOMITE A:

Saksorientering

For tredje gang behandler Kirkemøtet "Mindre liturgiske endringer". Foreliggende sak har følgende underpunkter:

- A. Bønnen ved døpefonten
- B. Gravferd for spedbarn og dødfødte
- C. Tredje bok - veiledninger til liturgiene
Herunder:
  - C-1: Farger - generelt
  - C-2: Prosesjoner
  - C-3: Adgang til nattverd
  - C-4: Ved udøpte barns død
  - C-5: Nøddåp for voksne
  - C-6: Stadfesting av nøddåp

Benevnelsen "Mindre liturgiske endringer" går tilbake til den tid da Kirkemøtet hadde "avgrenset myndighet vedrørende liturgi" (Kgl.res. 1.11.1985). Ved kongelig resolusjon 26.10.1990 fikk Kirkemøtet generell myndighet "til for framtida å fastsette liturgiske ordninger for Den norske kirke". Dette betyr at en eventuell drøfting av hva som er "mindre" eller "større" endringer er irrelevant.

De første fem underpunktene har vært på ordinær høring. De tre siste underpunktene kan knyttes til andre saker:

C-4 - Ved udøpte barns død, har en viss sammenheng med A - Bønnen ved døpefonten. C-5 - Nøddåp for voksne - og C-6 - Stadfesting av nøddåp - må vurderes i forlengelsen av sak KM 16/91.

A. BØNNEN VED DØPEFONTEN

Saksorientering

Saken gjelder endring av bønnen ved døpefonten. Den har i hovedsak to aspekter - et teologisk og et av mer stilistisk art. Det første aspekt er sterkest betonet og det er pekt på at vanskelige læremessige implikasjoner, såvel som klare sjelesørgjeriske problemer, knytter seg til gjeldende ordlyd.

Høringsinstansene har uttalt seg svært forskjellig til saken. Flertallet går imot endringer av ordlyden i bønnen.

Samtidig som Bispemøtet konstaterer stor uenighet om forslaget, registrerer det stor grad av tvil om bønnen ved døpefonten har funnet sin rette form.

På denne bakgrunn ber Bispemøtet om at forslaget tilbakesendes til fornyet behandling i Kirkens gudstjenesteråd med en ny høringsrunde.

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg Bispemøtets vedtak om å sende tilbake forslaget.

Komiteen drøftet om det ville være korrekt av Kirke-møtet å ta stilling til et forslag om å fjerne hele bønnen nå. Det ble bl.a. pekt på at bønnen ikke har lang historie i vår kirke, at den - som høringen også viser - er preget av flere uheldige formuleringer, at bønnen allerede har vært rettet opp flere ganger og at den kan oppleves som et fremmedelement mellom selve dåpshandlingen og forsakelsen/troen, som dåpshandlingen relateres til.

Selv om det er flere i komiteen som kan tenke seg bønnen som helhet ut av liturgien, finner den i likhet med Kirkens gudstjenesteråds mindretall det vanskelig å foreslå dette nå når ikke forslaget har vært reist som spørsmål i høringsrunden.

Forslag til vedtak

1. Saken sendes tilbake til Kirkerådet.
2. Saken forberedes for ny høring, der det også blir reist spørsmål om bønnen ved døpefonten bør utelates.

B. GRAVFERD FOR
SPEDBARN OG DØDFØDTE

Saksorientering

Saken gjelder endring av "Alminnelige bestemmelser ved gravferd" slik at

- 1) en fullstendig gravferd blir normalordningen ved et spedbarns død,
- 2) det også for dødfødte kan åpnes opp for en mer fullstendig gravferdsliturgi, som nå er begrenset til jordpåkastelse.

Endringsforslagene er sjelesørgerisk begrunnet og kan ses på bakgrunn av kirkens syn på menneskelivets begynnelse.

Det generelle spørsmål om døpt/udøpt ved gravferd blir reist i høringsrunden, men Kirkens gudstjenesteråd har funnet det umulig å gå inn på dette omfattende spørsmål nå.

Forslaget fra høringen om å gi det døde barnet navn, blir imidlertid fulgt opp.

Bispemøtet støtter Kirkerådets anbefaling.

Komiteens merknader

Komiteen er glad for at kirkens engasjement for ufødt liv kan følges opp også på denne måten. Komiteen slutter seg i det vesentlige til anbefalingen.

Som medisinsk term har "dødfødt" gjerne blitt forbeholdt barn født uten tegn til liv etter 28. svangerskapsuke. Det ble foreslått å endre dette til "døde foster og dødfødte barn" eller erstattet med "barn død før fødsel". Komiteen samlet seg om denne siste ordlyd.

Komiteen har ellers i sitt forslag foretatt enkelte mindre språklige endringer i forhold til Kirkerådets anbefaling, samt utvidet perspektivet for valg av tekstord.

Forslag til vedtak

- a) Punkt 5 under "Gravferd/Alminnelige bestemmelser" gis følgende form:

(Bokmål): "Ved gravferd for spedbarn gjelder samme

bestemmelser som Ved barns gravferd. Tilsvarende gjelder når foreldrene ønsker gravferd for barn død før fødsel. I disse tilfellene vil det være mulig å foreta de endringer i liturgiens ledd som forholdene måtte tilsi, men slik at Fadervår alltid tas med.

I kontakt med foreldre til døde spedbarn eller barn døde før fødsel kan det være viktig å gi foreldre hjelp til å gi det døde barnet navn."

(Nynorsk): "Ved gravferd for spedborn gjeld same føresegnene som ved gravferd for born. Tilsvarende gjeld når foreldra ynskjer gravferd for barn døde før fødsel. Her vil det vera råd å gjera endringar i liturgien, etter som tilhøva talar for det, men Fadervår skal alltid vera med.

I kontakt med foreldra til døde spedborn eller born som er døde før fødsel, kan det vera viktig å gje foreldra hjelp til å gje namn til barnet."

b) Gravferdsliturgiens avsnitt "Ved barns gravferd" gis følgende tillegg:

(Bokmål): "Ved gravferd for spedbarn og barn døde før fødsel, kan en velge andre tekster enn de ovenforstående; f.eks. Sal 39,5-8 eller Sal 139,1-6 og 13-18 eller tekster som særlig uttrykker lidelsen, smerten og det uforståelige."

(Nynorsk): "Ved gravferd for spedborn og born døde før fødsel, kan ein velja andre tekstar enn dei som står ovanfor, t.d. Sal 39,5-8 eller Sal 139,1-6 og 13-18 eller tekstar som særleg gjev uttrykk for lidinga, smerten og det uforståelege.

C. TREDJE BOK - VEILEDNINGER TIL
LITURGIENE

Saksorientering

Den norske kirke får med den såkalte "Tredje bok - Veiledninger til liturgi" et nytt liturgisk hjelpemiddel. Her blir det tatt opp en rekke sider ved gudstjeneste og liturgi som det ikke har vært instruert om tidligere.

C-1. Farger - generelt

Saksorientering

Den norske kirke bør fremstå mest mulig samlet når det gjelder bruk av farger ved gudstjenesten og kirkelige handlinger gjennom kirkeåret.

Dagens ulike og usikre praksis på dette felt viser at et oppryddingsarbeid er nødvendig.

I høringen er det bred oppslutning om de fremlagte forslag. Prinsippet om å følge kirkeåret er prioritert ved fastsetting av farger. Dette prinsippet er imidlertid fra-veket ved enkelte spesielle anledninger/handlinger.

Et forslag i høringen om å gjennomføre svart som liturgisk farge har Kirkens gudstjenesteråd ikke funnet å anbefale, med henvisning til Kirkemøtets vedtak fra 1988 om retningslinjene for liturgiske klær.

Bispemøtet slutter seg til det anbefalte forslaget til vedtak fra Kirkerådet.

Komiteens merknader

Komiteen er glad for det forslag til veiledning som foreligger. Komiteen finner at retningslinjene er faste uten å være rigide. Komiteen har merket seg større en oppmerksomhet om kirkens symbolspråk i dag enn tidligere.

Med en mindre språklig rettelse i nynorskteksten er komiteens forslag til vedtak identisk med forslaget anbefalt av Kirkerådet.

Forslag til vedtak

(Bokmål):

1. Det er ønskelig at kirken har messehaker og eventuelt stola i de fire brukte liturgiske farger. Disse tolkes vanligvis slik:
  - a) Hvitt (eller gyllent) er Kristus-høytidenes, festens og gledens farge.

- b) Fiolett er forberedelsens, botens og sorgens farge.
- c) Rødt er Åndens og Kirkens, blodets og martyriets farge.
- d) Grønt er vekstens farge, og brukes i de kirkeårstider som ikke faller klart inn under a, b og c.

2. Ved høymesse og andre gudstjenester på søndag og andre kirkelige helligdager brukes kirkeårstidens farge. Unntatt fra dette er ordinasjon/vigsling og kirkevigsling/-jubileum hvor den liturgiske farge alltid er rød.

Ved høymesse med dåp, konfirmasjon eller skriftemål brukes kirkeårstidens farge.

3. Ved gudstjenester på hverdager i uken brukes vanligvis fargen for nærmest foregående søndag eller helligdag.

Denne regelen gjelder ikke i uken etter 2. juledag, Maria budskapsdag og de dager som foran * (I-B) er kalt spesielle dager.

På lørdager kan fargen for kommende søndag brukes, herfra unntatt særlig markerte enkeltdager.

4. Ved kirkelige handlinger utenom høymesse og ved særskilte gudstjenester brukes fargene slik:

Ved dåp:
Hvitt eller kirkeårstidens farge

Ved konfirmasjon:
Hvitt eller kirkeårstidens farge

Ved vigsel:
Hvitt

Ved gravferd:
Fiolett

Ved skrifte:
Fiolett

Ved sørgegudstjenester:
Fiolett

(*) Teksten relaterer seg her til teksten umiddelbart forut i generalrubrikkene.

(Nynorsk):

1. Det er ynskjeleg at kyrkja har messehakel og eventuelt stola i dei fire brukte liturgiske fargane. Desse vert til vanleg tolka såleis:
  - a) Kvitt (eller gyllen) er fargen for Kristus-høgtidene, for festen og for gleda.
  - b) Fiolett er fargen for førebuinga, for bot og for sorg.
  - c) Raudt er fargen for Anden og Kyrkja, for blodet og for martyriet.
  - d) Grønt er fargen for voksteren og vert nytta i dei kyrkjeårstidene som ikkje klårt fell inn under a, b og c.
2. Ved høgmesse og andre gudstenester på sundag og andre kyrkjelege helgedagar nyttar ein fargen for kyrkjeårstida. Unnateke frå dette er ordinasjon/vigsling og kyrkjevigsling/jubileum, då denne liturgiske fargen alltid er raud.

Ved høgmesse med dåp, konfirmasjon eller skriftemål nyttar ein fargen for kyrkjeårstida.
3. Ved gudstenester på kvardagar i veka nyttar ein til vanleg fargen for den næraste sundagen eller helgedagen føreåt.

Denne regelen gjeld ikkje i veka etter 2. juledag, Maria bodskapsdag og dei dagane som ovanfor er kalla spesielle dagar.

På laurdagar kan ein nytta fargen for komande sundagen, med unntak av særskilt markerte einskilddagar.
4. Ved kyrkjelege handlingar utanom høg-messa og ved særskilde gudstenester nyttar ein fargane såleis:

Ved dåp:
Kvitt eller fargen for kyrkjeårstida

Ved konfirmasjon:
Kvitt eller fargen for kyrkjeårstida

Ved vigsel:
Kvitt

Ved gravferd:
Fiolett

Ved skrifte:
Fiolett

Ved sørgegudstenester:
Fiolett

C-2. Prosesjoner

Saksorientering

Underpunkt C-2 gjelder kirkens prosesjonspraksis. Det er ønskelig både med ens praksis i vår kirke og med en praksis som er i overensstemmelse med den økumeniske på området.

To forslag er sendt ut til høring.

Det første, pkt. 2, vil styrke prosesjonens sendesperspektiv i tillegg til det eskjatologiske.

Det andre, pkt. 10, gjelder rekkefølge i prosesjonen ved utgang.

Det er med få unntak full oppslutning om forslagene fra høringsinstansene.

Bispemøtet slutter seg ensstemmig til det første forslagspunkt, mens et flertall på 7 avviser forslagspunkt to (mot 4 stemmer).

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg i hovedsak til begge forslagene (pkt. 2 og pkt. 10 i veiledningene), men at ordet "helligdommen" erstattes med "kirkehuset" (pkt. 2), og "kirken" erstattes med "kirkehuset" (pkt. 10).

Til det andre punktet (pkt. 10) vil komiteen først bemerke at prosesjonsbegrepet ikke må tenkes for snevert eller for fort relateres til særlige situasjoner som ikke ofte forekommer i lokalmenighetene (som vigslig til tjeneste). Ellers vektlegger komiteen det

forhold at prosesjoner i menighetene ofte omfatter barn og unge (f.eks. ved familiegudstjeneste og konfirmasjon). Komiteen finner det unaturlig at disse skulle instrueres om å gå sist ut.

Komiteen ønsker at den økumeniske praksis på området blir fulgt.

I tilknytning til denne saken vil komiteen anbefale å bruke prosesjonskors, jf. veiledningens pkt. 7.

Forslag til vedtak

Tekst i "Tredje bok - Veiledninger til liturgi" (I-E, pkt. 2 og pkt. 10) endres til:

Pkt. 2:

(Bokmål):

Prosesjon er et liturgisk uttrykk for Guds folks vandring inn i og ut av kirkehuset - samling og sendelse - på vei mot det evige mål i Guds rike.

Vanligvis representerer deltakerne i prosesjonen hele menigheten.

(Nynorsk):

Prosesjonen er eit liturgisk uttrykk for vandringa åt Guds folk inn i og ut or kyrkjehuset - samling og sending - på vegen mot det ævelege målet i Guds rike.

Til vanleg representerer deltakarane i prosesjonen heile kyrkjelyden.

Pkt. 10:

(Bokmål):

Når prosesjonen går ut av kirkehuset, er rekkefølgen normalt den samme som da prosesjonen gikk inn.

(Nynorsk):

Når prosesjonen går ut or kyrkjehuset, er rekkefølgja normalt den same som då prosesjonen gjekk inn.

C-3. Adgang til nattverd

Saksorientering

I "Tredje bok - Veiledninger til liturgiene" er det et veiledningspunkt om "Adgang til nattverden". I endringsforslaget har en ønsket å trekke en direkte forbindelseslinje mellom dåp og nattverd.

Både historisk og prinsipielt teologisk er det grunnlag for å knytte nattverd adgang til dåpen. I høringsuttalelsene er det bred oppslutning om endringsforslaget.

Som resultat av høringsrunden ble det også foretatt en omredigering av de to etterfølgende avsnittene som omhandler aldershensyn i gjeldende kirkerett.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til prinsippet i saken, at nattverd forutsetter dåp.

Komiteen ser behovet for å endre veiledningene for barns adgang til nattverd, og komiteen vurderer aldersgrensene som problematiske. De er vanskelige å håndheve og komiteen stiller spørsmålstegn ved hensiktsmessigheten av disse reguleringene.

Komiteen har i denne forbindelse vurdert om en formulering som "Barn har adgang til nattverden når de kommer sammen med foreldrene" kunne dekke anliggendet. Men komiteen finner at en såvidt åpen formulering lett kan tolkes som at det er åpnet for spedbarnsnattverd. Dette har ikke vært gjenstand for verken utredning eller høring i denne sammenheng. Komiteen kan imidlertid tenke seg at hele sakskomplekset om barns adgang til nattverden tas opp til fornyet vurdering på et senere tidspunkt.

I forslaget til vedtak er punktene omredigert slik at ulike aldershensyn følger på grunnpremisset, og leddene 2 og 3 gis en lett omskrevet form.

Forslag til vedtak

Som tekst i "Tredje bok" (VI-C1 ledd 1-3) fastsettes:

(Bokmål):

Adgang til nattverden forutsetter dåp.

Barn som har fylt 6 år, har adgang til nattverden når de kommer sammen med foreldre eller andre foresatte.

Barn som har fylt 12 år, har adgang til nattverden når foreldrene eller den som har foreldremyndigheten, har gitt sin tilslutning til dette.

(Nynorsk):

Tilgjenge til nattverden føreset dåp.

Born som har fylt 6 år, har tilgjenge til nattverden når dei kjem saman med foreldre eller andre føresette.

Born som har fylt 12 år, har tilgjenge til nattverden når foreldra eller den som har foreldremynde, samtykkjer i at dei er med.

C-4. Ved udøpte barns død

Saksorientering

Saken har sammenheng med drøftingene rundt "Bønnen ved døpefonten" i underpunkt A. Uansett vurdering av denne bønnen, har Kirkens gudstjenesteråd funnet det nyttig å videreføre trøsteordet fra kirkens bøker (tidligere knyttet til "Mødres kirkegang").

Forslaget har støtte både fra Kirkerådet og Bispemøtet, men Bispemøtet ønsker bestemmelser plassert i veiledningene for gravferd.

Komiteens merknader

I komiteen ble det hevdet at en instruksjon om trøsteord ved udøpte barns død burde være overflødig. Men erfaringene har vist at en slik veiledning har vært tjenlig og sjelesørgisk verdifull.

Komiteen har ønsket å videreføre vår liturgihistorie på dette punkt, og komiteen støtter samlet forslaget. Bispemøtets forslag om plassering anbefales.

Forslag til vedtak

I "Tredje bok - Veiledninger til liturgi" føyes det til et nytt punkt innenfor rammen av veiledningene for gravferd.

(Bokmål):

"Når foreldre som ønsket sitt barn døpt, mister barnet før dåp, minner presten dem om trøsteord som "Den himmelske Far vil ikke at en eneste av disse små skal gå tapt" (Matt 18,14) o.l."

(Nynorsk):

"Når foreldre som ynskte barnet sitt døypt, misser barnet før dåpen, minner presten dei om trøysteord, slike som "Far dykkar i himmelen vil ikkje at ein einaste av desse små skal fortapast" (Matt 18, 14) o.l."

C-5. Nøddåp for voksne

C-6. Stadfesting av nøddåp

Saksorientering

Forslaget innebærer konsekvent å erstatte begrepet "hjemmedåp" i ordningen med "nøddåp".

Videre innebærer forslaget å trekke ut, "Stadfesting av nøddåp" som et særskilt veiledningspunkt.

Komiteens merknader

Komiteen vil i sak si seg enig i forslagene, men har likevel valgt å bemerke følgende:

Det er ikke ønskelig at "hjemmedåp" opprettholdes som benevning, selv ikke i parentes. Komiteen ser det ønskelig at også kirkens språkbruk støtter opp om den ønskede praksis at dåp finner sted i et kirkerom. Alt utover dette må kunne benevnes som "nøddåp".

Redaksjonelt ser komiteen det mer naturlig at det foreslåtte punkt 1 under "Stadfesting av nøddåp" knyttes til veiledningen for "Nøddåp". Dette får til følge at veiledningen for "Stadfesting av nøddåp" innledes med det tidligere punkt 2, og tekstens nummerering endres etter dette.

Forslag til vedtak

- a) "Hjemmedåp" sløyfes som benevning i kirkens nye bøker.
- b) Som nye punkter under "Nøddåp" innarbeides i "Tredje bok - Veiledninger til liturgiene":
- (Bokmål):
- "Ved nøddåp av voksne tilpasses ordningen denne situasjon."
- "Nøddåp er en fullt ut gyldig dåp, og et barn som er døpt med nøddåp, skal ikke døpes senere."
- (Nynorsk):
- "Ved nauddåp av vaksne skal ordninga tilmåstast denne situasjonen."
- "Nauddåp er heilt ut gyldig dåp, og eit barn som er døpt med nauddåp, skal ikkje døypast opp att."
- c) Som nytt hovedpunkt under "Dåp" tilføyes i "Tredje bok- Veiledninger til liturgiene":
- (Bokmål):
- "Stadfesting av nøddåp."
- (Nynorsk):
- "Stadfesting av nauddåp"
- d) "Stadfesting av nøddåp" gis følgende underpunkter:
- (Bokmål):
1. Dersom et barn som er døpt med nøddåp lever opp, skal det bringes til kirken i forbindelse med en av de ordinære gudstjenester, hvor det gjøres kjent at det allerede er døpt og innlemmet i menigheten.
  2. Stadfesting av nøddåp meldes i god tid til menighetens prest.

3. Stadfesting av nøddåp følger egen ordning.
4. Er det nøddåp av en voksen som stadfestes, tilpasses ordningen denne situasjon.

(Nynorsk):

1. Dersom eit barn som er døypt med nauddåp lever opp, skal det takast til kyrkja i samband med ei av dei ordinære gudstenestene, der det vert gjort kjent at barnet alt er døypt og teke inn som lem av kyrkjelyden.
2. Stadfesting av nauddåp skal meldast i god tid til presten for kyrkjelyden.
3. Stadfesting av nauddåp følgjer eigen ordning.
4. Er det nauddåp av ein vaksen som vert stadfest, skal ordninga tilmåtast denne situasjonen.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Tone Thorp

Følgende hadde ordet:

Tone Thorp, Oddbjørn Evenshaug, Fredrik Grønningsæter, Ola M. Steinholt, Andreas Aarflot, Harald Gammelsæter, Oddmund Brundtland, Sigurd Osberg, Per Lønning, Inger-Johanne Torset, Astrid Grude Eikseth, Gunvor Heiene, Per Barsnes, Hilde Fylling, Gunnar Skrede, Finn Wagle, Bjarne O. Weider, Gunvor Kongsvik, Sigmund Ruud, Leiv I. Møen, Turid Karlsen Seim, Olav Øygaard.

Fremsette forslag

Oddmund Brundtland fremmet følgende forslag til pkt. C1:

I pkt. 2, 2. avsnitt, utgår "konfirmasjon".

Forslaget ble vedtatt mot 8 stemmer.

Fredrik Grønningsæter fremmet følgende forslag til pkt. C2:

Punkt 10 sløyfes.

49 stemte for forslaget og 31 stemte mot. Forslaget oppnådde ikke det nødvendige 2/3 flertall. Komiteens forslag fikk dermed heller ikke det nødvendige flertall.

Astrid Grude Eikseth fremmet følgende forslag til pkt. C3:

Saken sendes tilbake til komiteen.

Forslaget falt mot 2 stemmer.

Gunvor Heiene fremmet følgende forslag til pkt. C3:

Punktet "Adgang til nattverden forutsetter dåp" avvises.

Forslaget falt mot 2 stemmer.

Turid Karlsen Seim og Olav Øygard fremmet følgende forslag til pkt. C5/C6, pkt. b, 3. avsnitt:

Avsnittet erstattes med følgende formulering:

Nøddåp er en fullt ut gyldig dåp, og den som er døpt med nøddåp, skal ikke døpes igjen.

Forslaget ble enstemmig vedtatt.

Andreas Aarflot fremmet følgende forslag:

Dei endringane i liturgiske føresegner som er gjorde ved vedtak i sak KM 18/91, vert sette i verk med det same.

Forslaget ble enstemmig vedtatt.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

A. Bønnen ved døpefonten

1. Saken sendes tilbake til Kirkerådet.
2. Saken forberedes for ny høring, der det også blir reist spørsmål om bønnen ved døpefonten bør utelates.

B. Gravferd for
spedbarn og dødfødte

- a) Punkt 5 under "Gravferd/Alminnelige bestemmelser" gis følgende form:

(Bokmål): "Ved gravferd for spedbarn gjelder samme bestemmelser som Ved barns gravferd. Tilsvarende gjelder når foreldrene ønsker gravferd for barn død før fødsel. I disse tilfellene vil det være mulig å foreta de endringer i liturgiens ledd som forholdene måtte tilsi, men slik at Fadervår alltid tas med.

I kontakt med foreldre til døde spedbarn eller barn døde før fødsel kan det være viktig å gi foreldre hjelp til å gi det døde barnet navn."

(Nynorsk): "Ved gravferd for spedborn gjeld same føresegnene som ved gravferd for born. Tilsvarende gjeld når foreldra ynskjer gravferd for barn døde før fødsel. Her vil det vera råd å gjera endringar i liturgien, etter som tilhøva talar for det, men Fadervår skal alltid vera med.

I kontakt med foreldra til døde spedborn eller born som er døde før fødsel, kan det vera viktig å gje foreldra hjelp til å gje namn til barnet."

- b) Gravferdsliturgiens avsnitt "Ved barns gravferd" gis følgende tillegg:

(Bokmål): "Ved gravferd for spedbarn og barn døde før fødsel, kan en velge andre tekster enn de ovenforstående; f.eks. Sal 39,5-8 eller Sal 139,1-6 og 13-18 eller tekster som særlig uttrykker lidelsen, smerten og det uforståelige."

(Nynorsk): "Ved gravferd for spedborn og born døde før fødsel, kan ein velja andre tekstar enn dei som står ovanfor, t.d. Sal 39,5-8 eller Sal 139,1-6 og 13-18 eller tekstar som særleg gjev uttrykk for lidinga, smerten og det uforståelege."

C. Tredje bok
- Veiledninger til liturgiene

C-1. Farger - generelt

(Bokmål): 1. Det er ønskelig at kirken har messe-
hakel og eventuelt stola i de fire
brukte liturgiske farger. Disse tol-
kes vanligvis slik:

- a) Hvitt (eller gyllent) er Kristus-
høytidenes, festens og gledens
farge.
- b) Fiolett er forberedelsens, botens
og sorgens farge.
- c) Rødt er Åndens og Kirkens, blo-
dets og martyriets farge.
- d) Grønt er vekstens farge, og bru-
kes i de kirkeårstider som ikke
faller klart inn under a, b og c.

2. Ved høymesse og andre gudstjenester
på søndag og andre kirkelige hellig-
dager brukes kirkeårstidens farge.
Unntatt fra dette er ordinasjon/vigs-
ling og kirkevigsling/jubileum hvor
den liturgiske farge alltid er rød.

Ved høymesse med dåp eller skriftemål
brukes kirkeårstidens farge.

3. Ved gudstjenester på hverdager i uken
brukes vanligvis fargen for nærmest
foregående søndag eller helligdag.

Denne regelen gjelder ikke i uken
etter 2. juledag, Maria budskapsdag
og de dager som foran * (I-B) er kalt
spesielle dager.

På lørdager kan fargen for kommende
søndag brukes, herfra unntatt særlig
markerte enkeltdager.

4. Ved kirkelige handlinger utenom høy-
messe og ved særskilte gudstjenester
brukes fargene slik:

Ved dåp:

Hvitt eller kirkeårstidens farge

Ved konfirmasjon:
Hvitt eller kirkeårstidens farge

Ved vigsel:
Hvitt

Ved gravferd:
Fiolett

Ved skrifte:
Fiolett

Ved sørgegudstjenester:
Fiolett

(*) Teksten relaterer seg her til teksten umiddelbart forut i generalrubrikene.

- (Nynorsk):
1. Det er ynskjeleg at kyrkja har messehakel og eventuelt stola i dei fire brukte liturgiske fargane. Desse vert til vanleg tolka såleis:
    - a) Kvitt (eller gyllen) er fargen for Kristushøgtidene, for festen og for gleda.
    - b) Fiolett er fargen for førebuinga, for bot og for sorg.
    - c) Raudt er fargen for Anden og Kyrkja, for blodet og for martyriet.
    - d) Grønt er fargen for voksteren og vert nytta i dei kyrkjeårstidene som ikkje klårt fell inn under a, b og c.
  2. Ved høgmesse og andre gudstenester på sundag og andre kyrkjelege helgedagar nyttar ein fargen for kyrkjeårstida. Unnateke frå dette er ordinasjon/vigsling og kyrkjevigsling/jubileum, då denne liturgiske fargen alltid er raudt.

Ved høgmesse med dåp eller skriftemål nyttar ein fargen for kyrkjeårstida.
  3. Ved gudstenester på kvardagar i veka nyttar ein til vanleg fargen for den

næraste sundagen eller helgedagen
føreåt.

Denne regelen gjeld ikkje i veka
etter 2. juledag, Maria bodskapsdag
og dei dagane som ovanfor er kalla
spesielle dagar.

På laurdagar kan ein nytta fargen for
komande sundagen, med unntak av sær-
skilt markerte einskilddagar.

4. Ved kyrkjelege handlingar utanom høg-
messa og ved særskilde gudstenester
nyttar ein fargane såleis:

Ved dåp:
Kvitt eller fargen for kyrkjeårstida

Ved konfirmasjon:
Kvitt eller fargen for kyrkjeårstida

Ved vigsel:
Kvitt

Ved gravferd:
Fiolett

Ved skrifte:
Fiolett

Ved sørgegudstenester:
Fiolett

C-2. Prosesjoner

Tekst i "Tredje bok - Veiledninger til
liturgiene" (I-E, pkt. 2) endres til:

Pkt. 2:

(Bokmål): Prosesjon er et liturgisk uttrykk for
Guds folks vandring inn i og ut av
kirkehuset - samling og sendelse - på
vei mot det evige mål i Guds rike.

Vanligvis representerer deltakerne i
prosesjonen hele menigheten.

(Nynorsk): Prosesjonen er eit liturgisk uttrykk for
vandringa åt Guds folk inn i og ut or
kyrkjehuset - samling og sending - på
vegen mot det ævelege målet i Guds rike.

Til vanleg representerer deltakarane i prosesjonen heile kyrkjelyden.

C-3. Adgang til nattverd

Som tekst i "Tredje bok" (VI-C1 ledd 1-3) fastsettes:

(Bokmål): "Adgang til nattverden forutsetter dåp.

Barn som har fylt 6 år, har adgang til nattverden når de kommer sammen med foreldre eller andre foresatte.

Barn som har fylt 12 år, har adgang til nattverden når foreldrene eller den som har foreldremyndigheten, har gitt sin tilslutning til dette."

(Nynorsk): "Tilgjenge til nattverden føreset dåp.

Born som har fylt 6 år, har tilgjenge til nattverden når dei kjem saman med foreldre eller andre føresette.

Born som har fylt 12 år, har tilgjenge til nattverden når foreldra eller den som har foreldremynde, samtykkjer i at dei er med."

C-4. Ved udøpte barns død

I "Tredje bok-Veiledninger til liturgi" føyes det til et nytt punkt innenfor rammen av veiledningene for gravferd.

(Bokmål): "Når foreldre som ønsket sitt barn døpt, mister barnet før dåp, minner presten dem om trøsteord som "Den himmelske Far vil ikke at en eneste av disse små skal gå tapt" (Matt 18,14) o.l."

(Nynorsk): "Når foreldre som ynskte barnet sitt døypt, misser barnet før dåpen, minner presten dei om trøysteord, slike som "Far dykkar i himmelen vil ikkje at ein einaste av desse små skal fortapast" (Matt 18, 14) o.l."

C-5. Nøddåp for voksne

C-6. Stadfesting av nøddåp

- a) "Hjemmedåp" sløyfes som benevning i kirkens nye bøker.
- b) Som nye punkter under "Nøddåp" innarbeides i "Tredje bok - Veiledninger til liturgiene":

(Bokmål): "Ved nøddåp av voksne tilpasses ordningen denne situasjon."

"Nøddåp er en fullt ut gyldig dåp, og den som er døpt med nøddåp, skal ikke døpes igjen."

(Nynorsk): "Ved nauddåp av voksne skal ordninga tilmåast denne situasjonen."

"Nauddåp er heilt ut gyldig dåp, og den som er døypt med nauddåp, skal ikkje døypast opp att."

- c) Som nytt hovedpunkt under "Dåp" tilføyes i "Tredje bok - Veiledninger til liturgiene":

(Bokmål): "Stadfesting av nøddåp."

(Nynorsk): "Stadfesting av nauddåp"

- d) "Stadfesting av nøddåp" gis følgende underpunkter:

- (Bokmål):
1. Dersom et barn som er døpt med nøddåp lever opp, skal det bringes til kirken i forbindelse med en av de ordinære gudstjenester, hvor det gjøres kjent at det allerede er døpt og innlemmet i menigheten.
  2. Stadfesting av nøddåp meldes i god tid til menighetens prest.
  3. Stadfesting av nøddåp følger egen ordning.
  4. Er det nøddåp av en voksen som stadfestes, tilpasses ordningen denne situasjon.

(Nynorsk): 1. Dersom eit barn som er døypt med

nauddåp lever opp, skal det takast til kyrkja i samband med ei av dei ordinære gudstenestene, der det vert gjort kjent at barnet alt er døypt og teke inn som lem av kyrkjelyden.

2. Stadfesting av nauddåp skal meldast i god tid til presten for kyrkjelyden.
3. Stadfesting av nauddåp følgjer eigen ordning.
4. Er det nauddåp av ein vaksen som vert stadfest, skal ordninga til-
måtast denne situasjonen.

*

D. Ikrafttredelse

Dei endringane i liturgiske føresegner som er gjorde ved vedtak i sak KM 18/91 vert sette i verk med det same.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 19/91: TEKSTBOKA

SAKSDOKUMENT:

Kyrkjemøtedokument

Under konstitueringa av Kyrkjemøtet gjorde dirigentskapet greie for at dei utsende dokumenta ikkje kunne leggjast til grunn for Kyrkjemøtet si handsaming på grunn av ugildskap. Derfor har Kyrkjemøtet sjølv tatt ansvaret for å førebu saka.

Andre dokument

- Tekstboka, utgjeven av Verbum Forlag

INNSTILLING FRÅ KOMITE D:

Bakgrunn

Kyrkjemøtet har ved Kgl.res av 26.10.1990 fått delegert mynde til å fastsetje liturgiar for bruk i Den norske kyrkja. I dette inngår og mynde til å godkjenne Tekstbok som skal nyttast ved offentlege gudstenester.

Saksorientering

Den norske kyrkja har i lang tid hatt ei særskild tekstbok som går inn blant dei liturgiske bøkene som skal nyttast ved gudstenester. Siste gongen ei tekstbok vart godkjend, var ved Kgl.res. av 5 juli 1918: "...ny utgave av Tekstbok for Den norske kirke godkjennes til benyttelse ved den offentlige gudstjeneste i rikets menigheter".

Sidan ny omsetjing av Bibelen låg føre frå Bibelselskapet 1978/85, er det utgjeve ei Tekstbok på Verbum Forlag som inneheld dei tekstane som skal lesast ved gudstenester i Den norske kyrkja. Kyrkjedepartementet går ut frå at ei slik tekstbok ligg føre.

I samsvar med Kgl.res. av 26.10.1990 kviler det på Kyrkjemøtet å godkjenne denne boka til bruk i gudstenester.

Ei slik godkjenning fører med seg at Tekstboka må sjåast

på som nødvendig liturgisk utstyr, jf. Kirkelovens § 26. Slikt nødvendig liturgisk utstyr skal kjøpast inn til kyrkjene og utgiftene dekkjast av kommunane. Det vil vere departementet sitt ansvar å følgje opp dette andsynes kommunane.

Merknader frå komiteen

1. Den norske kyrkja har ein lang tradisjon med å ha ei autorisert Tekstbok til bruk ved offentlege gudstenester. Komiteen har drøfta om det nå er grunnlag for å endre denne tradisjonen. Komiteen har konkludert med at kyrkja vår framleis må ha ei offsiell, godkjend Tekstbok, som inneheld dei tekstene som skal lesast i gudstenesta og som byggjer på Bibelselskapet si omsetjing.

Komiteen går derfor inn for at Tekstboka blir godkjend til bruk ved gudstenester i Den norske kyrkja.

2. Ei godkjenning av Tekstboka fører med seg at ho skal nyttast når det i gudstenesta blir lese frå lesepulten eller frå altaret. Komiteen meiner likevel at dette ikkje skal vere til hinder for at ein ved særskilde høve nyttar andre av Bibelselskapet sine tekstutgåver.

Komiteen går inn for at på preikestolen kan Tekstboka eller Bibelen nyttast, slik det er lang tradisjon for i kyrkja vår. Det er etter komiteen si meining ingen grunn til å endre på dette.

3. Ei godkjend Tekstbok til bruk i Den norske kyrkja høyrer med til det sett av liturgiske bøker som skal finnast i kyrkja. Ho må derfor skaffast til alle kyrkjene for kyrjekassa si rekning.
4. Komiteen går ut frå at vedtaka om bruk av Tekstboka blir tekne inn i rettleiinga til liturgiane.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjemøtet godkjenner den nye utgåva av Tekstboka til bruk ved gudstenester i Den norske kyrkja.
2. Ved lesing av preiketeksten kan Bibelen eller Tekstboka nyttast.

PLENSUMBEHANDLING 1:

Dirigent: Gunvor Kongsvik
Saksordfører: Ole Elias Holck

Desse hadde ordet:

Ole Elias Holck, Hilde Fylling, Turid Karlsen Seim, Per Lønning, Even K. Fougner, Fredrik Grønningsæter, Leiv I. Møen, Kristian Stendahl.

Endringsframlegg

Frå Turid Karlsen Seim:

Ei slik godkjenning er ikkje til hinder for at ein ved særskilde høve nyttar andre av Bibelselskapet sine tekstutgåver.

Votering

Forslaget falt - mot 11 stemmer.

PLENUMSBEHANDLING 2:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Ole Elias Holck

KYRKJEMØTET
SITT VEDTAK

---

1. Kyrkjemøtet godkjenner den nye utgåva av Tekstboka til bruk ved gudstenester i Den norske kyrkja.
2. Ved lesing av preiketeksten kan Bibelen eller Tekstboka nyttast.

*

Vedtaket var samrøystes.

Sak KM 20/91: FORSØKSPERM FOR
GUDSTJENESTE OG LITURGI

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 20.1 SAKSORIENTERING

Øvrige dokumenter

- Retningslinjer for arbeidet med liturgi-saker, fastsatt av Kirkerådet 15.2.1991

INNSTILLING FRA KOMITE A:

Saksorientering

Kirkemøtet 1990 uttalte under behandlingen av "Gudstjenestefornyelse i Den norske kirke": "Kirkemøtet forutsetter at Kirkerådet arbeider kontinuerlig med liturgi og gudstjeneste på kirkens vegne, også med tanke på nødvendige endringer i vedtatte liturgier. Kirkemøtet ønsker en stor grad av liturgisk fleksibilitet, slik at lokalmenighetene får nødvendige muligheter til å gjøre gudstjenesten stedegen."

Ved etablering av Forsøksperm for gudstjeneste og liturgi vil liturgisk fleksibilitet bli ivaretatt innenfor den rammen Kirkemøtet 1990 gav.

Kirkerådet har gått inn for at gudstjenestefornyelsen i vår kirke kan føres videre bl.a. gjennom å etablere en Forsøksperm for gudstjeneste og liturgi. Bispemøtet har gitt sin tilslutning til dette.

I Forsøkspermen vil det bli tatt inn ordninger til generell bruk. Den vil også måtte inneholde en klar oversikt over gjeldende retningslinjer, bestemmelser og veiledninger innenfor dette området.

Som eksempler på liturgier, liturgiske ledd og veiledninger som kan være aktuelle i Forsøkspermen, har Kirkens gudstjenesteråd nevnt:

- Bruken av dåpslys.

- Bruken av fredshilsen, frembæring av brød og vin (offertoriet) og alternativt brød ved nattverden. Alt dette kan begrunnes i økumenisk praksis.
- Alternative skriftlesninger og bønner ved gravferd.
- Flere muligheter for menighetens forbønn, f.eks. ved bruk av et litani, uavhengig av kirkeårstiden.

Saker til Forsøkspermen meldes inn til Kirkens gudstjenesteråd f.eks. fra biskoper, bispedømmeråd, de teologiske fakulteter, de praktisk-teologiske seminarer, fagforeninger og andre. Saker fra lokale instanser (menighetsråd, prester og andre) meldes gjennom bispedømmeråd eller biskop.

Liturgier, liturgiske ledd og veiledninger til Forsøkspermen må behandles etter pkt. 1-6 i de "Retningslinjer for arbeidet med liturgi-saker" som ble vedtatt av Kirkerådet 15.2.1991.

Komiteens merknader

Komiteen sier seg enig i at Kirkemøtet er et for tungt vedtaksorgan for de liturgier som skal tas inn i Forsøkspermen. Dersom Kirkemøtet vedtar slike liturgier, vil liturgier til utprøving/forsøk og liturgier godkjent til permanent bruk bli nærmest sidestilt.

Komiteen anbefaler derfor at Kirkemøtet delegerer til Kirkerådet å fastsette de liturgier og veiledninger som skal inn i Forsøkspermen. Når en liturgi, liturgiske ledd eller veiledning er utprøvd og evaluert, kan saken fremlegges for Kirkemøtet til godkjenning som en permanent ordning.

Komiteen understreker at forsøk med nye liturgier i kirken også kan gjennomføres ved at Kirkerådet ber et utvalg av menigheter forsøke en ny liturgi.

Komiteen ser det som viktig at Kirkemøtet avklarer hvem som skal ha avgjørelsesmyndighet når en forsøksordning skal settes i verk i en menighet. Komiteen er av den mening at det er menighetsrådet som må ha denne avgjørelsesmyndighet.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet åpner adgang til at det innføres en ordning med en "Forsøksperm for gudstjeneste og liturgi" i Den norske kirke.
2. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å godkjenne

de liturgier, liturgiske ledd og veiledninger som skal inn i Forsøkspermen.

3. "Retningslinjer for arbeidet med liturgisaker" (vedtatt av Kirkerådet 15. februar 1991) skal følges med de tilpasninger som følger av punkt 2 i vedtaket.
4. Når en liturgi, et liturgisk ledd eller en veiledning fra Forsøkspermen skal godkjennes til permanent kirkelig bruk - og gis godkjenning på linje med kirkes liturgiske bøker - framlegges saken for Kirkemøtet til behandling.
5. Ordninger fra Forsøkspermen som ønskes brukt i menigheten, forelegges menighetsrådet til avgjørelse.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Nils Valde
Saksordfører: Georg I. Johansen

Følgende hadde ordet:

Georg I. Johansen.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Kirkemøtet åpner adgang til at det innføres en ordning med en "Forsøksperm for gudstjeneste og liturgi" i Den norske kirke.
2. Kirkemøtet gir Kirkerådet fullmakt til å godkjenne de liturgier, liturgiske ledd og veiledninger som skal inn i Forsøkspermen.
3. "Retningslinjer for arbeidet med liturgisaker" (vedtatt av Kirkerådet 15. februar 1991) skal følges med de tilpasninger som følger av punkt 2 i vedtaket.
4. Når en liturgi, et liturgisk ledd eller en veiledning fra Forsøkspermen skal godkjennes til permanent kirkelig bruk - og gis godkjenning på linje med kirkes liturgiske bøker - framlegges saken for Kirkemøtet til behandling.

5. Ordninger fra Forsøkspermen, som ønskes brukt i menigheten, forelegges menighetsrådet til avgjørelse.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 21/91: DEN ØKUMENISKE BEVEGELSE
UTFORDRER DEN NORSKE KIRKE

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokumenter

Dokument 21.1 SAKSORIENTERING

Dokument 21.2 DEN ØKUMENISKE BEVEGELSE
UTFORDRER DEN NORSKE KIRKE

INNSTILLING FRA KOMITE F:

Saksorientering

Det Lutherske Verdensforbund avholdt sin generalforsamling i Curitiba, Brasil, 30. januar - 8. februar 1990. Året etter, i 1991, hadde Kirkenes Verdensråd sin generalforsamling i Canberra, Australia, fra 7.- 20. februar. Den norske kirke var aktivt til stede ved begge generalforsamlingene. Spørsmålet er nå: Hva kan føres tilbake til vår kirke fra disse generalforsamlingene? Hvordan utfordres vår egen kirkes prioriteringer, og hva har den økumeniske bevegelse å tilføre vår kirke? Kirkemøtet er forelagt budskapene fra Curitiba og Canberra sammen med noen antydninger om hvordan disse kan utfordre Den norske kirke.

Komiteens merknader

"Det er et problem at dokumenter ikke fører til mer fellesskap". Dette sitatet fra saksorienteringen avslører noe av det paradoksale i vår økumeniske situasjon. Komiteen vil likevel uttrykke sin takknemlighet for dokumentet og samtidig ta imot utfordringen.

I ENHET OG FELLESSKAP

- Forpliktelsen til å overvinne den konfesjonelle splittelse er sterkt understreket. (Cur. 38) Komiteen vil fremholde at vi aldri må slå oss til ro med splittelse i Kristi kirke som en normalsituasjon.
- Når det slås fast at fellesskapet er en gave som

må synliggjøres, er det en konsekvens av at evangeliet om frelsen i Kristus skal åpenbares for alle mennesker.

- Skal enheten bli synlig, må den konkretiseres i det kristne fellesskap. Derfor må vi som menigheter og kirke konkret arbeide med å rydde av vegen hindringer for dette fellesskap.
- Dokumenter og teologisk utredningsarbeid er nødvendige og nyttige på veien til kristen enhet, men har begrenset verdi for å skape mer fellesskap. Erfaringer tilsier at felles gudstjenestefeiring gir en sterk opplevelse av det kristne fellesskap, og oppleves om et uttrykk for kristen enhet. Komiteen etterlyser nye tilnæringsmåter og mener arbeid med gudstjenestefellesskap kan være en fruktbar vei å gå.

II KVINNERS RETTIGHETER OG DELTAKELSE

- "LVF ber sine kirker om å utarbeide en klar handlingsplan ... som fullt ut uttrykker menns og kvinners likestilling innen kirkens liv" (s. 10). Komiteen er glad for å kunne vise til Kirkerådets rammeprogram og tidligere vedtak på Kirkemøtet som som ivaretar dette anliggende.
- Dokumentet peker på at det fortsatt er mye ugjørt i forhold til problemet kvinnemishandling. Vi viser til Kirkemøtets vedtak da denne saken var oppe i henholdsvis 1986, 1989 og 1990. Vedtakene trenger en videre oppfølging i vår kirke.
- Komiteen vil også understreke incest-problemet som er nevnt i dokumentene (Cur 30). Både rettssaker og oppslag i media har vist oss at mishandling av jenter såvel som gutter er et langt mer utbredt problem, også i vårt land, enn vi kunne forestille oss. Derfor er det maktpåliggende at menighetene og kirken snarest vurderer hva som kan gjøre for å ta vare på incestofrene og komme ondt til livs.
- Den norske kirke kan lære av det arbeid som utføres i andre land vedrørende kvinnemishandling og incest. Disse problemer fokuseres også i den økumeniske bevegelse.

III UNGDOM

- Både KV og LVF har som målsetting å få inn 20%

ungdom på alle nivå i organisasjonen. Den norske kirke har dårlige prosenttall å vise til i så henseende. Derfor må ungdomsrepresentasjonen styrkes betraktelig på alle plan i kirken ved de kommende valg.

- Utredningen "Ung i Kirken" fokuserer ikke spesielt på unges økumeniske engasjement. Det er en kjennsgjerning at ungdom i dag er mer mobile enn noen gang. Grenser krysses og unge mennesker møtes. Dette medfører en ny bevissthet om tilhørighet til et globalt fellesskap som går på tvers av kirkelige, nasjonale og kulturelle grenser. Denne bevissthet må tas vare på i kirken.
- Unges menneskerettigheter er en annen viktig utfordring. I konfliktområder verden over er det ofte de unge som havner i de mest utsatte posisjoner. Også i Norge ser vi at de sosiale problemer som oppløsning av nettverk, arbeidsledighet og rusmisbruk, ofte rammer ungdommene sterkt. Det er en utfordring for kirken å la unges problemer komme opp i lyset og engasjere seg sammen med dem.

IV MØTE MED MENNESKER AV EN ANNEN TRO

- Forsøk på masse møter med hets mot innvandrere har den senere tid vist hvor påtrengende det er å styrke kommunikasjonen med, og skape forståelse for mennesker fra andre kulturer. Det vil bidra til å hindre at fordommer får bre seg i kirken og i befolkningen. (Det vises i denne forbindelse til Kirkerådets rammeprogram.) Derfor anbefaler komiteen at det tas initiativ både i menighetene, i prostiene og i bispedømmene til arrangementer der vi kan møte mennesker med annen religiøs og kulturell bakgrunn enn vår egen.

V MISJON

- Til det misjonerende møte hører både dialogen og det kristne vitnesbyrd. For å kunne formidle den kristne tro er det avgjørende at en har innsikt i og forstår det kulturelle og religiøse liv hos samtalepartneren.

VI RETTFERDIGHET

- En utfordring til kirken er at "interessen for Den tredje verdens problemer avtar" i takt med

at Europas problemer har blitt aktualiserte. Derfor er det nå nødvendig å slå til lyd i kirken og i samfunnet for fornyet engasjement for rettferdighet i verdenssamfunnet.

- I dette perspektivet må vi ikke glemme utfordringen til et nøkternt forbruk som basis for kristen livsstil.

VII URBEFOLKNINGENE

- Komiteen gleder seg over at dokumentet peker på den samiske kultur som en berikelse av norsk kultur i sin helhet og advarer mot at kirkens satsing overfor samene blir ensidig "preget av diakonale problemstillinger". Komiteen uttrykker håp om at samisk kirkeliv og spiritualitet også kan inspirere resten av Den norske kirkes teologi og liv.

VIII FRED

- Det pekes på at fredsengasjementet har avtatt i vår del av verden. Mange konflikter i vår og andre deler av verden krever fortsatt engasjement for fred.
- Kirkemøtets hovedforedrag pekte på kirkens brobyggerfunksjon i et nytt Europa. Komiteen vil peke på at kirken også har et globalt kall til brobygging og et kall til å arbeide for forsoning mellom mennesker som av ulike grunner ser på hverandre som fiender, på grunn av etniske eller nasjonale motsetninger, ulike religiøse eller politiske oppfatninger.

IX VERN OM SKAPERVERKET

- Vern om skaperverket er for tiden det dominerende sakskompleks på den sosial-etiske dagsorden i kirkens sentrale råd og utvalg. Komiteen vil peke på at det i større grad må på dagsorden i menighets- og bispedømmeråd. Komiteen tror den nye idébok i lokaløkumenikk, "Ut av båsene" (s. 32-33), kan gi inspirasjon til menighetenes arbeid med øko-krise og miljøspørsmål.
- Det er viktig at det skapes brede allianser for å få gjennomslagkraft i miljøspørsmålene. Her kan også kirkens brobyggerkall understrekes slik at ikke ødeleggende organisasjonsstrid svekker dette viktige satsingsområdet. Det er viktig at kirken i sitt engasjement arbeider

sammen med eksisterende miljøvernorganisasjoner og offentlig miljøsatsing.

X LOKALØKUMENIKK

- Komiteen vil peke på den gledelige nyhet og gode arbeidsredskap som foreligger i den lokaløkumeniske håndbok "Ut av båsene" (Verbum 1991).
- Komiteen vil uttrykke glede over det store antall norske menigheter som gjennom Bønneuken for Kristen Enhet og i andre anledninger feirer gudstjeneste sammen med andre kirkesamfunn.
- Samtidig vil komiteen nytte anledningen til å bringe en spesiell oppfordring til de kirker som har vært igjennom en økumenisk dialog, å ta konkrete steg mot økumeniske gudstjenester seg imellom. Dette kan skje ved enkeltanledninger eller i forbindelse med Bønneuken for Kristen Enhet. Mellomkirkelig Råd vil bistå menighetene i arbeidet med å utarbeide liturgier til denne form for gudstjenester.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet uttrykker sin takknemlighet for dokumentet "Den økumeniske bevegelse utfordrer Den norske kirke", og ber Mellomkirkelig Råd sørge for at dokumentene fra Curitiba og Canberra blir gjort tilgjengelige for studium, sammen med saksorienteringen fra Mellomkirkelig Råd.
2. Kirkemøtet oppfordrer bispedømmerådene til å finne måter å ivareta de utfordringer, og den inspirasjon, som ligger i tilhørigheten til den økumeniske bevegelse og det globale kirkefelleskap.
3. Kirkemøtet oppfordrer menighetene til økumeniske gudstjenester i forbindelse med Bønneuken for Kristen Enhet. Kirkemøtet anbefaler menighetene spesielt å vise dristighet til fellesgudstjenester med kirkesamfunn som vår kirke har hatt egne dialoger med. Mellomkirkelig Råd bes på Den norske kirkes vegne tilrettelegge liturgier for slike gudstjenester, i samarbeid med de andre kirkesamfunn dette gjelder.
4. Kirkemøtet oppfordrer til en betraktelig styrking av ungdomsrepresentasjonen på alle plan i kirken ved de kommende valg. Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd bes arbeide for at dette kan skje.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Even K. Fougner
Saksordfører: Sigurd Osberg

Følgende hadde ordet:

Sigurd Osberg, Bjørn Bue, Jorunn Moe, Andreas Aarflot, Kåre Sten Larsen, Jan-Martin Berentsen, Berit Pihl Johansen, Lillian Rasmussen, Trond Bakkevig, Turid Karlsen Seim, Oddmund Brundtland, Astrid Grude Eikseth.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

---

1. Kirkemøtet uttrykker sin takknemlighet for dokumentet "Den økumeniske bevegelse utfordrer Den norske kirke", og ber Mellomkirkelig Råd sørge for at dokumentene fra Curitiba og Canberra blir gjort tilgjengelige for studium, sammen med saksorienteringen fra Mellomkirkelig Råd.
2. Kirkemøtet oppfordrer bispedømmerådene til å finne måter å ivareta de utfordringer, og den inspirasjon, som ligger i tilhørigheten til den økumeniske bevegelse og det globale kirkefelleskap.
3. Kirkemøtet oppfordrer menighetene til økumeniske gudstjenester i forbindelse med Bønneuken for Kristen Enhet. Kirkemøtet anbefaler menighetene spesielt å vise dristighet til fellesgudstjenester med kirkesamfunn som vår kirke har hatt egne dialoger med. Mellomkirkelig Råd bes på Den norske kirkes vegne tilrettelegge liturgier for slike gudstjenester, i samarbeid med de andre kirkesamfunn dette gjelder.
4. Kirkemøtet oppfordrer til en betraktelig styrking av ungdomsrepresentasjonen på alle plan i kirken ved de kommende valg. Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd bes arbeide for at dette kan skje.

*

Vedtaket var enstemmig.

Sak KM 22/91: KIRKEMØTET'S
FORRETNINGSORDEN

SAKSDOKUMENTER:

Kirkemøtedokument

Dokument 22.1 SAKSORIENTERING

INNSTILLING FRA KOMITE D:

Komiteens merknader

Komite D støtter Valgkomiteens ønske om enkelte mindre endringer i Kirkemøtets forretningsorden.

Når det gjelder valg av varamedlemmer, samt valgperioden for Kirkemøtets komiteer, vil komiteen gi sin tilslutning til det foreliggende saksframlegg (§ 3).

Komiteen mener imidlertid at avgjørelse ved stemmelikhet (§ 8) ikke bør skje med hoveddirigents, men ved fungerende dirigents dobbeltstemme, mens avgjørelse ved stemmelikhet etter skriftlig avstemning bør skje ved loddrekning.

Komiteen har mottatt en henvendelse knyttet til bestemmelsen om at det i sakspapirene bør være en "rimelig fordeling mellom bokmål og nynorsk" (§ 1-3, nest siste ledd). Det ble påpekt at dette ikke er tilfredsstillende fulgt opp i 1991. Komiteen finner imidlertid at regelverket er godt nok på dette punkt, og at eventuelle henvendelser om praktiseringen av bestemmelsene bør rettes til Kirkerådets sekretariat.

Komiteens forslag til vedtak
(Det nye er understreket)

Det foretas følgende endringer i Kirkemøtets forretningsorden:

- § 3-2, første ledd:

Etter Kirkemøtets åpning velges for hvert møte et dirigentskap på tre medlemmer, hvorav én geistlig,

alle med personlige varamedlemmer. Begge kjønn skal være representert.

- § 3-3, fjerde ledd:

Protokollkomiteen skal ha tre medlemmer, med personlige varamedlemmer, og Valgkomiteen fem medlemmer, med personlige varamedlemmer, som Kirkemøtet velger innen sin midte.

- § 3-3, femte ledd:

I det første møte i perioden velges for fire år medlemmer av Protokollkomiteen, Valgkomiteen og Kirkemøtets øvrige komiteer.

- § 8-2, annet ledd:

Avstemningene etter bokstav a og b avgjøres med vanlig stemmeflertall. Ved stemmelikhet er dirigentens stemme utslagsgivende.

- § 8-2, fjerde (siste) ledd:

Ved stemmelikhet (etter bokstav c) sørger Kirkemøtets dirigerskap for loddtrekning.

PLENUMSBEHANDLING:

Dirigent: Even K. Fougner
Saksordfører: Elise Haugland Madsen

Følgende hadde ordet:

Elise Haugland Madsen, Målfrid Nordhaug, Helga Hjetland, Per Lønning, Gunvor Heiene.

Per Lønning fremmet følgende forslag:

§ 3-3, femte ledd:

Bli det i løpet av 4-års perioden forandring i den faste sammensetningen av et bispedømmeråd, kan dette rådet be om å få tatt komiteplasseringen for det nye medlem opp som ny sak.

Forslaget falt mot 45 stemmer.

KIRKEMØTET'S
VEDTAK

Det foretas følgende endringer (understreknet) i Kirkemøtets forretningsorden:

- § 3-2, første ledd:

Etter Kirkemøtets åpning velges for hvert møte et dirigentskap på tre medlemmer, hvorav én geistlig, alle med personlige varamedlemmer. Begge kjønn skal være representert.

- § 3-3, fjerde ledd:

Protokollkomiteen skal ha tre medlemmer, med personlige varamedlemmer, og Valgkomiteen fem medlemmer, med personlige varamedlemmer, som Kirkemøtet velger innen sin midte.

- § 3-3, femte ledd:

I det første møte i perioden velges for fire år medlemmer av Protokollkomiteen, Valgkomiteen og Kirkemøtets øvrige komiteer.

- § 8-2, annet ledd:

Avstemningene etter bokstav a og b avgjøres med vanlig stemmeflertall. Ved stemmelikhet er dirigentens stemme utslagsgivende.

- § 8-2, fjerde (siste ledd):

Ved stemmelikhet (etter bokstav c) sørger Kirkemøtets dirigentskap for loddtrekning.

*

Vedtaket var enstemmig.

V. DELTAKERE
PÅ
KIRKEMØTET 1991

MEDLEMMER:

Barsnes, Per	- Bjørgvin
Bergersen, Arne	- Agder
Brundtland, Oddmund	- Stavanger
Brunvoll, Siri	- Bjørgvin
Bue, Bjørn	- Stavanger
Eikeland, Jonn	- Stavanger
Eikseth, Astrid Grude	- Nidaros
Evanger, Knut	- Nord-Hålogaland
Fagerli, Iver	- Nidaros
Fonk, Terje	- Oslo
Fossheim, Eldgrim	- Bjørgvin
Fougner, Even K.	- Borg
Frivold, Leif	- Agder
Frøyland, Gunvor Leknes	- Stavanger
Furre, Berge	- Oslo
Fylling, Hilde	- Nord-Hålogaland
Faarlund, Nils Chr.	- Hamar
Gammelsæter, Harald	- Bjørgvin
Glennås, Anne	- Borg
Grønningsæter, Fredrik	- Sør-Hålogaland
Gustad, Gunnar	- Nidaros
Heiene, Gunvor	- Hamar
Heitmann, Berta	- Nord-Hålogaland
Hesselberg, Annbjørg Eiksund	- Nidaros
Hille, Georg	- Hamar
Hjetland, Helga	- Bjørgvin
Hjorthaug, Magne T.	- Møre
Holck, Ole Elias	- Hamar
Høivik, Hans Olav	- Hamar
Håbrekke, Jarle	- Nidaros
Johansen, Berit Pihl	- Oslo
Johansen, Georg I.	- Tunsberg
Kjelling, Ove	- Sør-Hålogaland
Kjelling, Terje	- Sør-Hålogaland
Kleppa, Jens	- Stavanger
Kongsvik, Gunvor	- Nord-Hålogaland
Larsen, Kåre Sten	- Tunsberg
Lein, Arve	- Sør-Hålogaland
Lindemann, Harald	- Agder
Lønning, Per	- Bjørgvin
Madsen, Elise Haugland	- Tunsberg
Mjøs, Ole D.	- Nord-Hålogaland
Moe, Jorun	- Sør-Hålogaland
Møen, Leiv I.	- Agder

Nes, Tor	- Borg
Nilsen, Per Arne	- Tunsberg
Nilssen, Tone	- Tunsberg
Norderhaug, Ole Martin	- Hamar
Nordhaug, Målfrid	- Møre
Oftestad, Bodil Bø	- Oslo
Osberg, Sigurd	- Tunsberg
Rasmussen, Lillian	- Sør-Hålogaland
Ripegut, Kari	- Agder
Ruud, Sigmund	- Tunsberg
Røsvik, Steinar	- Møre
Sandvik, Irene	- Agder
Sellevold, Knut	- Stavanger
Skrede, Gunnar	- Møre
Skåland, Astrid Marie	- Stavanger
Stave, Gunnar	- Møre
Stavne, Marit Syrstad	- Møre
Steinholt, Ola M.	- Nord-Hålogaland
Stendahl, Kristian	- Nidaros
Tegnér, John	- Borg
Thorp, Tone	- Oslo
Torp, Marit	- Borg
Torset, Olaug Vedvik	- Agder
Torstad, Inger-Johanne	- Hamar
Tungesvik, Liv	- Bjørgvin
Tveter, Anne Louise	- Oslo
Valde, Nils	- Møre
Våbenø, Karin	- Sør-Hålogaland
Wagle, Finn	- Nidaros
Weider, Bjarne O.	- Borg
Øygard, Olav	- Nord-Hålogaland
Aarflot, Andreas	- Oslo
Aaraas, Erik	- Borg

FAKULTETENE:

Seim, Turid Karlsen	- Det teologiske fakultet
Jørgensen, Torstein	- Misjonshøgskolen
Baasland, Ernst	- Det teologiske Menighetsfakultet

KIRKERÅDET (1991-94):

Berentsen, Jan-Martin

Evenshaug, Oddbjørn
Wisløff, Gunn-Björg

ANDRE:

Bondevik, Odd
Møgedal, Sigrun

- Møre
- Mellomkirkelig Råd

SEKRETARIATET:

- Andresen, Knut
- Bentzen, Dina Qvigstad
- Fauskanger, Anne Marie
- Fæhn, Kristin
- Gjøvikli, Anne Lisbeth
- Halvorsrud, Marta
- Hougsnæs, Marit Halvorsen
- Kopperud, Tore
- Lodberg, Johs.
- Røtterud, Olaf Th.
- Sevaldson, Kari
- Stange, Dag
- Stendahl, Synnøve Hinnaland
- Storrusten, Pål
- Tanggaard, Per
- Tveiten, Klara
- Wagle, Agnete
- Westermoen, Gunnar

- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet
- Kirkerådet

- Bakkevig, Trond
- Sandal, Margunn

- Mellomkirkelig Råd
- Mellomkirkelig Råd

- Bakke, Bjørn
- Dypedahl, Tordis
- Helland, Finn
- Haarstad, Inge Morten
- Ingebrigtsen, Oddbjørn
- Langmoen, Jan Otto
- Løkke, Dag
- Nilsen, Jan G.
- Sjo, Hugne J.
- Tysnes, Knut Inge

- Sør-Hålogaland
- Borg
- Nord-Hålogaland
- Møre
- Nidaros
- Hamar
- Oslo
- Agder
- Stavanger
- Tunsberg

- Birkedal, Erling

- IKO

GJESTER:

- Ragnhild Torjuul
(Den norske Sjømannsmisjon)
- Haakon Korsgaard
(Mentor)
- Domprost Halfdan Tschudi Bondevik
- Heinke Foertsch
(Norsk Kvinnelig Teologforening)
- Esther og Odvard Omland
(Kirkens Mannsarbeid)
- Varaordfører Ingmar Ljones m/ektefelle
(Bergen kommune)
- Knut Lein
(Den norske kirkes presteforening)
- Biskop Bernhard Schwenzer
(Den katolske kirke)
- Landsleder Helga Leithaug m/ektefelle
(Det Hvide Bånd)
- Kirkeverge Rasmus Skurveit
(Kirkeverge i Bergen + nestleder Kirkevergelaget)
- Feltprost Helge Utaker
- Bent Johan Haugland m/ektefelle
(Norsk Gideon Bibelmisjon)
- Kommunalråd Egil Hamre
(Bergen kommune)
- Leif Erik Nilsen
(Den evangelisk-lutherske Frikirke)
- Lege Johan Karsten Livden
(Det Norske Misjonsforbund)
- Dag Kjær Smemo
(Det Norske Bibelselskap)
- Gustav Søiland
(Norges Frikirkeråd)
- Forskningssjef Kari Jacobsen
(Bønne og arbeidsfellesskapet
for kirkelig fornyelse)

- Amanuensis Ingrid Gjertsen
(Bønne og arbeidsfellesskapet
kirkelig fornyelse)
- Sokneprest, lic.theol. Stein Eirik Foss
(Bønne og arbeidsfellesskapet
kirkelig fornyelse)
- Major Peder Refstie
(Frelsesarmeen)
- Major Jørg Walter Hartveit
(Frelsesarmeen)
- Arve Brunvoll
(Norsk Lærerakademi)
- Grete Knudsen
(Kirke- og undervisningskomiteen)
- Statsråd Gudmund Hernes
(Det Kgl. Kirke-, utdannings og
forskningsdepartement)
- Stiftskapellan Egil Morland
(Nestleder Den norske kirkes presteforening)
- Pastor Kjell Werner Rødder
(Metodistkirken i Norge)
- En representant
(Lærerinnenenes Misjonsforbund)
- Fylkesmann Håkon Randal
- Ordfører Bengt Martin Olsen
- Sjef DKV, generalmajor Alf Midthun
- Sjef VSD, kontreadmiral Kåre Julian Granmar
- Politmester Oskar Hordnes
- Lufthavnsjef Kåre Søfteland
- Sjef Flesland flystasjon,
oberstløytnant Åge Fjæreide
- Kommunaldirektør Audun Øyestad

VI. KIRKEMØTET'S FASTE KOMITEER

KOMITE A:

Leder: Bjarne O. Weider

Barsnes, Per
Eikeland, Jonn (for Olaf N. Myklatun)
Hille, Georg
Håbrekke, Jarle
Johansen, Georg I.
Jørgensen, Torstein
Kjelling, Terje (for Mette Siv Dyrnes)
Lindemann, Harald (for Per Inge Almås)
Nilssen, Tone
Røsvik, Steinar (for Ingunn Hellevik)
Steinholt, Ola M.
Thorp, Tone
Weider, Bjarne O.

KOMITE B:

Leder: Ole D. Mjøs

Brundtland, Oddmund
Brunvoll, Siri
Baasland, Ernst
Evenshaug, Oddbjørn
Heiene, Gunvor
Johansen, Berit Pihl
Mjøs, Ole D.
Moe, Jorun
Møen, Leiv I.
Nilsen, Per Arne
Skrede, Gunnar
Skåland, Astrid Marie
Tungesvik, Liv
Wagle, Finn
Aaraas, Erik

KOMITE C:

Leder: Anne Glennås

Frøyland, Gunvor Leknes
Furre, Berge
Glennås, Anne
Grønningsæter, Fredrik
Gustad, Gunnar
Heitmann, Berta
Hjorthaug, Magne T.
Høivik, Hans Olav
Lønning, Per
Nes, Tor (for Nils-Tore Andersen)

Ripegut, Kari
Ruud, Sigmund
Seim, Turid Karlsen
Stavne, Marit Syrstad
Torstad, Inger-Johanne
Øygard, Olav

KOMITE D:

Leder: Arne Bergersen

Bergersen, Arne
Fougner, Even K.
Gammelsæter, Harald (for Knut Risnes)
Hesselberg, Annbjørg Eiksund
Holck, Ole Elias
Kjelling, Ove
Kongsvik, Gunvor
Lein, Arve
Madsen, Elise Haugland
Sellevold, Knut
Stendahl, Kristian
Valde, Nils
Aarflot, Andreas

KOMITE E:

Leder: Helga Hjetland

Berentsen, Jan-Martin
Fagerli, Iver
Frivold, Leif (for Halvor Bergan)
Fylling, Hilde
Faarlund, Nils Chr.
Hjetland, Helga
Kleppa, Jens
Larsen, Kåre Sten
Oftestad, Bodil Bø
Rasmussen, Lillian
Sandvik, Irene
Stave, Gunnar (for Egil Hjortland)
Tegnér, John

KOMITE F:

Leder: Astrid Grude Eikseth

Bue, Bjørn
Eikseth, Astrid Grude
Evanger, Knut

Fonk, Terje
Fossheim, Eldgrim
Nordhaug, Målfrid
Norderhaug, Ole Martin
Osberg, Sigurd
Torp, Marit
Torset, Olaug Vedvik
Tveter, Anne Louise
Våbenø, Karin
Wisløff, Gunn-Björg

*

VII. ØVRIGE PROGRAMINNSLAG

---

1. MORGENBØNNER

Hver morgen under Kirkemøtet var det morgenbønn i St. Jørgen Hospital kirke.

Mandag var det morgenbønn med skriftemål. Oddmund Brundtland var liturg og Knut Sellevold organist.

Fredag var det morgenbønn med nattverd. Oddmund Brundtland forrettet. Ved orgelet medvirker Knut Sellevold.

Tirsdag, onsdag og torsdag var det morgensang med utgangspunkt i Norsk Salmebok. En forsangergruppe deltok i morgensangen. Magne T. Hjorthaug var liturg. Ved orgelet medvirket kantor Siri Brunvoll.

Tekstmeditasjonene var ved Magne T. Hjorthaug, Tone Nilssen og Berit Pihl Johansen.

Opplegget for morgensangene var utarbeidet av Siri Brunvoll og Knut Sellevold.

2. KIRKEMØTEKAFÉ

Onsdag kveld gikk delegatene på Kirkemøtekafé og ble underholdt av Tore Thomassen som hadde ca. en times program.

3. AVSLUTNINGSGUDSTJENESTEN

Kirkemøtet 1991 ble avsluttet med takke- og forbønnsgudstjeneste i St. Jørgen Hospital kirke fredag 15. november kl. 13:15.

Biskop Sigurd Osberg forrettet og prekte over Luk 19,41-46.

Kantor Knut Sellevold var organist.

Det ble ved utgangen samlet inn kr. 10.000.- til nødstedte i Arkhangelsk.

VIII. TALER, FOREDRAG OG
HILSENER

Oddbjørn Evenshaug:
ÅPNINGSTALE

Deres Majestet,
Statsråd,
Kjære gjester og delegater -

Det er en stor glede for meg å ønske dere alle velkommen i Jesu navn til årets Kirkemøte. Et spesielt varmt velkommen til Deres Majestet. Ved åpningen av det første Kirkemøtet i 1984 deltok Kong Olav V. Kirkemøtet 1991 er det første i Kong Harald V's regjeringstid, og vi er svært glad for å ha Deres Majestet sammen med oss ved åpningen av dette møtet.

Siden sist vi var samlet til Kirkemøte, har vi opplevd begivenheter knyttet til vårt kongehus som har rørt ved oss alle. På nytt har vi sett at kirken har kunnet gi rom for enkeltmenneskets og hele folkets sorg i kalde januardager. Og så - noen måneder senere - kunne et helt folk samle tanke og sinn om den velsignelsesrike handling ved Herrens alter i "Norges hjerte" i Nidarosdomen. Sterkt og intenst kunne vi synge og oppleve sannheten i salmistens ord: "Herre, du omgir meg på alle sider, du holder din hånd over meg."

VISER VEI

Gjennom den dypt personlige signingshandling i Nidarosdomen viste Deres Majestet en vei for oss alle: Uansett kall og oppgave i livet - alle kan vi søke signing og kraft hos godhetens kilde, hos den allmektige Gud som ikke ønsker noe annet enn å gi oss av sin uendelige miskunnhet og nåde.

Kong Olav V viste oss den samme vei. Vi følte at hans ord om evangeliet som "den bærende kraft i vår nasjon" og hans ønske om en styrket forbønnstjeneste i kirken, sprang ut av et dypt engasjement for evangeliet i vårt folk. Det siste bilde vi fikk se av Kong Olav i levende live, vil for oss all bli stående som et vitnesbyrd med evighetsperspektiver: Den aldrende monark på vei opp den vinterglatte kirketrappen dit hvor vi alle skulle være søndag formiddag - i kirken til gudstjeneste.

EN BEKJENNENDE, MISJONERENDE OG ÅPEN FOLKEKIRKE

Signingen i Nidarosdomen i juni var en manifestasjon av vår kirke som en folkekirke, og nettopp en folkekirke vil vi gjerne at kirken skal være. I det forslag til Rammeprogram for Kirkerådets arbeide som ligger på Kir-

kemøtets bord, heter det i målsettingen at det overordnede mål for vår kirke er at den skal være en "bekjennende, misjonerende og åpen folkekirke".

En slik åpen folkekirke er ikke en kirke som går på akkord med sin tro og sin bekjennelse. Det er heller ikke en kirke som glemmer at den er kalt til å bringe evangeliet ut til andre. Det er en kirke som i troskap mot sitt eget budskap våger å være åpen for ethvert menneske som søker dens rom - enten det skjer med overbevisningens styrke eller det skjer med vaklende skritt og uten evne til å stå fram med de formuleringer kirken har på det utsigelige.

En slik åpenhet er like nødvendig som noen gang før. Etter år med sterk fokusering på materielle goder og velstand, synes stadig flere å kjenne en lengsel etter noe som går utover oss selv og tingene omkring oss, en lengsel etter det hellige. Dette utfordrer kirken til å komme mennesker i møte med budskapet om at Gud ikke har overlatt oss mennesker til oss selv, men at han er kommet oss nær og tatt bolig iblant oss ved sin sønn, Jesus Kristus. Det er i lys av dette oppdrag vi samles til Kirkemøtet.

KIRKEN OG DET NYE EUROPA

Det siste året har vi på nytt opplevd dramatiske begivenheter ute i den store verden, ikke minst i vår egen verdensdel. Etter det politiske vårværet spilles nå nasjonale motsetninger ut mot hverandre, og på nytt blør Europa. Vi kjenner også alle en dyp bekymring over utviklingstrekk - også i vårt eget land - i retning av rasisme og forfølgelse av innvandrere. Med våre historiske erfaringer i minne har vi ikke lov til å la slike tendenser få utvikle seg. Men nylig har vi også opplevd det gledelige at mennesker har våget å stå opp mot disse avskyelige tendensene og vist anstendig menneskelig holdning. I denne kampen må og skal kirken stå med.

I Norge står vi midt oppe i en diskusjon om hvordan vi skal ordne vårt forhold til Europa. I denne sammenheng er det først og fremst de økonomiske og politiske sider ved forholdet som påkaller interesse. Men på et Kirke møte kan det være av interesse å stanse opp ved spørsmålet om kirkens plass og funksjon i det nye Europa som nå trer fram for våre øyne. For oss skulle dette være et særdeles aktuelt og viktig tema, som i morgen vil bli belyst i dette Kirkemøtets hovedforedrag.

DEN ØKUMENISKE BEVEGELSE UTFORDRER KIRKEN

I februar i år holdt Kirkenes Verdensråd sin generalfor-

samling i Canberra, Australia. Denne fant sted bare ett år etter at Det Lutherske Verdensforbund hadde sin generalforsamling i Curitiba, Brasil. På Kirkemøtets bord ligger et dokument som inneholder budskapet fra de to økumeniske sammenhenger. Budskapene fra dem legges fram for oss som en utfordring.

En sentral problemstilling i denne forbindelse er hvordan vi skal kunne utvikle en mer forpliktende økumenisk praksis i vår kirke, fremfor alt når det gjelder den økumeniske bevegelses hovedansvarlige: Kirkens enhet. Her har dokumentet fra Canberra gitt en ny dimensjon. I dette dokumentet tas det ikke til orde for at kirkeenheten først og fremst må uttrykke seg i en organisatorisk enhet. Det er snarere tale om å anerkjenne hverandre. Fellesskapet uttrykkes i anerkjennelsen og gjenskjenningen, ikke i organisasjonen. Derfor utfordres kirkene til å anerkjenne hverandres dåp og bruke den nikenske trosbekjennelse. Dessuten reises også spørsmålet om en ikke bør åpne opp for såkalt "nattverdsmessig gjestfrihet", dvs. at kirkene slipper hverandres medlemmer til ved nattverdbordet.

Dette er en utfordring som vi i våre lutherske kirker allerede har besvart - i og med at vi med glede kan si at vårt nattverdbord er åpent for alle som er døpt og tror på Kristus. I seg selv er dette et viktig økumenisk bidrag fra våre lutherske kirker.

På den hjemlige økumeniske arena er vi i ferd med å ta et viktig skritt videre i våre økumeniske bestrebelser. I vår la utvalget som skulle vurdere hvordan vi bedre kan synliggjøre enheten mellom kristne trossamfunn i Norge, fram sin innstilling. Her anbefales det at Norsk Fellelsråd av Evangeliske Trossamfunn nedlegges og erstattes av et utvidet felleskirkelig råd. Vi regner med at dette er en sak som vil bli lagt på Kirkemøtets bord i 1992.

KIRKEREFORMER

Årets Kirkemøte er det åttende i rekken. I mai i år var det 10 år siden Stortinget behandlet Stortingsmeldingen om stat og kirke. Det ble da slått fast at en viktig forutsetning for videreføringen av vår statskirkeordning, var økt indre selvstyre. Dette er fulgt opp i de 10 år som er gått. Det er gjennomført flere og større kirkelige reformer de siste 10 årene enn på de siste 100 år. I 1984 fikk vi endringene i Kirkeordningsloven med etableringen av Kirkemøtet. I fjor fikk vi overføringen av myndighet i liturgisaker til Kirkemøtet, og i år blir myndigheten for fastsettelse av regelverket for bruk av kirker overført. Den norske kirkes læremynd ble innført i 1988, og i 1989 fikk vi overført

tilsettingsmyndighet. Endelig kan budsjettreformen i år nevnes. Alt dette er viktige merkesteiner på veien mot kirkelig selvstyre.

DEN LOKALE KIRKES ORDNING

Reformene har imidlertid ennå ikke nådd det lokale plan, stedet hvor kirken først og fremst er i virksomhet. Kirkelovutvalget brukte 7 år på sin utredning om den lokale kirkes ordning. Nå er det gått 2 1/2 år siden innstillingen forelå. I mars ble vi lovet en arbeidsgruppe som skulle følge opp saken. Vi har ennå ikke sett den. Det gikk 9 år fra Sivertsen-kommisjonens stat/kire-utredning forelå til Stortinget vedtok lovendringene i 1984. Skjer det samme med Kirkelovutvalget, opplever Kirkeloven sin 100-års dag i 1997. Det må ikke skje.

Menighetene trenger bedre rammebetingelser for sin virksomhet. Forholdet mellom kommune og menighet må ryddes opp. Derfor håper vi at Kirkelovutvalgets forslag om å gjøre menighetene til selvstendige rettslige, administrative og økonomiske lokalkirkelige enheter kan realiseres.

INNHold OG RAMMER

I Statsbudsjettet for 1992 heter det at departementet ser det som sin oppgave å ta seg av de rettslige, organisatoriske og økonomiske rammevilkår for folkekirkens virksomhet. Selve kontakten med folket og utviklingen av målsettinger og strategier knyttet til innholdet i kirkens virksomhet, vil i sterkere grad ligge i kirkens egne organer.

Det må imidlertid understrekes at rammevilkår og innhold henger sammen. De rammer kirken gis, påvirker den måten innholdet ivaretas på. I Statsbudsjettet for 1992 nevnes f.eks. "Samisk kirkeliv" og "Plan for dåpsopplæring" som områder der Kirkemøtet har fattet viktige vedtak som gjelder strategien for innholdet i kirkens virksomhet i årene som kommer.

Vi må konstatere at Kirkemøtets vedtak her ikke har ført til økte rammer i budsjettet. Vi venter naturligvis ikke at Kirkemøte-vedtak automatisk skal nedfelle seg i Statsbudsjettet. Vi er videre inneforstått med at mye av kirkens arbeide for folket skjer i form av frivillig innsats. Vi må også være villige til å foreta omdispenseringer innenfor foreliggende rammer for å følge opp egne prioriteringer av oppgaver.

Men når dette er sagt, må det også være slik at skal Kirkemøtet innholdsbestemme den virksomhet folkekirken

skal drive, må dette også kunne påvirke de økonomiske rammer som offentlige myndigheter har ansvaret for.

SAMISK KIRKELIV

Fjorårets Kirkemøte-vedtak om samisk kirkeliv var viktig. Her er det store forsømmelser, som nå må tas igjen. Det gleder oss at Det Norske Bibelselskap i samarbeid med Kirkedepartementet har satt i gang et nytt oversettelsesarbeid av Bibelen til samisk språk. Dette arbeidet ventes ferdig om 5 år. Men en rekke andre utfordringer i samisk kirkeliv venter på å bli tatt opp. Vi må derfor få en plan og en koordinering av arbeidet. Derfor var Kirkemøtets vedtak i 1990 om opprettelse av Samisk Råd for Den norske kirke så viktig. Vi er skuffet over at det ikke ble gitt bevilgninger på Statsbudsjettet for 1992 slik at arbeidet kunne komme i gang, og håper at dette kan skje så snart som mulig.

"MED GLEDE SKAL DERE ØSE VANN
AV FRELSENS KILDER" (JES 12,3)

En annen sak som også var oppe på fjorårets møte, og som nå legges fram for Kirkemøtet til endelige vedtak, er "Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke".

Denne søndag formiddag skjedde det en begivenhet som jeg er sikker på fikk englene i himmelen til å synge og juble av fryd: Ett tusen mennesker ble lagt til den kristne menighet i Norge! Hver eneste søndag hele året igjennom blir ett tusen menneskebarn "født på ny til et liv i Kristus, til et åpent liv i tro og tillit", som vi synger det i en dåpssalme. Tydeligere enn noe annet sted får vi ved barnedåpen demonstrert Guds betingelsesløse kjærlighet. Uten kunnskaper og prestasjoner, ja, uten en gang å forstå noe som helst av hva som foregår, blir det lille barnet satt inn i livsfellesskapet med den treenige Gud. Gud gjør barnet til sitt og tar det inn i sin trygge omsorg. Kan vi gjøre noe bedre enn å la barnet få del i en slik gave?

Men det nye livet må få sjansen til å leve! Og dette er vårt ansvar. Den troens gave som Gud gir barnet i dåpen, innebærer også en oppgave: Å hjelpe barnet til å "bli i Kristus når det vokser opp", som det heter i dåpsritualet. Skal dåpsgaven bli til noen glede og nytte for barnet, må det få vite om gaven. Men dette skjer ikke av seg selv. Det døpte barnets muligheter for å bli i troen, avhenger av barnets muligheter for å bli nådd med Ordet, som er Jesus Kristus. Gaven er en levende person. En person blir vi kjent med ved å høre om ham, men fremfor alt ved å leve sammen med ham. Og det er nettopp dette dåpsopplæringen dreier seg om: Å

la barna få vokse opp i troens rom og oppleve felleskapet med Jesus Kristus og slik lære ham å kjenne.

Den kristne opplæring og oppdragelse som dåpen forutsetter, er ingen tvang til tro, som enkelte hevder. Ingen kan tvinges til tro. Derfor kan vi heller ikke oppdra til tro, men i tro. Vårt ansvar er å ta barnet ved hånden og lede det til Kristus, slik at barnet kan få møte ham og høre hans kall: "Følg meg". Der må vi slippe barnet. Mer kan vi som oppdragere ikke gjøre. Så blir det til syvende og sist det enkelte menneskes eget ansvar å svare på Guds tiltale gjennom Ordet.

Fortsatt velger et stort flertall av norske foreldre å la sine barn døpe. Ja, det siste året har dåpsprosenten faktisk steget igjen med flere prosent etter at den har falt med gjennomsnittlig én prosent pr. år gjennom en del år. Enkelte vil ha det til at foreldre flest "mener ikke noe med det". Men antagelig betyr dåpen atskillig mer for foreldrene enn vi er klar over - og mer enn de fleste er i stand til å sette ord på. Og under alle omstendigheter: Kirkens oppgave er ikke først og fremst å stille spørsmålstegn ved foreldrenes valg, men tvert imot å ta dem på alvor - hjelpe dem til å ta dåpen på alvor.

Mesterens ord om å "døpe dem og lære dem å holde ..." forteller oss at dåp og opplæring hører sammen. Velger vi dåp, ja, så velger vi også at barnet skal få en kristen opplæring. Dette plikter kirken å gjøre klart for foreldrene, og dermed har en også lov til å forvente at foreldrene aktivt vil bidra til at barnet får den opplæring dåpen forutsetter. Men den kirke som døper, plikter også å følge opp med konkret veiledning og hjelp til foreldrene - gjennom familiepedagogiske støttetiltak som kan hjelpe foreldrene til å realisere en kristen oppdragelse i hjemmet, og gjennom menighetspedagogiske tiltak som kan gi barna en kristen opplæring i menigheten.

Det er dette ansvaret kirken nå vil ta ytterligere på alvor med den dåpsopplæringsplan som dette Kirkemøtet skal ta et endelig standpunkt til. Nå er det ikke slik at kirken ikke har drevet dåpsopplæring også tidligere. Gjennom søndagsskole, konfirmasjonsundervisning og andre former for arbeide blant barn og unge har det vært gjort - og gjøres det kontinuerlig et meget verdifullt arbeide som har hatt stor betydning også som dåpsopplæring. Dette arbeidet må fortsette og ytterligere utbygges og forbedres.

Ikke minst kaller arbeidet blant våre unge på økt innsats. De unge slutter opp om kirkens konfirmasjonsundervisning. Det kontinuerlige ungdomsarbeide i kir-

ken har imidlertid hatt tilbakegang de siste årene. Temaet "Ung i i kirken" er nå satt på Kirkemøtets dagsorden. Det samarbeide mellom ulike arbeidslag i kirken som ligger bak den utredning som nå ligger på Kirkemøtets bord, gir løfter om at gjennom samling av kreftene kan den uheldige utvikling snus.

Bak den "Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke" som nå legges fram, ligger et årelangt arbeide og store forventninger. Hovedsaken og utfordringen er intet mindre enn å nå alle døpte med opplæring gjennom tiltak på ulike alderstrinn fra fødsel til konfirmasjon. Oppgaven er stor. Men den er ikke umulig. Planen skal hjelpe oss til å tenke systematisk og planmessig, slik at vi kan gjøre arbeidet enda bedre og nå enda lenger enn vi til nå har gjort.

Dåpsopplæringsplanen kaller på ulike arbeidslag i kirken. Høringsrunden har vist at mange av våre frivillige kristelige organisasjoner vil se sitt arbeide blant barn og unge i lys av dåpsansvaret og dåpsopplæringsplanen. Dette lover godt, fordi disse frivillige arbeidslagene både har mye erfaring og medarbeidere som brenner for å bevare de døpte hos Kristus.

Men dåpsopplæringen er ikke bare en sak som angår den såkalte menighetsaktivistiske kjerne i kirken. Dette er en sak som gjelder hele det folk som hører til i Den norske kirke, dvs. et stort flertall av det norske folk. Det dreier seg om intet mindre enn en sak som angår det åndelige og verdimeslige fundament for vårt samfunn og vår kultur, og dermed fundamentet for barne- og ungdomsoppdragelsen i det norske samfunn. Derfor representerer den en utfordring til alle gode krefter i vårt samfunn - med våre politiske myndigheter i spissen. For Den norske kirke er realiseringen av en forsvarlig dåpsopplæring for alle døpte et spørsmål om dens framtid som folkekirke. For folk og samfunn dreier det seg om å besinne seg på sin egen religiøse tradisjon og identitet.

Med disse ord sier jeg dere igjen et hjertelig velkommen til Kirkemøtet 1991. Velkommen til en uke med menneskelig og åndelig fellesskap - og til en uke med hardt arbeide til gagn for kirke og folk.

*

Statsråd Gudmund Hernes:
HILSEN VED KIRKEMØTET'S ÅPNING

---

1. VI ER INNE I EN REFORMPERIODE

- Dette er det 8. Kirkemøtet siden møtet ble lovfestet i 1984. Vi har gjennomlevd en periode med gjennomføring av store reformer for Den norske kirke. Debatten om forholdet mellom stat og kirke på slutten av 1970-årene og begynnelsen av 80-årene munnet ut i bred enighet i Stortinget om at statskirkeordningen skulle beså, under forutsetning av at kirken på den ene side fortsatt skulle være folkekirke, og at det på den annen side skulle gjennomføres reformer som kunne øke det indre-kirkelige selvstyre og styrke kirkens evne til å utføre sine oppgaver for det norske folk.

2. HVA ER GJORT

- Kirkemøtet selv ble altså den første av disse store reformene, da man i 1984 opprettet dette årlige møtet som det øverste, valgte organ for Den norske kirke. Senere er reform etter reform blitt gjennomført.
  - En har fått bispedømmemøter hvert annet år, bredt sammensatt av valgte representanter for soknene i stiftet.
  - I løpet av denne perioden har en utredet spørsmålet om hvordan man skal avgjøre lærestridigheter i kirken og har fått opprettet Lærenemnd for Den norske kirke og har fått prosedyrer for avgjørelse av strids-spørsmål av læremessig art i kirken.
  - Det er gjennomført store reformer som gjelder personalbehandlingen i kirken: Tilsetningsmyndighet og instruksmyndighet for menighetsprester, kateketer og diakoner er delegert til bispedømmerådene, og forvaltningen av statsbudsjettets driftskapittel for presteskaper er delegert til biskopene.
  - Disse reformene har igjen på sin side ført til praktisk omorganisering og bedre utnyttelse av ressursene ved bispedømmekontorene.
  - Det er fastsatt tjenesteordning for prester,

som er ment å legge til rette klarere for arbeidsforpliktelser og for bedre arbeidsfordeling og prioritering.

- Ferdigstillingen av reformene som gjelder kirkens liturgier, er skjedd i denne perioden, med omfattende nyordninger for gudstjenesteliv og kirkelige handlinger og for bestemmelsesmyndighet på dette området.
- Tar vi noen få flere år med i perspektivet, har reformarbeidet i denne sammenhengen også omfattet både bibeloversettelse og salmebok.
- Og når det gjelder avgjørelsesmyndighet, har altså Kirkemøtet fått delegert både avgjørelsesrett når det gjelder å fastsette kirkens liturgier og nå, i Kgl.res. av 25. oktober, fått myndighet til å fastsette regler for bruk av kirken. Fastsettelse av slike regler står på Kirkemøtets sakskart allerede på dette møtet.

3. HVA GJENSTÅR?

- Som man ser, har det vært en meget aktiv reformperiode. Noen viktige oppgaver gjenstår. De viktigste reformene som gjelder sentralt og regionalt plan i kirken, er gjennomført. Det viktigste spørsmålet foran oss er hvordan man på beste måte følger opp det såkalte "Kirkelovutvalget"s arbeid med reformer på lokalplan i kirken som kan sikre en god utvikling av folkekirken lokalt, sikre finansieringen av kirkens virksomhet på lokalplan og styrke de lokale kirkelige organers handlingsevne slik at kirken kan utvikle seg til stadig rikere å fungere til beste for folk i lokalmiljøene. Dette er nok den største utfordringen i Den norske kirke ved innledningen til 90-årene.

Men det er også andre utfordringer - f.eks. stadige oppgaver i retning av å bedre arbeidssituasjonen for kirkens ansatte. For departementet er det i denne sammenhengen naturlig å fokusere særlig på de statlige ansatte: Prester og kateketer. Her vil budsjettkompromisset trolig både føre til flere stillinger og bedre kår for enkelte. Regjeringen har også ønsket å legge forholdene bedre til rette for at prostene kan utøve ledelse og ta personalansvar. På begge disse områdene er det fortsatt et stykke vei foran oss.

4. OPPGAVEFORDELING

- Det sier seg selv at med mange og omfattende reformer som skal gjøres nesten på en gang, vil det hele ta tid. Det vil ta tid både å utarbeide og sette iverk reformer, og det vil ta tid før nye ordninger er ferdig innarbeidet og i full funksjon. Det er gledelig å se at Kirkemøtet later til å være i god gjenge. Både Kirkemøtet og Kirkerådet som saksforbereder og utøvende organ for Kirkemøtet er i utvikling og ser ut til å finne sin form og sine oppgaver i kirkens liv. Etter hvert som reformene gjennomføres og innarbeides, vil det framstå tydeligere for alle organer som nå utvikles i kirken på alle nivåer hvilken rolle og hvilke arbeidsoppgaver som det er naturlig at akkurat dette organet skal ha. For alle må det være ønskelig å finne en god oppgavedeling og å unngå unødig dobbeltarbeid, slik at ressursene best mulig kan utnyttes i samsvar med kirkens målsetting om å være der for de enkelte mennesker i lokalmenighetene. Årets møtepapirer viser at en er seg bevisst at det betyr endringer i oppgaver for Kirkemøtet/Kirkerådet at flere oppgaver nå er delegert til regionalt nivå i kirken.

5. AKTUELLE KIRKEMØTE-SAKER

- Ellers er det et klart inntrykk at Kirkemøtet har innarbeidet seg i folks bevissthet. Møtene har tatt fram både saker av allmenn interesse for samfunnet og kirkelige saker som selvfølgelig vekker interesse langt utenfor kretsen av møtedeltakere. I fjor merket man seg f.eks. behandlingen av "Det økumeniske tiåret - kirker i solidaritet med kvinner" der Kirkemøtet satte seg som mål minst 40% representasjon av begge kjønn i råd og utvalg i kirken og jevnere kjønnsfordeling i alle kirkelige stillinger. Det er interessant i år å registrere at en i forbindelse med KM-sak 9/91 - Melding om tilsettinger - har kartlagt også kjønnsfordelingen i forbindelse med tilsettingssaker. En har vel fått utfordringen på bordet en gang til når det dokumenteres at 16% av søkerne til kirkelige stillinger er kvinner, mens kvinneandelen av de som ansettes, er under 9%!

Men årets viktigste sak blir "Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke". Jeg skjønner at oppfølging av planen er sett som et langsiktig hovedsatsningsområde som en aktivt ønsker å følge opp i årene framover. Departementet deler

oppfatningen av at kunnskap er viktig og håper at dåpsopplæringsprogrammet på en bred måte kan være med på å ta vare på de menneskelige, holdningsmessige og kulturelle rike verdier som samfunnet vårt har med fra vår kristne arv. Jeg forstår at planen vil romme utfordringer på mange plan i kirken, men ikke minst på lokalplan hvor en må finne balansen mellom eksisterende oppgaver og nye utfordringer som følger av en slik plan. Kanskje er det viktig ikke minst ved iverksettelse av en slik plan å starte forsiktig, men å være utholdende. Målet må jo i alle fall være å samle mange gode krefter om en slik oppgave, slik at dette også blir en del av det sikkerhetsnettverk og det bidrag til tryggere oppvekstvilkår for barn og unge som kirken har vært og skal være i lokalsamfunnene. Og vårt håp er at de kunnskaper og holdninger som formidles vil bli gode bidrag til unge enkeltmenneskers vekst og modning mot det å være seg selv i et samfunnsfellesskap sammen med andre. Som utdanningsminister kan jeg ikke unnlate å bemerke at det er et mål som går tilbake til Pontoppidan.

6. KIRKEN OG KIRKEMINISTEREN

Norsk religiøsitet står om de lange bølger i folkets hverdagsliv. Disse langbølgene i livet er knyttet til de store begivenheter: Dåp, konfirmasjon, bryllup, gravferd. De er de faste konstanter i et omskiftelig liv, langstrømmene i befolkningen.

Dette er ikke øyeblikkets kristendom, det som forlanger standpunkter her og nå, men det står om understrømmer i den enkeltes liv.

Ritualene er en del av oss selv ved å være felles, gjennomgripende, over grupper, klasser. De gjør Den norske kirke nettopp norsk ved å være vår utgave av den verdensomspennende tro, vårt preg på det samme budskap.

Det er dette jeg må forholde meg til i min rolle som kirkeminister. Det må samtidig gi retning for min holdning til landets største menighet, den som utgjøres av statskirkens alle medlemmer, også dem som i det daglige har et avbleket forhold til kirken. Det er få som aktivt forneker kirken, og også relativt få som aktivt deltar til enhver tid, enten det er som kirkegjengere eller ved daglige bønner.

For jeg vet at denne store skare, denne latente menighet også har sitt forhold ikke bare til tro og

bekjennelse, etikk og anskuelse, men også til kirken. For dem er bruken av og aktiviteten i, selve forholdet til kirken som flo og fjære, noe som går i sykler, med høyvann og lavvann.

Men da må kirken være slik at også denne, kanskje den største flokk føler at kirken er deres egen, og ikke besittes av noen få. For kirken og troen er også en tone i deres liv, som noen ganger lyder sterkere, og i andre faser er mer dempet og svak, som de linneste tonene i orgelregistret.

Dette må også gi retning for min holdning til kirkenes foresatte - gruppen av tillitsvalgte, av organisasjonsaktive, av prester og profesjonelle og aktive leke, som skal ha evangeliet ut til folket, slik misjonsbefaling sier.

Mitt poeng er ganske enkelt dette: De aktive forholdet seg mest aktivt til hverandre, kanskje ikke til folkekirkenes store menighet av midlertidig inaktive og lunkne - bare slå opp i egen kalender og dagbok, så vil dere se. Aktivitet fører av og til til innkapsling. Men også av og til til utstråling og storslagen mobilisering, som på Youngstorget i går, der menneskeslektens enhet - folkeslagenes fellesskap fordi de er skapt i ett bilde - ble markert.

Sagt på en annen måte: Dere er profesjonelle, lærde og foretaksomme - til dels fremragende spesialister, eksperter både på eksegese og forkynnelse.

Men det er ikke det samme som å være spesielist på å være nærmere Gud. For taler Han til alle, må man også lytte til alle dem som hører en stemme i sitt eget indre. Skal dere hjelpe oss til å leve våre liv, så må lyttegavene være like utviklet som talegavene.

I min rolle ser jeg det altså som en oppgave å lytte til dem som ikke sitter i noe menighetsråd, som ikke har noe verv, som ikke går ofte i kirken - men som vil ha kirken som sin når de trenger den og trenger dere. Og noen av de strømminger som rører dette folk, dette alminnelige flertall i folkekirken, er det min oppgave også å fornemme å målbære overfor dere.

Med dette vil jeg ønske dere lykke til med årets Kirkemøte!

Gerdhard Schwenzer:
EN HILSEN TIL KIRKEMØTET

Deres Majestet,
kjære brødre og søstre i Kristus -

På vegne av Den katolske kirke hilser jeg Den norske kirke, samlet til sitt lovfestede kirkemøte, i år med sin øverste håndhever og beskytter, kong Harald, til stede.

Med levende interesse følger vi katolikker med i det som skjer både på Kirkemøtene og ellers i Den norske kirkes liv og lære. Vi er jo brødre og søstre i én og samme familie. Ved dåpen er vi alle blitt lemmer på det samme Jesu Kristi legeme. Han er vår felles Herre. Av ham har vi fått det samme oppdrag: Å forkynne hans glade budskap for alle folkeslag. Dette er grunnen til at vi deler Den norske kirkes sorg og glede. For som Paulus sier: "Om ett lem lider, lider alle de andre med. Om ett lem blir hedret, gleder alle de andre seg."

I dag må vi skyldbetyngt bekjenne at det har forekommet alvorlige problemer i denne familien og at vi ennå ikke har maktet å bli forsonet fullt ut igjen.

I de teologiske samtalene mellom våre kirker har vi om og om igjen kunnet konstatere at vi har det mest vesentlige til felles. Men vi har også måttet innse at det fortsatt er uenighet mellom oss, når det gjelder en del viktige lærepunkter. Denne uenighet har praktiske konsekvenser, noe jeg igjen opplever smertefullt ved ikke å kunne dele Herrens nattverd med dere under dagens gudstjeneste.

Ikke alle forstår Den katolske kirkes tilsynelatende steile holdning i dette spørsmål: For oss er deltakelsen i Herrens sakrament også et tegn på enhet blant nattverdsgjestene. Men så lenge våre kirkesamfunn ikke kan enes om sentrale teologiske spørsmål, svarer tegnet ikke til virkeligheten. Vår handlemåte ville oppfattes som et signal på en enhet som ennå ikke finnes. Og dét synes vi rett og slett ville være uærlig.

Smerten over at vi fremdeles ikke kan gå til alters hos hverandre, har også en positiv side. Den minner oss ganske ettertrykkelig om at vi ikke har lov til å nøye oss med status quo. Det er og forblir en skandale at vi ikke makter å være ett i Kristus.

Men vi har, som antydnet, også grunn til å glede oss over mange positive tegn som finnes i dag. Vi konstaterer en voksende tilnærming mellom våre kirker og oppdager at det vi står felles om, egentlig er mye mer enn det som

skiller oss ad. Denne erkjennelsen forplikter oss til å gjøre alt vi kan for å komme nærmere målet: Å VÆRE ETT I KRISTUS, FORAT VERDEN KAN TRO. Vi vet også at ikke VI kan skape enheten. Ikke desto mindre krever enhetens Gud en helhjertet innsats av oss.

Måtte vår himmelske Far ved sin enbårne Sønn og i sin Hellige Ånd velsigne deres arbeid i disse dager.

*

Günter Krusche:
BYGGE BROER FOR FORSTÅELSE
Oppdraget til kirkene i Europa

- I Vi befinner oss for tiden i en forandringsprosess som setter overleverte klisjeer og inngrodde grenser ut av spill. Murens fall og oppløsningen av systemet av sosialistiske stater har opphevet Europas orden etter krigen. Oppløsningen av Sovjetunionen og Jugoslavia signaliserer at ikke bare avtalene fra Jalta og Potsdam er satt ut av funksjon, men at det ved slutten av det annet årtusen etter Kristus må søkes etter nye konturer for Europa.

Det første spørsmålet som stiller seg, er det etter vårt kontinents grenser. Det er enkelt å definere Europa geografisk: Fra Atlanterhavet til Ural. Men så snart vi spør etter Europas historiske identitet, hjelper det ikke med geografiske begrep. Europas historiske rolle kan ikke beskrives uten å ta med historien om kristendommens innflytelse. Europa er identisk med det dengangen kristne Oksident. Uten den konstantinske forbindelse av romerrike og kristen religion er Europas inntreden i historien utenkelig. Kristen tro, kristen filosofi, kristen moral har, idet de tok med antikke og orientalske elementer, fremkalt dannelsen av det kristne Vesterland. Selv renessansetidens oppbrudd, de europeiske revolusjonenes protest, opplysningstiden og i dens kjølvann det sekulære, pluralistiske industrisamfunn, bærer kristendommens signatur, til og med det kommunistiske maktritualets kvasireligiøse uttryksformer kunne ikke fornekte sin antikristelige bakgrunn. I det europeiske kontinents historie konfronteres vi med historien om kristendommens virkning.

Dette Europa har kristendommens utbredelse sin utforming å takke for, være det gjennom utbredelsen ved ild og sverd (som i de saksiske og slaviske folkene) eller ved hjelp av skrift og kultur (som ved Methodius og Kyrill). Men åndens Europa kan ikke begrenses geografisk. Året 1492 - vi feirer 500-års jubileet neste år - betyr ikke så mye oppdagelsen av den Nye verden, som Amerikas europeisering, på urinnvånerens bekostning riktignok, på samme måte som korstogene fremstilte det - imidlertid mislykkede - forsøk, å hente kristendommens hellige steder inn i den europeiske kulturkrets. Men også Europas flanke mot øst var åpen, i og med at det lenge ikke var bestemt hvor Europa sluttet og Asia begynte. Jeg min-

ner bare om hunnenes og mongolenes angrep som løste seg opp etter blodige kriger, og bare i den seneste tid ble tyrkernes herredømme på europeisk jord avsluttet, idet de etterlot seg tydelige spor i form av etniske og kulturelle minoriteter og et territorialt brohode.

Endelig skulle det tas i betraktning at Europa i dag ikke heller er geografisk målbart. Det russiske kjemperike, som Sovjetunionen overtok kjernen av, utvidet seg til slutt til Stillehavet og spredte seg, selv om det bare varte en stund, til det amerikanske kontinent (Alaska). I tillegg må kjensgjerningen nevnes at europeiske anliggender allerede i første verdenskrig, men enda mer i andre, betydde noe for Amerika og Canada. Så ingen burde være forundret over at KSSE-konferansen i Helsinki, som bidro så mye til å overvinne blokktenkningen i Europa, som en følge av 2. verdenskrig også omfattet USA og Canada. Strengt tatt dekker området, som KSSE-sluttdokumentet gjelder for, hele den nordlige halvkulen som vi kaller for den 1. verden, og det enda mer da den såkalte 2. verden (sosialismens verden) har løst seg opp i intet, og, som underutviklet del av Europa, søker tilbake til de europeiske folkenes fellesskap.

Som en sammenfatning vil jeg fastslå: Den europeiske identitet kan ikke defineres uten historien av kristendommens virkning. Derfor bærer vi som kristne og kirker i Europa et historisk betinget medansvar for denne kontinents fremtid. Men det spørs om man som en naturlig konsekvens, som pave Johannes Paul II mener, kan hente Europa hjem i kirkens fang.

- II Før omveltningene syntes alt å være klart: Som en følge av 2. verdenskrig var det i Europa de ledende makter i vest og øst sto ansikt til ansikt for hverandre. Den kalde krig hadde frosset inn demarkasjonslinjene etter 2. verdenskrig og gjort dem til grenser og så til begrensninger. Muren i Berlin var bildet for denne etterkrigsordningen. I mange europeeres øyne garanterte den freden. Mange europeere i øst og vest fryktet et gjenforent Tyskland. Sovjetunionen og dens allierte arbeidet for å stadfeste systemet for europeisk sikkerhet ved hjelp av Helsinki-sluttakten og tok de mer almenne tilsagnene i den tredje kurven (menneskerettigheter) med på kjøpet, uten å ane at dette var det første skritt til oppmykingen og oppløsningen av deres eget makt-system. Mens det europeiske fellesskap og det europeiske markedet ble dannet i vest, og man med dette alltid mente Vest-Europa, ble de sosialistiske sta-

tene bundet fastere og fastere til det kommunistiske maktsystem.

Tyskland hadde i Sentral-Europa rollen som indikator for Europas tilstand. Fordi Europa var delt, måtte Tyskland være delt. Noe av det samme hadde vi en gang i historien om reformasjon og motreformasjon, bare at grensen der gikk mellom konfesjonene ("cuius regio, eius religio") i nord og syd. Først da religionskrigene tok slutt etter Westfälischer Frieden av 1648, ble motsetningen mellom katolikkene og protestantene borte, fordi den nyere tid gjorde slike motsetninger avleggs. Derfor betydde slutten av Tysklands deling også slutten av Europas deling, ja, murens fall kunne bare skje fordi tanken om et "europeisk hus" på bakgrunn av den europeiske avspenning allerede hadde overvunnet kontinentets splittelse "i hodene".

Om man imidlertid tar bildet om "huset Europa" på alvor, må man fra nå av tenke Europa som en helhet. Derfor gjør nye spenninger og forskjeller seg nå gjeldende i det ene huset. Da proletariatets diktatur som riset bak speilet falt bort, gjenoppdaget de undertrykte på leting etter en ny identitet sin egen kultur og sitt eget språk, kom på sin nasjonale opprinnelse og forlangte selvstendighet. Under disse omstendigheter synes Jugoslavias og Sovjetunionens oppløsning å være umulig å stanse. Men også den økonomiske forskjellen mellom fri marked og kommandoøkonomi erfares nå tydeligere, fremfor alt i Tyskland, der begge økonomiske systemer kolliderte ved den raske gjenforeningen, og den sterkere partner bestemmer tempo og retning i utviklingsprosessen. Det fremkaller enorme sosiale rystelser, for ikke å snakke om den frie markedesøkonomiens følger for de ødeleggende økonomiske systemer i de øvrige østblokkland. Men også følgene for den rike delen av Europa er uoverskuelige. Engasjementet i øst trekker økonomiske ressurser ut av vesten, noe som også her fører til en økonomisk destabilisering. Derfor motsetter menneskene i vest seg delingen og anser den for å være en minskning av deres inntekter, med rette, tenker jeg. Men det er uunngåelig å måtte dele.

Etter hvert antydes det i den europeiske foreningsprosess en interessesvikt i forhold til den tredje verden. Bekymrede stemmer fra de fattige land uttrykker frykt for at enda mindre midler vil kanaliseres mot sør, fordi oppryddingen i sosialismens etterlatenskaper foran ens egen dør ligger nærmere enn oppbyggingen av en rettferdig økonomisk verdensorden for hele verden. Allerede før Europas fore-

ning snakket man om "festningen Europa" som skjærer seg mot resten av verden. Faren er der at europeerne glemmer resten, av verden av ren konsentrasjon på sine egne problemer, men det ville ikke bare være en umenneskelig, men også en selvmordslignende avgjørelse. Problematikken antydes allerede i asylsøkernes storm på de rike landene, som også Øst-Tyskland nå regnes til, en problematikk som det europeiske kontinent vil bli konfrontert med i det tredje årtusen. Derfor kan Europa, bortsett fra opprinnelig å være medskyldig i den tredje verdens fattigdom, ikke snike seg ut av det globale ansvar.

I et globalt samfunn, som liksom er blitt til en landsby, der alt står i sammenheng, kan man ikke tilbakevise ansvaret for verdens fremtid med hensynet til sitt eget hus eller sin egen hage som begrunnelse. Alle må bære de økologiske følgene av det økonomiske fremskritt, også de som ikke nyter godt av fremskrittet. De rike blir velstående på de fattiges bekostning, det gjelder innenfor det europeiske hus og over hele verden. Vårt miljø er blitt ytterst sårbart. Det teknologiske fremskritt har ført oss til det punkt der vårt samfunn trues av sammenbrudd, der naturens labile likevekt truer å velte. Vendepunktet (the point of no return) kunne snart være nådd, der våre tekniske midler ikke lenger er virksomme for å avvende katastrofen. Ulrich Beck har derfor snakket om et "risikosamfunn" som vi styrer mot.

Dermed står vi foran spørsmålet om ansvaret for freden. For krigsteknikken har ved hjelp av høyteknologi nådd et nivå som gjør den direkte livsfarlig. "Menneskeheten ligner en insektsverm som leker med et arsenal av insektdrepende midler", skrev Pierre Bertaux allerede i de tidlige sekstiårene. Selv om supermaktene i avspenningspolitikens kjølvann har gjort veldige, uforutsebare fremskritt ved nedrustningen av kjernevåpen og konvensjonelle våpen, og de militære lærebøkene må skrives om etter at den kalde krig er slutt - hvor vanskelig det er viser seg i diskusjonene om dette innenfor NATO og i Tyskland ved striden om jagerflyet '90 - står farene ved den høyt utviklede krigsteknikk ved lag. Kontrollen av våpenteknikken i Irak gjennom FN viser i hvor liten grad viten om fremstilling av atomvåpen kan begrenses til de klassiske atommaktene. I Jugoslavia viser det seg enda en gang at våpen, som er tilgjengelige, i nødstilfellet også blir brukt for å tvinge gjennom egne interesser. Og resten av Europa ser på.

Kravet å avskaffe krigens institusjon som sådan

blir aktuelt igjen ved dette årets lokale konflikter. Også etter omveltningene er kravet etter en ny tenkning aktuell. For verdenssituasjonen har ikke blitt enklere etter omveltningen, heller mere komplisert. Foran denne bakgrunn stilles et nytt spørsmål etter kirkenes oppdrag i Europa.

III Kirkens oppdrag i forhold til ansvaret for verden er grunnlagt i bekjennelsen til den treenige Gud. Den er sendt til verden for å vitne til alle mennesker om den menneskevennlige Guds kjærlighet, i ord og gjerning. Derfor har den det profetiske oppdrag å være en kritisk advarer, såsom det diakonale oppdrag å tjene menneskene og å hjelpe å skape en human verden. Jesu Kristi kirke kan ikke trekke seg tilbake "ut på det religiøse landet", fordi Gud er hele livets Herre og skaperverket er hans. "Jorden og det som fyller den, ..., alt hører Herren til" (Ps. 24,1). Jeg sier dette på bakgrunn av kirkenes erfaring i det forhenværende DDR, som engasjerte seg for "den konsiliære prosess for fred, rettferdighet og vern om skaperverket", uten å anse dette for å være et politisk mandat, men uttrykk for lydighet overfor den levende Gud. To-regiment-læren i ny-lutherdommens (gale) interpretasjon har vi lagt bak oss på grunn av den bekjennende kirkes erfaringer og Dietrich Bonhoeffers teologi. Bare slik var det mulig å hjelpe mennesker å få gjennomslag for menneskerettighetene og å kritisere tilstander som talte imot menneskenes verd. Vi må bekjenne at dette ikke bestandig skjedde så entydig som nødvendig, og at det av og til var bestemt av taktiske overveielser, men målet var klart: Vi ville være en "kirke for andre" som fellesskap rundt vitnesbyrdet og tjenesten. Selv om kirken i det forhenværende DDR - takket være ateistisk propaganda og mangel på mot, som folkekirkelig orienterte protestanter nå engang ikke eier, ble mer og mer en minoritetskirke i et verdslig samfunn, har vi kunnet erfare at en liten, men bestemt minoritet kan bevirkte mer enn en mett og treg majoritet.

Så vil jeg i det følgende berette om en del erfaringer fra tiden før omveltningen i det delte Tyskland (og Europa) og la dem peke på den nye, åpne fremtid i et felles europeisk hus:

1. ENGASJEMENT FOR FRED

Fredbevegelsen innenfor kirken var det første skritt mot omveltningen. Takket være økumeniske kontakter fikk være menigheter tidlig tilgang til internasjonalt arbeid for fred. Man samledes til fredsverksteder og arrangerte mot slut-

ten av hvert kirkeår en fredsdekade. Merket "sverd til plogskjær" ble utviklet og ble snart til symbolet for fredsbevegelsen. Tallrike unge menn bestemte seg for å nekte militærtjeneste og gjorde tjeneste uten våpen ved de såkalte byggekompaniene, et kompromiss som kristne i DDR ble innvilget. Av kirkelige fredsgrupper vokste miljø- og menneskerettighetsarbeidet frem. Herfra gikk det impulser til den "konsiliære prosess". Man formulerte et entydig krav om fred. Denne posisjon, ikke ulik pasifismen, kom i spenning i forhold til det ja til våpnet militærtjeneste for å forsvare friheten, som var utviklet under betingelsene av et vestlig demokrati, og vi er ikke ferdig med den diskusjonen enda.

Selv om fredsdiskusjonen på grunn av en ny tilstand i Europa og på grunn av mange aktuelle, spesielt økonomiske problemer trer i bakgrunnen, må vi ikke miste spørsmålet av synet, hvordan vi vil sikre freden. Eksemplet Jugoslavia, spenningene i de forhenværende sovjetrepublikker, krigen som NATO-medlemmet Tyrkia fører mot kurderne, for ikke å snakke om den ulmende krisen i Midt-Østen og i det enda aggressive Irak - alt dette viser tydelig at varme kriger også i Europas nærområder på langt nær tilhører fortiden. Erfaringene med avspenningsprosessen i KSSE-området gjør det nærliggende å løse konflikter ved hjelp av dialog, tålmodige forhandlinger, kompromisser og utjevning av interesser. Fredssikring i Europa skjer ved kommunikasjon, ved å møte mennesker, ved å bygge broer. Det er viktigere å komme til forståelse enn å beholde rett.

2. ENGAJSMENT FOR MENNESKERETTIGHETENE

Det var menneskerettighetsproblematikkens dynamikk som ga KSSE-prosessen sin grensesprengende kraft. Menneskerettigheter, kontakter mellom mennesker, fri informasjon og kommunikasjon rørte ved den innebyggede svakhet ved det sovjetiske maktområdet. Det var et lukket system, som var - jo lengre, jo mere - ute av stand til å møte den meget sammensatte sosiale struktur og de økonomiske betingelsene i en moderne industristat. Så kan man si at de kommunistiske statene i Øst-Europa brøt sammen på grunn av sin hjemmelagede mangel på kommunikasjonsevne, som - opprinnelig ment som beskyttelse gjennom avgrensning - satte systemet ut av stand til å

imøtekomme utviklingens krav. "Den som kommer for sent, straffes av livet" (Gorbatsjov). Det var en slags selvkveling på grunn av manglende kommunikasjon med virkeligheten i Europa og verden for øvrig. Læren av dette skibbruddet skulle være: Uten fri kommunikasjon finnes det intet åpent samfunn og dermed ingen fri menneskelighet heller. Kirken som menneskenes advokat og de stemmeløses stemme vil måtte være oppmerksom på at menneskene som Guds frie skapninger får den verdighet som de har krav på.

Det kristne menneskebildet understreker imidlertid ikke bare den enkeltes frihet ("Den kristne er - i troen - en fri herre over alle ting og ikke underordnet noen"), men også bindingen til nesten, medmennesket ("den kristne er - i kjærligheten - alle tingenes tjener og underordnet alle", slik Luther skriver i "Et kristenmenneskes frihet"). Derfor må kirken ved siden av innsatsen for den enkeltes frihet også holde fellesskapets rettigheter, de andres rettigheter høyt. Individuelle og sosiale menneskerettigheter hører sammen. Rettferdighetsaspektet må tre ved siden av frihetsaspektet hvis man virkelig vil hjelpe menneskene. Det viser seg nå i Øst-Europa hvor viktig arbeidet for sosiale rettigheter kan bli, der den nye, entusiastisk hilsende frihet har ført til sosial nød av voldsom utstrekning, som igjen har produsert svake, forulempede og lidende. Det blir det kristne verdensansvarets krav at fri markedsøkonomi også må være sosial. For når det ikke lykkes å bygge ned forskjellen mellom fattig og rik ved å dele byrdene, vil det forente Europa miste sin nye frihet i sosial ufred. Allerede nå lyder ropet etter "den sterke mann" i Sovjetunionen, sprer seg vold mot fattige og fremmede, av frykt å miste livskvalitet ved å dele med dem. På den måten vil også fremtiden på verdensplan forspilles hvis vi ikke lærer å dele. For strømmen av asylsøkere vil ikke ebbe ut før ulikheten mellom de forskjellige verdener er opphevet. Den kristne kirke er ved sitt egentlige anliggende når den setter seg inn for de fattiges rettigheter, selv om dette faller de regjerende politikerne tungt for brystet.

3. ENHET I MANGFOLD

Ikke bare i det forhenværende DDR kan man gjøre den erfaring som er ny for mange av oss: Den nye frihet har økt mangfoldet i det sosiale liv.

Det er kjennetegn for ethvert moderne industri-samfunn at det fremkaller et fargerikt mangfold av livsformer. Et urbant, verdslig samfunn gjør livsformenes konturer uskarpe. Følgen er bevegelse, men også hjemløshet. Grenser åpner seg, det fører frihet, men også usikkerhet med seg. Overleverte livsformer som ekteskap og familie oppløses. Også i kirken øker mangfoldet av det som anses for å være mulig. Kirkens grenser blir åpnere, men også mere utydelig. Prosesser i samfunnet blir utydelige og ugjenomsiktige. De sanne makthaverne skjuler sitt ansikt, kan ikke identifiseres og derfor ikke gjøres ansvarlige heller. I ny skikkelse får vi et problem som ligner på Babylons språkforvirring. Også kirken har muligheten til fri tale i et fritt samfunn, men hvem hører den? Går ikke dens stemme under i mangfoldet av hverandre motsiende stemmer? Siden utviklingen i vår moderne tid har fremkalt en "ny uoversiktighet" (Habermas) og denne prosess ikke kan skrus tilbake, derfor er også pavens visjon av et re-kristianisert Europa som et lukket system ikke gjennomførbar. Ansikt til ansikt med det flerkulturelle samfunn i våre storbyer kunne ropet "tilbake til et kristent Europa" bare forsterke tvangen til ensformighet. Men nettopp dette ville forstyrre, ja, ødelegge den mellommenne-skelige kommunikasjon som vi har måttet lære oss.

Under de gitte betingelser må kirkenes oppgave være å bygge broer for forståelse. Det var en særskilt oppgave allerede i det delte Europa, takket være dens økumeniske forbindelser, å forsone de fra hverandre driftende delene av kontinentet og peke på deres felles ansvar. Det som var felles og forbindende måtte settes i fokus. I de økumeniske møtene var det mulig å føre dialoger over grensene i en epoke preget av almen målløshet, å "gå i den andres sko", og dermed også vekke interesse for den henholdsvis andre side. Jeg er overbevist om at også dialogen mellom det sosialdemokratiske partiet i Vest-Tyskland og det sosialistiske enhetspartiet i DDR og dialogen mellom kristne og marxister - selv om den ikke var særlig godt utviklet - har bidratt til å myke opp motsetningene mellom systemene, slik at glasnost og perestrojka kunne vinne frem, på tross av offisielle hindringer.

Kirkenes formidlende funksjon ble også følbart ved rundebordskonferansene som bidro til å overvinne målløsheten, som kom av årelang under-

trykkelse, og til å muliggjøre begynnelsen av et demokrati i et samfunn som ikke var trent i demokrati. Kirken som mellommann, kirken som brobygger: Pontifex - kirkens opprinnelige tjeneste. Dialog og toleranse er bærende elementer for kommunikasjonen i et åpent og pluralistisk samfunn. Når grunnstrukturen i moderne og ytterst sammensatte samfunn bestemmes av forskjellige sosiale fenomener, vil også den forsiktede og tolerante taleform, som respekterer forskjeller, være den eneste riktige.

4. BYGGE BROER I MENNESKETS TJENESTE

Jeg har en visjon av en tjenende kirke som lever som etterfølger av diakonen Jesus Kristus. Kirkens frihet ligger nettopp i det å være uten makt. Bare når det fortsatt blir synlig at de kristne ikke higer etter makt og innflytelse på de nye samfunnsområdene, vil også de svake høre Jesu stemme og puste lettet ut. Kirkens moralske integritet står i dag på spill når deres representanter identifiserer seg for sterkt med nasjonale, ideologiske eller økonomiske interesser i deler av samfunnet. Den økumeniske bevegelsen kunne åpne en sjanse for oss å lære en ny form for samlig i det nye Europa, uten å undertrykke nasjonale interesser eller fortie sosiale spenninger, men det vil være avgjørende i hvilken ånd motsetninger vil bli tatt opp. Konferansen av europeiske kirker (KEK) kunne være et slikt forum for dialog der man kunne lære former for fredelig konfliktløsning.

Kommunismens etterlatenskap består i et kjempe-messig moralsk vakum. Det vil bli kirkens oppgave å utvikle et nytt menneskebilde, en ansvarlig livsstil og befriende moralske verdier på bakgrunn av bekjennelsen til den treenige Gud. Men også dette kan bare skje i en ånd av forståelse for og solidaritet med de hjelpeløse. Slik hjelp kan ikke oppstå av en ånd av selvtilfredshet. For svikten av det østlige sosialistiske system betyr jo på ingen måte en moralsk rettferdiggjøring av det vestlige, markedsorienterte system. Men eksporten av egne økonomiske modeller alene kan heller ikke gi en løsning av de økonomiske problemene, like lite som overtakelsen av markedsøkonomien dekker behovene til de fattige land i den tredje verden. Modellen for kommunikasjon i form av dialog må få prioritet ved utviklingen av moralske verdier og normer for samfunnet: Dialogen med de involverte, og å

få frem deres konkrete behov, vil kunne avføde "hjelp til selvhjelp", ellers vil det igjen bli den sterke dominans over den svake. Vår henvendelse til de som trenger hjelp skal bestemmes av den barmhjertige samaritans ydmykhet som blir en neste for den som har blitt overfalt av røvere, ikke av måten den "rike onkel" ofrer noe av sin overflod for sine fattige slektninger.

"Salige er de tålomme, for de skal arve jorden", sa Jesus i Bergprekenen. Det finnes ikke et mere profetisk ord i den nåværende verdenssituasjon.

*